

กระบวนจินตภาพในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม ๒๕๕๔

กระบวนจินตภาพในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม ๒๕๕๔

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กระบวนจินตภาพในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี

บทคัดย่อ
ของ
ภัทราภรณ์ คำลือสาย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม ๒๕๕๔

ภัทราภรณ์ คำลือสาย. (๒๕๕๔). *กระบวนการจินตภาพในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี*.

ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม.(ภาษาไทย). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: ดร.พรธาดา สุวัธนวินช,
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวดี ภูประดิษฐ์.

ปริญญาานิพนธ์เรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากระบวนการจินตภาพในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี จากหนังสือรวมเรื่องสั้น ๓ ชุด ได้แก่ ฉันทน์มดดวงอาทิตย์ คิดถึงทุกปี และเจ้าหญิง

ผลการวิจัยพบว่า บินหลา สันกาลาคีรี ใช้จินตภาพโดยการรับรู้ทางประสาทสัมผัสทั้งห้า สร้างจินตภาพ ๕ ด้าน คือ จินตภาพการเห็น จินตภาพการลิ้มรส จินตภาพการได้กลิ่น จินตภาพ การได้ยิน และจินตภาพการสัมผัส จินตภาพการเห็น ปรากฏในรูปการให้รายละเอียดของแสงและสี จินตภาพแสงมี ๕ ลักษณะ คือ แสงที่ค่อยๆ สว่างขึ้น แสงอ่อนโยน แสงสว่างเจิดจ้า แสงที่ค่อยๆ อ่อนลง และแสงที่เป็นประกาย ส่วนจินตภาพสีมี ๓ ลักษณะ คือ สีในธรรมชาติ สีของอวัยวะในร่างกาย และสีของวัตถุ จินตภาพการลิ้มรสมีเพียงรสเดียว คือ รสหวาน จินตภาพการได้กลิ่น พบทั้งกลิ่นหอมของดอกไม้และกลิ่นหอมของกลิ่นกาย จินตภาพการได้ยิน ปรากฏเสียง ๓ ลักษณะคือ เสียงจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ เสียงจากวัตถุ และเสียงจากการกระทำของมนุษย์และสัตว์ และจินตภาพสัมผัส มี ๒ ลักษณะ คือ สัมผัสอ่อนโยน และสัมผัสรุนแรง

การใช้จินตภาพเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครหรือตัวผู้เขียนนั้น พบอารมณ์พื้นฐานของมนุษย์ ๘ อารมณ์ความรู้สึก ได้แก่ ความสุข ความโกรธ ความทุกข์โศก ความกลัว ความน่าพิศวง ความขบขัน ความมุ่งมั่น และความสงสาร

กล่าวได้ว่า บินหลา สันกาลาคีรี เป็นนักเขียนที่มีศิลปะการใช้ภาษาสร้างจินตภาพที่โดดเด่นในงานเขียนประเภทเรื่องสั้น ก่อให้เกิดมโนภาพขึ้นในการรับรู้ของผู้อ่าน ซึ่งนำไปสู่ความชื่นชมและตระหนักถึงคุณค่าทางด้านวรรณศิลป์ของวรรณกรรมของบินหลา สันกาลาคีรี ได้ดียิ่งขึ้น

THE IMAGERY IN BINLA SANKALAKIRI'S SHORT STORIES

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Arts Degree in Thai
at Srinakarinwirot University
May 2011

Patraporn Khamluesai. (2011). *The imagery in Bin-la Sankalakiri's short stories*.

Master thesis, M.Ed. (Thai). Bangkok: Graduate school, Srinakharinwirot University.

Advisor Committee: Dr. Porntada Suvattanavanich, Asst. Prof. Suwadee Bhupradit

This thesis was a qualitative study which aimed at the imagery in short stories used by Bin-la Sankalakiri. The study was based on a document analysis which were consisted of 3 series of short stories known as; Chanduem duang ar-thit, Khit-thueng-tuk-pi and Chaw ngin, respectively.

The results of study revealed that Bin-la Sankalakiri employed the imagery in short stories through the five senses namely; the sense of vision, the sense of tasting, the sense of smelling, the sense of hearing, and the sense of touching, respectively. The sense of vision comprised 5 aspects of lights; slowly brightened up light, soft light, bright light, slowly dimmed down light, and twinkle light, whereas the imagery of colors were consisted of 3 aspects; natural color, color of organs in our body, and color of objects. The sense of smelling comprised 2 aspects of smell namely; the smell of flowers, and the smell of our bodies. The sense of hearing was consisted of 2 aspects known as; onomatopoeia, and sounds produced by human and animals. On the contrary, the sense of tasting comprised only one aspect. That is the taste of sweetness.

The results of study also revealed that Bin-la Sankalakiri employed the imagery in short stories to create a clear interpretation in order to present the emotion of each character which fell into 8 categories namely; happiness, anger, sorrow, fear, astonishment, amusement, willingness, and pity, respectively.

Thus, we could say that Bin-la Sankalakiri was one of the greatest poets in using the poetic words and idioms, particularly in short stories to present a clear concept to the readers. Consequently, this study would enable the readers to understand, appreciate and realize the core value of Bin-la Sankalakiri's works better.

ปริญญาานิพนธ์
เรื่อง
กระบวนการจินตภาพในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี
ของ
ภัทรภรณ์ คำลือสาย

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่ ๒๗ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

คณะกรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

.....ประธาน

(อาจารย์ ดร.พรธาดา สุวัธนวิช)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายวรุณ น้อยนิมิตร)

.....กรรมการ

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวดี ภูประดิษฐ์)

(อาจารย์ ดร.พรธาดา สุวัธนวิช)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวดี ภูประดิษฐ์)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สุภัค มหาวรรกร)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างสูงจากอาจารย์ ดร.พรธาดา สุวัฒน์นิช ประธานควบคุมปริญญาานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวดี ภูประดิษฐ์ กรรมการที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ ซึ่งอาจารย์ทั้งสองท่านได้สละเวลาในการให้ความรู้ แนะนำ ให้กำลังใจ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องอันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย จนปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณด้วยความซาบซึ้งใจในความเมตตากรุณาเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายวรุณ น้อยนิมิตร ที่กรุณาเป็นประธานสอบปริญญาานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.สุภัค มหาวรากร กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องกระทั่งปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ในภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัยในระดับมหาบัณฑิต

ขอกราบขอบพระคุณคุณแม่พอเพชร คำอ้ายกาวิณ มารดาผู้ให้กำเนิดที่คอยเอาใจใส่ห่วงใยให้กำลังใจเสมอมา จนผู้วิจัยสำเร็จการศึกษาในระดับมหาบัณฑิต

ขอขอบพระคุณครอบครัวเนียมนาค และครอบครัวทองรวย ที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอดมาแก่ผู้วิจัยในการทำปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณคุณเอกราช เนียมนาค ที่คอยอยู่เคียงข้าง และขอขอบใจน้องสาวสุดที่รัก รวมถึงญาติสนิทมิตรสหายทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือและให้แรงกำลังใจตลอดระยะเวลาในการทำปริญญาานิพนธ์

ผู้วิจัยขอมอบความสำเร็จที่ได้รับจากการทำปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้แด่คุณแม่ที่เลี้ยงดูอบรมสั่งสอนและส่งเสริมด้านการศึกษากระทั่งผู้วิจัยเติบโตใหญ่และประสบความสำเร็จได้ในปัจจุบัน

ภัทราภรณ์ คำลือสาย

สารบัญ

บทที่	หน้า
๑	บทนำ..... ๑
	ภูมิหลัง..... ๑
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า..... ๔
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า..... ๔
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า..... ๔
	วิธีดำเนินการค้นคว้า..... ๕
๒	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... ๖
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบินหลา สันกาลาคีรี..... ๖
	ภูมิหลังและประวัติของบินหลา สันกาลาคีรี..... ๖
	รวมบทวิจารณ์ของบุคคลต่างๆ ที่กล่าวถึงงานเขียนของบินหลา สันกาลาคีรี..... ๘
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนจินตภาพ..... ๙
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนจินตภาพ..... ๙
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาภาพพจน์..... ๒๐
๓	จินตภาพเพื่อสร้างบรรยากาศและให้เห็นภาพที่ชัดเจน..... ๒๒
	จินตภาพการเห็น..... ๒๒
	จินตภาพการลิ้มรส..... ๓๔
	จินตภาพการได้กลิ่น..... ๓๔
	จินตภาพการได้ยิน..... ๓๕
	จินตภาพการสัมผัส..... ๔๒

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
๔ จินตภาพเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึก.....	๔๖
ความสุข.....	๔๖
ความโกรธ.....	๔๙
ความทุกข์โศก.....	๕๒
ความกลัว.....	๕๕
ความพิศวง.....	๕๖
ความขบขัน.....	๕๗
ความมุ่งมั่น.....	๖๐
ความสงสาร.....	๖๑
๕ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๖๓
สรุปผลการวิจัย.....	๖๓
อภิปรายผล.....	๖๔
ข้อเสนอแนะ.....	๖๖
บรรณานุกรม.....	๖๗
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	๗๐

บทที่ ๑ บทนำ

ภูมิหลัง

เรื่องสั้นเป็นงานเขียนบันเทิงคดีประเภทหนึ่ง ที่จำลองสภาพชีวิตในช่วงสั้น คือมุมหนึ่งของชีวิต เหตุการณ์หนึ่ง หรือช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจผู้อ่าน ซึ่งนักเขียนแต่ละคนจะมีศิลปะหรือวิธีการเขียนที่แตกต่างกันออกไป (ธวัช ปุณโณทก, ๒๕๒๗: ๑๑-๑๒) การที่ผู้อ่านจะมีอารมณ์ เข้าถึงเรื่องที่อ่านได้ลึกซึ้ง ผู้เขียนต้องใช้ศิลปะภาษาในการสร้างจินตภาพที่ชัดเจนให้ปรากฏขึ้นในใจผู้อ่าน ซึ่งการสร้างจินตภาพนี้จัดว่าเป็นกระบวนการจินตภาพ

กระบวนการจินตภาพเทียบได้กับภาษาอังกฤษว่า **imagery** หมายถึง การใช้ศัพท์พิเศษในงานเขียนชิ้นหนึ่งๆ เพื่อแทนความคิด อารมณ์ และประสบการณ์ด้านความรู้สึก และก่อให้เกิดภาพในจิตหรือข้อคิด ตามธรรมชาติการกระทำเช่นนี้จะเกี่ยวข้องกับภาษาจินตนาการและภาษาภาพพจน์ (**figurative language**) กระบวนการจินตภาพที่ใช้ด้วยความเชี่ยวชาญจะทำให้ผู้อ่านชื่นชมงานวรรณกรรมมากขึ้น (พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๓๙: ๑๑๙-๑๒๐)

กุหลาบ มัลลิกะมาส ได้อธิบายเกี่ยวกับจินตภาพไว้ว่า จินตภาพ (**Image**) คือ ภาพที่บังเกิดขึ้นในความรู้สึกของผู้อ่านเมื่อได้อ่านบทประพันธ์นั้นๆ นักเขียนที่มีความสามารถในการประพันธ์จะสร้างความรู้สึกเห็นจริง ทำให้ประหนึ่งได้สัมผัส ได้แลเห็น ได้กลิ่น ตลอดจนย้าความรู้สึกลึกซึ้ง ลักษณะบรรยายชนิดนี้จะไม่เป็นความสมจริง แต่จะเน้นภาพที่จะปรากฏแก่ผู้อ่าน ซึ่งภาพนั้นจะเกิดได้เมื่อผู้อ่านมีจินตนาการ (กุหลาบ มัลลิกะมาส, ๒๕๒๘: ๑๒๓)

ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา ได้อธิบายเกี่ยวกับกระบวนการจินตภาพไว้อย่างสอดคล้องกัน คือ “กระบวนการจินตภาพ (**imagery**) คือ ภาษาที่ถ่ายทอดประสบการณ์ออกมาเป็นภาพหรือการรับรู้ในมโนคติ ทำให้ผู้อ่านมองเห็นและรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่มองเห็นได้ ไม่ว่าจะเป็นรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ความรู้สึก และการเคลื่อนไหว ดังนั้นคำทุกคำที่สามารถใช้บอกสิ่งต่างๆ ที่มองเห็นได้หรือบอกให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกทางประสาทสัมผัสต่างๆ ในมโนคติได้” (ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา, ๒๕๔๒: ๑๑) จึงนับได้ว่ากระบวนการจินตภาพเป็นศิลปะการเขียนของนักเขียนที่จะถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกออกมาเป็นภาพให้ผู้อ่านได้ร่วมรู้สึกไปด้วย

บินหลา สันกาลาคีรี เป็นนักเขียนที่ได้รับคำยกย่องว่าเป็นผู้มีศิลปะการใช้ภาษาผู้หนึ่ง มีผลงานที่โดดเด่นในด้านการใช้ภาษาที่เร้าจินตนาการ กล่าวคือสามารถผสมผสานจินตนาการให้เข้ากับความเป็นจริงได้อย่างลงตัว จะเห็นได้จากคำประกาศของคณะกรรมการตัดสินรางวัลวรรณกรรม

สร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ของประเทศไทย ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๔๘ ว่า “เรื่อง **เจ้าหญิงงานเขียน**ของบินหลา สันกาลาคีรี นำโลกของจินตนาการผสมผสานกับโลกของความเป็นจริง โดยใช้รูปแบบนิทานเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนรู้ประสบการณ์ทางอารมณ์ การเผชิญกับปัญหา และอุปสรรค การแสวงหาความหมายและความสุขของชีวิต แต่ด้วยความเขลามามนุษย์จึงดิ้นรนและหลงอยู่ในมายา ในที่สุดผู้อ่านจะรับรู้ได้ว่า ในโลกแห่งความเป็นจริงนั้น โลกมีหลากหลายทางเลือกที่จะนำไปสู่ที่เรียบง่ายและพอดี **เจ้าหญิง**เล่าเรื่องด้วยน้ำเสียงอ่อนหวานและอ่อนโยน ให้ความรู้ในโลกความเป็นจริงชีวิตไม่ได้เป็นไปดั่งหวัง หากดำรงอยู่ได้อย่างสันติ ก็ด้วยพลังของความดีงาม ซึ่งกระตุ้นจิตใต้สำนึกของผู้อ่านให้มองโลกในแง่ดี เข้าใจ รักเพื่อนมนุษย์” (บินหลา สันกาลาคีรี, ๒๕๔๘: ๕-๖)

ในบรรดางานประพันธ์ของบินหลา สันกาลาคีรี มีทั้งสารคดี บทความ นวนิยาย เรื่องสั้น รวมถึงวรรณกรรมสำหรับเด็ก ผลงานเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี นับได้ว่าโดดเด่นในเชิงสร้างสรรค์เหนือกว่างานเขียนประเภทอื่นๆ ดังจะเห็นได้จากหนังสือรวมเรื่องสั้นเล่มแรกๆ ของบินหลา สันกาลาคีรี คือ **ฉันทิมดวงอาทิตย์**ที่ได้รับคัดเลือกเป็นหนังสือเข้ารอบ ๗ เล่มสุดท้ายของการประกวดผลงานเรื่องสั้นเมื่อปี ๒๕๓๖ หลังจากนั้นไม่นานรวมเรื่องสั้น**คิดถึงทุกปี**ได้รับรางวัลชมเชย ประจำปี ๒๕๔๒ จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ กรมวิชาการ และรวมเรื่องสั้นเรื่อง **เจ้าหญิง**ของบินหลา สันกาลาคีรี ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ประจำปี ๒๕๔๘

ผู้วิจัยสังเกตว่าบินหลา สันกาลาคีรี ได้สร้างจินตภาพไปพร้อมกับการสร้างเรื่องเล่า และจินตภาพนั้นยังส่งผลให้เรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี กระทบอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตาม ดังที่วิทยา นาควัชระ กล่าวว่บินหลา สันกาลาคีรี ใช้จินตนาการในการเขียนได้ดีมาก (วิทยา นาควัชระ, ๒๕๔๘: ๓๖) เมื่อพิจารณางานเขียนของบินหลา สันกาลาคีรี แล้วจะเห็นลักษณะเด่นในด้านการสร้างจินตภาพด้วยวิธีการที่หลากหลายทั้งกระบวนการจินตภาพจากการสรรคำและการใช้ภาพพจน์ ดังตัวอย่างเช่น

คำรามของฝนหลงฤดูในเดือนเมษายนแม้แผ่วเบาจนแทบจะเป็นหนึ่งเดียวกับความสงบเงียบ แต่ความแปลกแยกแห่งน้ำหนักเสียงนั้น ก็ล่องลอยผ่านไปไม่และสายลมยามเย็นมาแจ้งข่าวจนได้

(ฉันทิมดวงอาทิตย์ : นิทานรอบดวงไฟ ; ๑๑)

จากตัวอย่างดังกล่าวทำให้เห็นกระบวนการจินตภาพที่บินหลา สันกาลาคีรี ใช้ประกอบด้วยภาษาจินตนาการและภาษาภาพพจน์ คือ ใช้คำว่า “คำราม” ที่สร้างจินตภาพทางเสียงให้ผู้อ่านมีมโนคติได้ยินเสียงฟ้าคำรามอยู่ไกลๆ เนื่องจากเสียงนั้น “ล่องลอยผ่านไปไม่และสายลม” และใช้ภาษาภาพพจน์เปรียบเทียบเชิงอุปมาว่า เสียงคำรามที่อยู่ไกลๆนั้น “แผ่วเบาจนแทบจะเป็นหนึ่งเดียวกับความเงียบสงัด” หรือจะเป็นการใช้ภาพพจน์แบบบุคคลาธิฐาน คือ ให้เสียงคำรามของฝนมาบอกข่าวสารว่าฝนกำลังตั้งเค้าอยู่ไกลๆ โดยใช้คำว่า “แจ้งข่าว”

หรือตัวอย่าง

*คืนวันโบกบิน กระจ่างวันที่สายลมหนาวสั้นเร็วแรงโบยตีแผ่นดิน มองไปยังภูเขา
ด้านตะวันออก ดอกไม้บานาพรรณสยายกลีบรับแสงแรกของฤดูร้อน งดงามเป็นสีล้วนบนพื้น
ภูเขียว เมื่อนกปรอดขยับกายจะบินไปชิดชมดอกไม้ภูเขา ผุ่งนางแอนด์เตรียมอำลาป่าไป
เช่นกัน*

(คิดถึงทุกปี : หัวใจนกปรอด ; ๑๘)

จากตัวอย่างเป็นภาพของประเภทบุคคลาธิฐานที่บินหลา สันกาลาคีรี เลือกใช้โดยสมมุติให้คืนวันซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิตให้แสดงกิริยาเหมือนสิ่งมีชีวิต คือ “โบกบิน” รวากับกิริยาของนกซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตที่บินล่องลอยอยู่บนท้องฟ้า มีอิสรภาพ แสดงถึงการผ่านล่วงเลยของคืนวันหรือกาลเวลา หรือจะเป็นสายลมซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิตให้แสดงกิริยา “สั้นเร็วแรง”, “โบยตี” รวากับเป็นมนุษย์ทำให้อ่านร่วมรู้สึกถึงความอ่อนแรงของสายลมในฤดูหนาวเพื่อเข้าสู่ฤดูร้อนได้เป็นอย่างดี กระจ่างให้ผุ่งนางแอนด์แสดงกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ “เตรียมอำลา” ทำให้อ่านรู้สึกถึงการที่ต้องพลัดพรากจากถิ่นที่เคยอยู่อาศัยมานับช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งต้องลาจากไปเมื่อถึงเวลาอันควร นอกจากนี้ยังปรากฏการใช้โวหารเปรียบเทียบ คือ เปรียบดอกไม้บานาพรรณเบ่งบานรับแสงแดดแรกของฤดูร้อนซึ่งสีล้วนของดอกไม้หลายๆชนิดตัดกับสีเขียวของใบหญ้าทำให้ภาพที่ออกมางดงามยิ่งนักกระจ่างทั้งทำให้นกปรอดอดใจที่จะเขยชมไม่ไหว จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าแม้สิ่งที่ปรากฏรูปและไม่ปรากฏรูป บินหลา สันกาลาคีรีก็สามารถสร้างจินตภาพได้อย่างงดงาม

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการจินตภาพของบินหลา สันกาลาคีรี น่าสนใจศึกษาในฐานะที่เน้นกลวิธีผสมจินตนาการการสร้างสรรคงานเขียนที่ก่อให้เกิดภาพในจิตแก่ผู้อ่าน การศึกษากระบวนการจินตภาพผ่านเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรีจึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ อีกทั้งยังไม่เคยปรากฏว่ามีผู้วิจัยที่ศึกษากระบวนการจินตภาพของบินหลา สันกาลาคีรีมาก่อน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากระบวนการจินตภาพในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษากระบวนการจินตภาพในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ลักษณะการสร้างจินตภาพและกลวิธีการสร้างจินตภาพของบินหลา สันกาลาคีรี อธิบายได้ถึง ความงามอันเป็นเอกลักษณ์ของนักเขียนในการสร้างสรรค์ผลงาน การศึกษากระบวนการจินตภาพจะทำให้ ผู้อ่านเข้าใจ เข้าถึง ชื่นชม รวมทั้งตระหนักถึงคุณค่าด้านวรรณศิลป์ของวรรณกรรมของบินหลา สันกาลาคีรีได้มากขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะงานเขียนเรื่องสั้น ของบินหลา สันกาลาคีรี ซึ่งเป็นประเภทย่อยหนึ่งสี่รวมเรื่องสั้น ๓ เล่ม คือ

๑. รวมเรื่องสั้นชุดฉันทิมาตย มีจำนวน ๙ เรื่อง ได้แก่
 - ๑.๑ พราย
 - ๑.๒ นิทานรอบดวงไฟ
 - ๑.๓ คินนี้...ยายร้องไห้หมา
 - ๑.๔ เปรียกหา
 - ๑.๕ พรานทะเล
 - ๑.๖ ผันสีเทา
 - ๑.๗ แม้ว่าต้องไกลกันนิรันดร
 - ๑.๘ ฉันทิมาตย
 - ๑.๙ ทัณฑ์
๒. รวมเรื่องสั้นชุดคิดถึงทุกปี มีจำนวน ๙ เรื่อง ได้แก่
 - ๒.๑ หัวใจนปรอด
 - ๒.๒ งามอน
 - ๒.๓ นครคนดี
 - ๒.๔ สัตว์ ๒ นอ
 - ๒.๕ คิดถึงทุกปี
 - ๒.๖ สารนาถ
 - ๒.๗ งามแสงดาว

๒.๘ ตาหมาหมวก

๒.๙ มหกรรมขายทอดตลาด “ถูก” ที่สุดในโลก

๓. รวมเรื่องสั้นชุดเจ้าหญิง มีจำนวน ๘ เรื่อง ได้แก่

๓.๑ ชายเดี่ยวดายแห่งภูเขาภาคเหนือ

๓.๒ แดฟไฟดิลแดนไกล

๓.๓ เจ้าหญิงเสียงเศร้าแห่งดาวดวงที่สี่

๓.๔ เก้าอีดนตรี

๓.๕ สีที่แปดของรุ่งกินน้ำ

๓.๖ นักเดินทางผู้ยิ่งใหญ่

๓.๗ ‘ลูกหาม’ กับสามสหาย

๓.๘ ‘โลก’ ของเจ้าหญิงนกบินหลายกับเจ้าชายนกบินหา

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกระบวนการจินตภาพในรวมเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี มีลำดับขั้นตอนของการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

๑. ขั้นรวบรวมและศึกษาข้อมูล

๑.๑ ศึกษาเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี

๑.๒ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นหลักในการวิเคราะห์กระบวนการจินตภาพของบินหลา สันกาลาคีรี ในหัวข้อต่อไปนี้

๑.๒.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบินหลา สันกาลาคีรี

๑.๒.๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจินตภาพ

๑.๒.๒.๑ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาจินตภาพ

๑.๒.๒.๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาภาพพจน์

๒. ขั้นวิเคราะห์กระบวนการจินตภาพ

๓. นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การนำเสนอข้อมูลเป็นไปตามหลักเกณฑ์ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัย ในการศึกษากระบวนการจินตภาพของบิณฑล สันกาลาศีร์ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นหลักในการวิเคราะห์ในหัวข้อต่อไปนี้

๑. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบิณฑล สันกาลาศีร์
๒. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจินตภาพ

๑. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบิณฑล สันกาลาศีร์

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบิณฑล สันกาลาศีร์ ในที่นี้เป็นภูมิหลัง ประวัติ และรวมบทวิจารณ์ของบุคคลต่างๆ ที่ได้กล่าวถึงงานเขียนเรื่องสั้นของบิณฑล สันกาลาศีร์ เพื่อเป็นประโยชน์ในการทำ ความเข้าใจผลงานของบิณฑล สันกาลาศีร์มากขึ้น ดังนี้

๑.๑ ภูมิหลังและประวัติของบิณฑล สันกาลาศีร์

บิณฑล สันกาลาศีร์ เป็นนามปากกาของวุฒิชชาติ ชุ่มสนิท สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนมหาวิทยาลัยศรีวิบูลย์ สงขลา ระดับปริญญาตรีจากคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่บิณฑล สันกาลาศีร์ ศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษาชั้นปีที่ ๓ เขาได้เริ่มทำงานด้านหนังสือในฐานะพนักงานพิสูจน์อักษรและเขียนคอลัมน์ของหนังสือไปยาลใหญ่ ต่อมาได้เข้าทำงานเป็นผู้สื่อข่าวสายเศรษฐกิจประจำกระทรวงพาณิชย์ของหนังสือพิมพ์มติชน จากนั้นได้ลาออกจากสำนักพิมพ์มติชนเพื่อไปเป็นหัวหน้ากองบรรณาธิการนิตยสารไปยาลใหญ่ และได้เขียนหนังสือโดยเริ่มใช้นามปากกา “บิณฑล สันกาลาศีร์” เขาได้อธิบายที่มาของนามปากกาไว้ว่า ตอนเขาเรียนนิเทศศาสตร์ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เขาจะเรียกตัวเองว่า “นกน้อยในไร่ส้ม” เนื่องจากเขาอยากจะเป็นนัก เขาเลยคิดว่าเขาน่าจะใช้นามปากกาที่บอกที่มาของตนเองว่าเป็นนกที่บินมาจากแถวภูเขาสันกาลาศีร์จากแดนใต้ แล้วนกที่มาจากตรงนั้นก็ควรจะเป็นนกบิณฑล ซึ่งเป็นชื่อท้องถิ่น ก็เลยใช้ชื่อ “บิณฑล สันกาลาศีร์” หรือที่คนกรุงเทพฯ เรียกนกตัวนี้ว่า “นกกางเขนแดง”

งานเขียนชุดแรกของบิณฑล สันกาลาคีรี คือรวมเรื่องสั้น**ฉันทิมดวงอาทิตย์**แต่ผลงานที่สร้างชื่อเสียงให้กับเขาก็คือ บันทึกการเดินทางด้วยจักรยาน ชื่อว่า **หลังอาน** ทำให้บิณฑลถูกพูดถึงในฐานะของนักเดินทาง นอกจากนี้ยังมีงานเขียนแนวนี้ตามมาอีกหลายเล่ม อาทิ **ดิมทะเลสาบ อาบทะเลทราย** ซึ่งเป็นการเดินทางคนเดียวในประเทศอินเดีย, **บิณฑลทะเลสาบ, รอยยิ้มที่นำเราไป และคนรักกับจักรยาน** แต่เขามักปฏิเสธว่าเขาไม่ใช่ นักเดินทาง การเดินทางเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตและเป็นส่วนหนึ่งของงานเขียน งานเขียนในรูปแบบอื่น ๆ ของบิณฑล รวมเรื่องสั้นชุด**คิดถึงทุกปี** เคยได้รับรางวัลชมเชยประเภทรวมเรื่องสั้นประจำปี ๒๕๔๒ จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ กรมวิชาการ, เรื่องชุด**ปลาฉลามพันหลอ** ก็ถูกนำไปดัดแปลงเป็นละครเวทีหลายครั้งด้วยกัน และรวมเรื่องสั้นชุด**เจ้าหญิง** ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ประจำปี พ.ศ.๒๕๔๘

ผลงานรวมเล่มของบิณฑล สันกาลาคีรี มีดังนี้

๑. ฉันทิมดวงอาทิตย์ (๒๕๓๓)
๒. ดวงจันทร์ที่จากไป (๒๕๓๖)
๓. หลังอาน (๒๕๔๐)
๔. คิดถึงทุกปี (๒๕๔๑) ปี "ได้รับรางวัลชมเชย ประเภทรวมเรื่องสั้นประจำปี ๒๕๔๒ จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ กรมวิชาการ"
๕. ปลาฉลามพันหลอ (๒๕๔๒)
๖. บิณฑลทะเลสาบ (๒๕๔๓)
๗. ดิมทะเลสาบ อาบทะเลทราย (๒๕๔๔)
๘. รอยยิ้มที่นำเราไป (๒๕๔๕)
๙. ทางกันดาร (ใช้นามปากกาว่า "กันดาร กุมารแพนด้า") (๒๕๔๕)
๑๐. เจ้าหญิง (๒๕๔๖) ได้รับรางวัลซีไรต์ ประจำปี ๒๕๔๘
๑๑. คนรักกับจักรยาน (๒๕๔๗)

เกียรติยศที่ได้รับ คือ หนังสือรวมเรื่องสั้นเล่มแรก**ฉันทิมดวงอาทิตย์**ได้รับคัดเลือกเป็นหนังสือเข้ารอบ ๗ เล่มสุดท้าย ในปีที่เข้าประกวดผลงานเรื่องสั้นเมื่อปี ๒๕๓๖, หนังสือ**เจ้าหญิง**ได้รับรางวัลซีไรต์ ประจำปี ๒๕๔๘ และหนังสือ**คิดถึงทุกปี**ได้รับรางวัลชมเชย ประเภทรวมเรื่องสั้นประจำปี ๒๕๔๒ จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ กรมวิชาการ

๑.๒ รวมบทวิจารณ์ของบุคคลต่างๆ ที่กล่าวถึงงานเขียนของบินหลา สันกาลาคีรี

รวมบทวิจารณ์ของบุคคลต่างๆ ที่กล่าวถึงงานเขียนของบินหลา สันกาลาคีรี ในที่นี้ได้กล่าวถึงงานเขียนเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี เพื่อเป็นประโยชน์ในการทำความเข้าใจผลงานของบินหลา สันกาลาคีรีมากขึ้น ดังนี้

คณะกรรมการตัดสินรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ของประเทศไทย ประจำปี พ.ศ.๒๕๔๘ มีมติให้หนังสือรวมเรื่องสั้นเรื่อง**เจ้าหญิง** ของบินหลา สันกาลาคีรี ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ของประเทศไทย โดยอธิบายเหตุผลว่า รวมเรื่องสั้น**เจ้าหญิง**ของ บินหลา สันกาลาคีรี นำโลกของจินตนาการมาผสานกับโลกของความจริง โดยใช้รูปแบบนิทานเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนรู้ประสบการณ์ทางอารมณ์ การเผชิญกับปัญหาและอุปสรรค การแสวงหาความหมายและความสุขของชีวิต แต่ด้วยความเขลา มนุษย์จึงดิ้นรนและหลงอยู่ในมายา ในที่สุด ผู้อ่านจะรับรู้ได้ว่าในโลกของความเป็นจริงนั้น โลกมีหลากหลายทางเลือกที่จะไปสู่วิถีชีวิตที่เรียบง่ายและพอดี รวมเรื่องสั้นทั้ง ๘ เรื่อง อาจอ่านแยกกันเป็นเรื่องๆ แต่ด้วยการเรียงร้อยเข้าด้วยกัน ทำให้เรื่องสั้นแต่ละเรื่องกลายเป็นเรื่องสั้นในเรื่องยาว เป็นนิทานซ้อนนิทานที่เรื่องต้นกับเรื่องท้ายมาบรรจบกันอย่างแนบเนียน ผู้ประพันธ์สร้างตัวละครหลากหลาย ทั้งคน สัตว์ สิ่งของแบบนิทานเปรียบเทียบที่อุดมด้วยสีสัน รวมทั้งการเล่นคำ โดยเฉพาะชื่อ**เจ้าหญิง**ที่สื่อความหลายนัยและอารมณ์ขัน มีลีลาภาษาที่รุ่มรวยด้วยโวหารเร้าจินตนาการและความคิด เล่าเรื่องด้วยน้ำเสียงอ่อนหวานและอ่อนโยน ให้ความรู้ว่าเป็นโลกความเป็นจริง ชีวิตไม่ได้เป็นไปดั่งหวัง หากดำรงอยู่ได้อย่างสันติก็ด้วยพลังของความดีงามซึ่งกระตุ้นจิตใจได้สำนึกของผู้อ่านให้มองโลกในแง่ดี เข้าใจและรักเพื่อนมนุษย์

วิทยา นาควิธระ กล่าวว่า บินหลา สันกาลาคีรีใช้จินตนาการในการเขียนได้ดีมากเรื่องที่ถ่ายทอดแฝงการสอนความมีคุณธรรม ความรักเพื่อนมนุษย์ ความหวัง ความรู้สึกพอกของมนุษย์ได้อย่างแยบยล (๒๕๔๘: ๓๖)

ธเนศ เวศร์ภาดา กล่าวไว้ว่าบินหลา สันกาลาคีรี ตั้งใจใช้ชื่อ**เจ้าหญิง**ตีความว่าในโลกของความเป็นจริง เราไม่มีความเป็นเจ้าของเหมือนอย่างในนิทาน เราต้องเผชิญหน้ากับปัญหาชีวิต และมนุษย์เราไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยความฟุ้งฝัน เรื่องนี้สำคัญมากๆ คือจินตนาการ ซึ่งจะหล่อเลี้ยงให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ได้ (๒๕๔๘: ๘๗)

ภาวิณี อินเทพ ได้วิจารณ์เกี่ยวกับภาษาของบินหลา สันกาลาคีรี ว่ามีลีลาภาษาการเขียนที่พิถีพิถันมีจินตนาการแบบศิลปิน มีความสามารถรอบด้าน เขียนได้หลายแนว ทั้งสารคดี เรื่องสั้น นวนิยาย บทหนัง บทกวี แม้กระทั่งเกร็ดชีวิตราชินีลูกทุ่งพุ่มพวง ดวงจันทร์ บินหลา สันกาลาคีรีก็สามารถปรุงให้ออกเป็นรสนิยาย เรื่อง**ดวงจันทร์ที่จากไป**ได้อย่างน่าประทับใจ สำหรับรวมเรื่องสั้น มีเพียง ๓ เล่ม ในรอบ ๑๕ ปี แต่เป็นที่ยอมรับทุกเล่ม ได้แก่ **จันตีมดวงอาทิตย์** (๒๕๓๓), **คิดถึงทุกปี**

(๒๕๔๑) และเจ้าหญิง (๒๕๔๓) โดยเฉพาะคิดถึงทุกปีนั้น ได้รับรางวัลชมเชย ประเภทรวมเรื่องสั้น ประจำปี ๒ จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ กรมวิชาการ นอกจากนี้ก็ยังมีงานอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะสารคดีและบทความท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น **หลังอาน (๒๕๔๐)**, **บิน-ที-ละ-หลา (๒๕๔๓)**, **ดีมทะเลสาบอาบทะเลทราย (๒๕๔๔)**, **รอยยิ้มที่นำเราไป (๒๕๔๕)** และ **คนรักกับจักรยาน (๒๕๔๗)** ที่สำคัญ งานเขียนหลายชิ้นของบินหลา สันกาลาคีรี โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจักรยานนั้น ปลุกคนให้หนุ่มสาวหลายคนหันเหออกเดินทางมาแล้ว ส่วนงานนิทานก็เป็นอีกแนวหนึ่งของบินหลา สันกาลาคีรี ก่อนที่**เจ้าหญิง**จะได้รับรางวัลจากคณะกรรมการ ผลงานอย่าง**ปลาฉลามพันหลอน**นั้น ได้รับรางวัลจากผู้ชมไปก่อนหน้าแล้ว เพราะเรื่องนี้ถูกนำไปเป็นละครเวทีสำหรับเด็กๆ ด้วย สำหรับ**เจ้าหญิง**นั้น เป็นงานรวมเรื่องสั้น ๘ เรื่องในรอบ ๔ ปี ของเขา และเป็นเล่มที่เจ้าตัว ยอมรับว่าเขามีความสุขอย่างยิ่งกับการทำงานเรื่องสั้นชุดนี้ (ภาวิณี อินเทพ: ๒๕๔๘, ๒๕ สิงหาคม)

๒. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจินตภาพ

๒.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจินตภาพ

๒.๑.๑ ความหมายของจินตภาพ

ภาษาจินตภาพ คือ ภาษาที่มุ่งให้เกิดภาพในใจของผู้อ่านโดยตรง เมื่อผู้อ่านได้อ่านงานที่ผู้เขียนเขียนไว้ โดยอาศัยจินตนาการของผู้อ่าน รวบรวมว่าผู้อ่านนั้นเป็นส่วนหนึ่งในงานเขียนชิ้นนั้น มีนักเขียนหลายคนได้อธิบายความหมายและลักษณะของภาษาจินตภาพไว้ดังนี้

กุหลาบ มัลลิกะมาส (๒๕๒๘: ๑๒๓-๑๓๔) ได้อธิบายเกี่ยวกับภาษาจินตภาพไว้ว่า **“จินตภาพ (Image) คือ ภาพที่บังเกิดขึ้นในความรู้สึกของผู้อ่านเมื่อได้อ่านบทประพันธ์นั้นๆ นักเขียนที่มีความสามารถในการประพันธ์จะสร้างความรู้สึกเห็นจริง ทำให้ประหนึ่งได้สัมผัส ได้แลเห็น ได้กลิ่น ตลอดจนย่ำความรู้สึกลึกซึ้ง ลักษณะบรรยายชนิดนี้จะไม่เป็นความสมจริง แต่จะเน้นภาพที่จะปรากฏแก่ผู้อ่าน ซึ่งภาพนั้นจะเกิดได้เมื่อผู้อ่านมีจินตนาการ”**

ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา (๒๕๔๒: ๑๑) กล่าวว่า กระบวนการจินตภาพ (imagery) คือ ภาษาที่ถ่ายทอดประสบการณ์ออกมาเป็นภาพหรือการรับรู้ในมโนคติ ทำให้ผู้อ่านมองเห็นและรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่มองเห็นได้ ไม่ว่าจะเป็นรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ความรู้สึก และการเคลื่อนไหว ดังนั้นคำทุกคำที่สามารถใช้บอกสิ่งต่างๆ ที่มองเห็นได้หรือบอกให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกทางประสาทสัมผัสต่างๆ ในมโนคติได้ ถือเป็นภาพลักษณ์ (Image) ซึ่งจำแนกออกตามการรับรู้ทางประสาทสัมผัสได้เป็น ๖ อย่าง คือ ภาพที่เกิดจากการมองเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรับรู้รส การสัมผัส และภาพที่สื่อความรู้สึกการเคลื่อนไหว

ลินจง จันทรวราทิพย์ (๒๕๔๘: ๑๖๕-๑๗๑) กล่าวว่า จินตภาพ (imagery) หรือ ภาพในจินตนาการ คือ ภาพที่ผู้ประพันธ์สร้างขึ้นอย่างชัดเจนในใจ การถอดภาพในใจนั้นออกมาเป็น ถ้อยคำก็ต้องกระทำด้วยการเลือกสรรถ้อยคำด้วยจุดมุ่งหมายที่จะสร้างภาพในจินตนาการนั้นให้ปรากฏชัดอย่างใกล้เคียงที่สุดในจินตนาการของผู้อ่าน

นอกจากความหมายของจินตภาพดังกล่าวแล้ว พระยาอนูมานราชชน (๒๕๓๓: ๗๓-๗๖) ยังได้แบ่งประเภทของจินตนาการออกเป็น ๖ ประเภทคือ

๑. **reproductive imagination** เป็นความนึกเห็นตามธรรมดาสามัญชน คือ เป็นเรื่องถอดออกจากภาพที่จำได้ การนึกภาพจากความจำที่เห็น เป็นภาพปรากฏขึ้นภายในใจ เป็นความนึกหรือจินตนาการชนิดที่ถอดภาพของจริงจากสิ่งที่เคยเห็นมาเป็นภาพขึ้นโดยอาศัยความจำและระลึกได้

๒. **productive imagination** เป็นความนึกเห็นที่เกี่ยวกับวรรณคดีและศิลปะ คือ การนึกถึงภาพชนิดที่เกิดขึ้นเอง โดยไม่ได้อาศัยของจริงจากสิ่งที่เคยเห็นมาก่อนเป็นเครื่องช่วยให้นึก

๓. **interpretative imagination** ความนึกชนิดแปลความหมาย คือผู้อ่าน ผู้ดู ผู้ฟัง แปลความหมายสิ่งที่แสดงออกมาเป็นวรรณกรรมหรือศิลปกรรมนั้นได้ถูกต้อง หรือมีความเข้าใจและรู้สึกในสิ่งนั้นได้บริบูรณ์

๔. **creative imagination** ความนึกสร้างสรรค์ เป็นยอดแห่งความนึกของกวีและศิลปิน คือเมื่อกวีหรือศิลปินมีความรู้สึก ได้ความบันดาลใจก็บังเกิดอารมณ์สะเทือนใจ สร้างรูปเอาตามที่คิดเห็น ให้เป็นวรรณกรรมหรือศิลปกรรมขึ้นเกิดเป็นถ้อยคำ เป็นภาพ เป็นรูป หรือเป็นเสียงขึ้นได้อย่างงามหรือไพเราะจับใจ สิ่งเหล่านั้นก็เกิดเป็นศิลปะขึ้น

๕. **aesthetic contemplation** สุนทรียภาพ เป็นอำนาจนึกอยู่ที่ความเพ่งในสิ่งที่นึก และต้องเพ่งไปในทางคุณงามความดี มีสุนทรียภาพเพื่อบำรุงจิตใจให้เกิดความบันเทิง ไม่ใช่เพ่งประโยชน์อย่างอื่น

๖. **creative art** ศิลปะสร้างสรรค์ คือการได้รับบันดาลใจนึกเป็นมโนภาพขึ้น เกิดอารมณ์สะเทือนใจเป็นปิติทันที อดอยู่ไม่ได้ต้องแสดงความรู้สึกที่นึกออกตามความสามารถทางเทคนิค

๒.๑.๒ กระบวนจินตภาพ

ในการศึกษาวิเคราะห์กระบวนจินตภาพในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี นี้ผู้วิจัยจะถือเอาความหมายตามพจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน โดยให้คำจำกัดความว่า กระบวนจินตภาพ คือการเสนอภาพในจิตเพื่อให้บังเกิดประสิทธิผลในด้านเร้าความรู้สึก ให้ความประทับใจ ปลุกสำนึก ให้ความเข้าใจ และความคิดที่อาจแปลกใหม่ออกไปกว้างขวางขึ้น และลึกซึ้งขึ้น (๒๕๕๒: ๗) กระบวนจินตภาพจึงเกิดจากการใช้ภาษาใน ๒ ลักษณะ คือ การสรรคำและวลี/ข้อความ และการใช้ภาพพจน์

๒.๑.๒.๑ การสรรคำ

ศิลปะการใช้ภาษาจินตภาพเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ออกมาเป็นภาพหรือการรับรู้ในมโนคติ ทำให้ผู้อ่านมองเห็นและรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่มองเห็นได้สร้างกระบวนจินตภาพประกอบด้วยคำและวลี/ข้อความ

คำ ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ (๒๕๔๖: ๒๔๘) หมายถึง เสียงพูด, เสียงที่เปล่งออกมาครั้งหนึ่งๆ, เสียงพูดหรือลายลักษณ์อักษรที่เขียนหรือพิมพ์ขึ้นเพื่อแสดงความคิด

ราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๔๒: ๗๙-๘๔) ได้กล่าวถึง “การสรรคำ” ไว้ว่า การสรรคำเป็นการเลือกคำ วลี สำนวน การเรียบเรียงคำเหล่านั้นในการพูด การเขียนความ โดยเน้นลีลาอันงดงาม และสื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการใช้ภาษาสื่อสารข้อบอกล่า การแจ้งข่าวสารหรือการให้ความรู้ ผู้เขียนมักนิยมใช้คำที่มีความหมายตรงตามพจนานุกรม เราเรียกคำประเภทนี้ว่าคำที่มีความหมายตรง ยังมีการสื่อสารอีกแบบหนึ่งซึ่งนอกจากจะสื่อสารกันเพื่อให้รู้เรื่องตามธรรมดาแล้วยังสื่ออารมณ์ คือสื่อความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น ให้ความรู้สึกสัมผัสอารมณ์มากขึ้น คำนั้นจึงมีความหมายกว้างออกไป เรียกคำประเภทนี้ว่าคำที่มีความหมายโดยนัย เช่นคำว่า ทารก ความหมายตรง คือ เด็กอ่อน เด็กไร้เดียงสา แต่ถ้ากล่าวว่าเป็นเล่นเป็นทารก หรือเรียกผู้ใหญ่ว่า เต่าทารก คำ “ทารก” ก็จะมี ความหมายกว้างขึ้น และยังทำให้เข้าใจลึกไปถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้กล่าวด้วยว่าพูดในทำนองตำหนิว่าไม่มีวุฒิภาวะเหมาะสมแก่วัย คำ เสือ ก็อาจหมายถึงได้ทั้งโดยตรงว่าเป็นสัตว์จำพวกหนึ่ง หรือหมายถึงบุคคลที่มีลักษณะนิสัยอย่างสัตว์พวกนั้นในความหมายโดยนัย

การสรรคำที่ดีในคำประพันธ์มิใช่เพียงแต่ทำให้เห็นภาพชัดเจนทำให้เป็นที่เข้าใจ และมีอารมณ์ร่วมในความรู้สึกของกวีเท่านั้น แต่ยังสร้างสรรคจินตนาการ และความหยั่งเห็น (insight) อันลึกซึ้งตามถ้อยคำที่เรียบเรียงนั้นด้วย

ในเรื่องของการสร้างจินตภาพโดยการใช้คำนั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้คำต่าง ๆ กันดังนี้

กระแสร มาลาภรณ์ (๒๕๓๓ : ๕๗-๖๑) ได้อธิบายการใช้คำวิเคราะห์ภาษาในวรรณคดี สรุปหลักการพิจารณาภาษาว่าควรพิจารณาในหัวข้อต่อไปนี้

๑) การลำดับความ คือ การเรียบเรียงเรื่องให้เป็นลำดับ น่าอ่าน และจบลงอย่างผู้แต่งต้องการ

๒) ศัพท์ เพื่อให้ได้ความ ได้อารมณ์มากขึ้น จะมีการใช้ภาษาตลาด ภาษาสะแลง ภาษาเทคนิค ภาษาต่างประเทศ คำฉนวน เป็นต้น

๓) การเล่นคำ คือ การพลิกแพลงคำ มักสัมพันธ์กับการซ้ำคำและเสียง

๔) การซ้ำคำ คือ การเล่นคำชนิดหนึ่ง มีลักษณะเหมือน "ยมก"

๕) การซ้ำเสียง คือ การเล่นคำชนิดหนึ่ง เช่นการสัมผัสอักษร

๖) การเลียนเสียง มีทั้งการเลียนเสียงธรรมชาติและเสียงที่สร้างขึ้น

พฤษภา เนียมรักษา (๒๕๓๒ : ๒๗) กล่าวถึงการใช้คำแบบบันไดคำว่าการใช้คำแบบบันไดคำ ในที่นี้หมายถึง การใช้คำเป็นไปตามลำดับขั้นเหมือนบันได จัดความคิดเป็นขั้นๆ การจัดความคิดนี้ อาจเรียงจากต่ำไปหาสูง หรือจากน้อยไปหามาก หรืออาจเรียงจากสูงลงมาต่ำจากมากมาหาน้อยก็ได้

ผะอบ ไปษกฤษณะ (๒๕๓๘ : ๕๘-๖๒) กล่าวถึงการเลือกคำว่า การเลือกคำต้องเลือกให้ถูกต้องและเหมาะสม ผู้ใช้ภาษาควรต้องรู้จักลักษณะของคำและความหมายของคำเป็นอย่างดีเสียก่อนว่าเป็นอย่างไร ตลอดจนต้องคำนึงถึงศักดิ์ของคำด้วย โดยแบ่งคำออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑) คำรูปธรรม (Concrete) คือ คำที่กล่าวแล้วเห็นรูปเป็นตัวตน มีทั้งคำแสดงภาพ และคำแสดงอาการ

๒) คำนามธรรม (Abstract) คือ คำที่กล่าวแล้วทำให้เกิดความรู้สึก เช่น เสียใจ ดีใจ ชั่ว ดี ฯลฯ ผู้เขียนจะต้องรู้จักเลือกคำให้เหมาะว่าจะให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกอย่างไร การเขียนให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกนั้นยากมาก เพราะเป็นนามธรรมมองไม่เห็นภาพ

นอกจากนี้ผะอบยังได้แบ่งความหมายของคำออกเป็น ๒ ชนิด คือ ชนิดแรก ความหมายปรนัย (Objective) เป็นคำที่มีความหมายโดยตรง ผู้ฟังผู้พูดเขียน ผู้อ่านเข้าใจตรงกัน เช่น เขากินข้าวจุก ฯลฯ ชนิดที่สอง ความหมายอัตนัย (Subjective) เป็นคำที่ความหมายขึ้นอยู่กับผู้พูด ความหมายแต่ละบุคคลอาจไม่ตรงกัน อาจขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ การ

อบรมที่เคยเป็นมา เช่น “ทำดีได้ดี” เช่น “ทำดี” อาจะหมายถึง ประพฤติตนเรียบร้อย ทำงานตามหน้าที่ มีจิตใจดีในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ส่วนในเรื่องของระดับของคำหรือศักดิ์ของคำ ละเอียดกล่าวไว้ว่า “ภาษาไทยนั้นต้องระวังในการใช้ถ้อยคำมาก เพราะคำที่ใช้บ่อยแสดงชั้นของบุคคลที่เราพูดถึง นอกจากนั้นบอกให้รู้ว่าผู้ใช้เป็นอย่างไร ภาษาไทยเป็นภาษาที่ประณีตมาก มีผู้กล่าวว่า “คำต้องอยู่กับที่ของมัน” คำแสดงศักดิ์ของมันอยู่ในตัว เรามีคำที่มีความหมายเดียวกันหลายคำ แต่มีที่ใช้ต่างกัน ดังได้กล่าวมาแล้วในลักษณะเฉพาะของภาษาไทย ซึ่งจะต้องคำนึง ๑) บุคคล ๒) รูปของภาษา อันได้แก่ ภาษาเขียน ภาษาพูด ภาษาการประพันธ์ ๓) สถานะ สถานที่ และโอกาส”

เปลื้อง ณ นคร (๒๕๔๐: ๑๕-๑๗) กล่าวถึงกล่าวถึงการหลากคำ และการประหยัดคำ อีกรว่า ควรหาคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกันมาสลับเปลี่ยน เนื่องจากภายในประโยค ซ้ำๆ กันจะมีคำซ้ำกันไม่ได้ เนื้อความต้องกระชับรัดกุม อันเป็นลักษณะที่ดีของการประพันธ์

ลินจง จันทรวราทิพย์ (๒๕๔๘: ๑๖๕-๑๗๑) กล่าวว่า ภาพที่ผู้ประพันธ์ สร้างขึ้นอย่างชัดเจนในใจ การถอดภาพในใจนั้นออกมาเป็นถ้อยคำก็ต้องกระทำการเลือกสรร ถ้อยคำด้วยจุดมุ่งหมายที่จะสร้างภาพในจินตนาการนั้นให้ปรากฏชัดอย่างใกล้เคียงที่สุดในจินตนาการ ของผู้อ่าน ในทางวรรณกรรมจินตภาพมีความหมายหลายอย่างและใช้ได้หลายวิธี เช่น ภาพในจิต หรือข้อคิดที่เกิดขึ้นจากการอ่านงานเขียนชิ้นหนึ่ง (imagery) โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทกวี การพรรณนา ในข้อเขียนซึ่งเราประสาทสัมผัสและสร้างภาพในจิตหรือข้อคิดให้เกิดขึ้น ภาพพจน์ (figure of speech) ได้แก่อุปมาอุปไมยและอุปมา และการใช้คำเพื่อให้เกิดจินตภาพที่นิยมใช้กันมากอีกประการ หนึ่งคือ สัญลักษณ์

ราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๕๒: ๗๑-๗๖) กล่าวถึง การเล่นคำ ว่าเป็น กลวิธีอย่างหนึ่งในการแต่งหนังสือด้วยวิธีการใช้อักษร คำ วลี หรือข้อความเป็นพิเศษนอกเหนือ ออกไปจากที่กำหนดในกฎเกณฑ์ เพื่อหวังผลในทางวรรณศิลป์ ทำให้เกิดเสียงประกอบ และจังหวะ ลีลาที่ช่วยให้ไพเราะยิ่งขึ้น และทำให้มีความหมายที่ประทับใจ ก็นใจยิ่งขึ้น

วลี/ข้อความ คือ การนำคำหลายๆ คำมาเรียบเรียงให้ได้ใจความที่มากขึ้นและมีผลต่อการสื่อความหมาย ทั้งยังส่งผลต่อการตีความ นับเป็นการใช้ภาษาอีกลักษณะหนึ่งที่ แสดงให้เห็นจินตภาพในงานเขียนชิ้นนั้นๆ เป็นอย่างดี นักเขียนบางคนนิยมใช้วลี/ข้อความสั้นๆ แต่ นักเขียนบางคนนิยมใช้วลี/ข้อความยาวๆ หรือบางคนก็ใช้วลี/ข้อความทั้งสองแบบผสมกันในการสร้าง จินตภาพเพื่อให้ได้ภาพเคลื่อนไหวที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (๒๕๓๑) กล่าวว่า การเขียนนอกจากจะใช้ หลักเกณฑ์ต่างๆ แล้ว ยังต้องอาศัยสิ่งเสริมแต่งบางประการเพื่อช่วยงานที่เขียนมีเนื้อหาสาระอันเป็น

ประโยชน์ และมีศิลปะในการเสนอเนื้อหาให้ชวนอ่าน สิ่งเสริมที่สำคัญมีต่อไปนี้ คือ มีเนื้อหาสาระอันเป็นประโยชน์อยู่ในตัว มีศิลปะในการผูกประโยค และมีความถูกต้องตามหลักภาษา โดยเป็นประโยคที่มีเนื้อหาเป็นประโยชน์ ประโยคที่มีศิลปะในการเรียบเรียง

ผกาศรี เย็นบุตร (๒๕๒๖: ๓๒ – ๓๔) ได้ให้หลักการเกี่ยวกับเรื่องการผูกประโยคในงานเขียนเรื่องสั้น นวนิยาย ว่าจะให้ถูกหลักไวยากรณ์อย่างเดียวไม่ได้ เพราะจะทำให้ข้อความนั้นไม่ชวนอ่าน การผูกประโยคจะต้องมีศิลปะโดยเลือกสรรถ้อยคำให้ลึกซึ้งกว่าภาษาธรรมดา เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกและนึกเห็นภาพได้ วิธีเขียนหลายวิธี ดังนี้

๑. การเปรียบเทียบสิ่งที่คล้ายคลึงกันเข้าด้วยกัน
๒. การเปรียบเทียบสิ่งที่แตกต่างกัน
๓. การเปรียบเทียบใช้คำซึ่งสัมพันธ์กัน
๔. การเปรียบเทียบโดยใช้ความเกินจริง
๕. การใช้คำที่มีความหมายเดียวกันแทนที่คำซึ่งกล่าวแล้วอาจจะทำให้ผู้อื่นไม่พอใจ
๖. การใช้ความที่ต้องคิด กล่าวเป็นทำนองเหน็บแนม ประชดประชัน
๗. การใช้วิธีบุคคลาธิษฐาน เป็นการสมมติให้สิ่งไม่มีชีวิตมีกิริยาอาการคล้ายกับสิ่งมีชีวิต ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพได้
๘. การใช้ความที่มีเสียงเพิ่มความรู้สึกให้คล้อยตาม ได้แก่ การเลียนเสียงธรรมชาติหรือการเล่นคำ เล่นจังหวะ

๒.๑.๒.๒ การใช้ภาพพจน์

ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา (๒๕๔๒: ๒๑) กล่าวถึงภาษาภาพพจน์ (Figurative Language) หรือภาษาโวหาร คือ การใช้ภาษาเปรียบเทียบ ความหมายของภาษาโวหารจึงไม่ตรงตามตัวอักษร ภาษาภาพพจน์ส่วนใหญ่จะใช้ลักษณะสำคัญของภาพพจน์ในการเปรียบเทียบอันเป็นวิธีการที่ผู้แต่งเลือกใช้เพื่อพยายามให้สิ่งที่ป็นนามธรรมหรือเป็นที่รู้จักน้อยหรือลางเลือน ให้มีความเป็นรูปธรรมเป็นที่รู้จักกันและมีความชัดเจนขึ้น โดยผู้แต่งมักนำไปเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นที่รู้จักกันดีอยู่แล้ว การใช้ภาษาโวหารทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกได้ลึกซึ้งกว่าการกล่าวอย่างตรงไปตรงมา เพราะภาษาโวหารให้สุนทรีย์ะทางอารมณ์ด้วยเป็นภาษาที่สร้างสรรค์ มีความน่าสนใจและจุดประกายความคิดและจินตนาการให้กับผู้อ่าน

บุญยงค์ เกศเทศ (๒๕๔๗) กล่าวถึง “คำภาพพจน์” ว่า ภาพพจน์ (Figures of Speech) หมายถึง คำพูดที่เป็นสำนวนโวหารที่ทำให้นึกเห็นเป็นภาพ หรือบรรยายด้วย

โวหารอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้คนอ่านมักมองเห็นภาพไปกับคำที่นักเขียนหรือกวีบรรยาย มักพบเฉพาะในวรรณคดีเท่านั้น เช่น

บันไดนาคนาคในบันไดนั้น ดูผกผันดังจะเลื้อยออกโลดเล่น
 ข้ำเขียวขบปากเหมือนนาคเป็น ตาเขม้นมองมุ่งสะดุ้งกาย
 (นิราศพระบาท : สุนทรภู่)

ส่วนคำว่า “ภาพ” หรือ “รูป” (Image) หมายถึง รูปจำลอง รูปบุุชา เช่น พระพุทธรูป เงาม ภาพในจอโทรทัศน์ ภาพบนกระจก ภาพถ่าย ภาพในใจ

ธเนศ เวศร์ภาดา (๒๕๔๙: ๔๑-๕๑) กล่าวถึงการใช้ภาพพจน์ว่า “ภาพพจน์ หมายถึง การเขียนอย่างแจ่มแจ้งจนมองเห็นภาพโดยใช้ความเปรียบเป็นหลัก” นอกจากนี้ ธเนศ เวศร์ภาดา ยังได้แบ่งประเภทของภาพพจน์ออกเป็น ๖ ประเภท คือ

๑) อุปมา คือ การเปรียบสิ่งหนึ่งเหมือนสิ่งหนึ่ง ใช้คำเชื่อม “เหมือน ราว รวากับ เปรียบ ดุจ ประดุจ ดัง ดัง เอก เช่น เพียง เพียง ประหนึ่ง ถนัด กล เล่ห์ ปีมว่า ปาน ครุณา ปูน พ่าง ละม้าย แม้น”

๒) อุปลักษณะ คือ การเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง มักใช้คำว่า “คือ” และ “เป็น” เช่น ครูคือเรือจ้าง หรือบางครั้งไม่มีคำเชื่อมโยง เช่น หัวใจกระดาศ เปรียบหัวใจที่ไม่หนักแน่นเหมือนกระดาศที่บางเบาพร้อมจะปลิวไปตามสายลม

๓) บุคคลวัต หรือ บุคลาธิษฐาน คือ การสมมุติสิ่งต่างๆ ให้มีกิริยา อาการ ความรู้สึกเหมือนมนุษย์ เช่น ดวงตะวันแย้มยิ้ม สายลมโลมโลมได้เอาอกเอาใจพฤษชาตามาลัย

๔) อติพจน์ คือ การเปรียบเทียบโดยการกล่าวข้อความที่เกินจริง มักเปรียบเทียบในเรื่องปริมาณว่ามีมากเหลือเกิน เช่น ร้อนตับแตก รอดตั้งเป็นโกฏิปีแล้ว

๕) นามนัย คือ การใช้คำหรือวลีที่บ่งลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาแสดงความหมายแทนสิ่งนั้นทั้งหมด เช่น ไข่ แก้อ้อ แทน ตำแหน่ง

๖) ปฏิพจน์ แบ่งย่อยเป็น ๒ ชนิด ชนิดแรก **oxymoron** คือการใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งกันนำมาคู่กันได้อย่างกลมกลืน เช่น ลมหนาวพัดอำวจนหนาวเหน็บเจ็บ กระตูก ชนิดที่สอง **paradox** คือ การแสดงความหมายที่ดูเหมือนจะขัดแย้งกัน เมื่อวิเคราะห์ความหมายอาจตีความได้กลมกลืนกัน

ผะอบ โปษะกฤษณะ (๒๕๓๘: ๕๘-๖๒) กล่าวถึงการใช้คำ “ภาพพจน์” ที่ทำให้เกิดความเด่นชัดและประทับใจนั้นมองเห็นภาพชัดเจนนั้นว่า แปลตรงจาก

‘Figure of speech’ ไทยเรามีการใช้ภาพพจน์มาแต่ครั้งสุโขทัย ดังในศิลาจารึกและวรรณคดีต่างๆ หากแต่ว่ายังมีได้จัดเป็นหมวดหมู่ตามหลักวิชาการ ซึ่งระบอบได้แบ่งออกเป็น ๑๒ ชนิด คือ

๑. การใช้ความตรงข้าม (**Antithesis**) ตามธรรมดาความตรงข้ามจะทำให้ภาพชัดเจนแม้แต่ในโทรทัศน์ก็ต้องปรับความตรงข้าม (**contrast**) การเขียนก็เหมือนการแสดงภาพ ฉะนั้นถ้าใช้ความตรงข้ามก็จะช่วยภาพในความนึกคิดชัดเจนขึ้น ตัวอย่าง “ความรักทำให้**ความขี้ริ้ว** กลับเป็น**ความงาม ความโง่กลับเป็นความฉลาด ความแก่กลับเป็นความหนุ่ม บาบกลับเป็นบุญ ความซึมเซากลับเป็นความแจ่มชื่น ใจแคบกลับเป็นใจกว้าง ความรักเป็นไอศถอยอย่างเอก ชักให้ ความตรงข้ามมาลงรอยเดียวกัน”** (นิทานเวตาล ของ น.ม.ส.)

๒. การใช้ความเปรียบเทียบ (**Simile**) ตามธรรมดาเราจะเห็นอะไรได้ชัดเจนถ้ามีการเปรียบเทียบกับสิ่งที่คุ้นเคยหรือรู้จักมาก่อน การใช้ประโยคเปรียบเทียบจะทำให้ความชัดเจนขึ้น แม้ในวรรณกรรมที่เป็นร้อยกรองก็ใช้การเปรียบเทียบมาก การเปรียบเทียบนี้ถ้าใช้จำนวนให้เห็นภาพชัดเจนก็ยิ่งทำให้เกิดความซาบซึ้ง ตัวอย่าง “เมื่อยชนิดจับผิดผิวผูกชายกระเบนผิว เหมือนเอากะป๋องผูกหางหมา มันจะวังเหี้ยยดสีขานนี้สักก็โยชน์ กระป๋องก็ย้งตั้งอยู่นั่นเองเป็นเรื่องรำคาญยิ่งนัก” (“จ.ม. จางวางหว่า” ของ น.ม.ส.)

๓. การเปรียบเทียบโดยนัย (**Metaphor**) แทนที่จะใช้คำตรงๆ แต่ใช้คำที่มีความหมายเป็นนัยไว้คิด ทำให้เกิดความคิดนี้กลึกกว่าธรรมดา ตัวอย่าง “เราทั้งหลายควรจะลืมตาของเรา และพิจารณาดู**ก้อนโคลนต่างๆซึ่งติดอยู่กับล้อระหว่างความเจริญของเรา**” (โคลนติดล้อของ อิศวพาหุ)

๔. การใช้ถ้อยคำที่มีการเล่นเสียง เล่นจังหวะ (**Alliteration**) การเล่นเสียงของคำ ทำให้เกิดอารมณ์ได้ง่าย ฉะนั้นถึงแม้จะเป็นภาษาความเรียงก็สามารถทำให้เกิดเสียงอันไพเราะอารมณ์ได้ ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีเสียงเป็นดนตรี มีจังหวะ มีสัมผัสอยู่แล้ว ยิ่งเขียนได้ง่าย ถ้ารู้จักเลือก ตัวอย่าง “วันนี้ท้องฟ้างาม มีเมฆสีขาวและสีแดง ต้องแสงพระอาทิตย์” (พระราชนิพนธ์ “ไกลบ้าน” ร.๕)

๕. การใช้ประโยคที่ตั้งเป็นปัญหา (**Interrogation**) การตั้งปัญหาทำให้เกิดความคิด เพราะฉะนั้นการใช้ประโยคที่เป็นปัญหาจึงเป็นการกระตุ้นเตือนให้ผู้อื่นได้เกิดความคิด แต่จะใช้บ่อยๆไม่ได้ ประโยคปัญหานี้จะต้องวางให้เหมาะสม ตัวอย่าง “การที่เรายอมหลับตายอมเชื่อข้อความที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ โดยมีได้พิจารณาดูความมุ่งหมาย และความปรารถนาแห่งผู้แต่งเสียก่อนนั้นจะไม่ใช่เป็นการดูหมิ่นสติปัญญาของเราเองอยู่หรือ?” (จากโคลนติดล้อ บทที่ ๓ “การบูชาหนังสือจนเกินเหตุ”)

๖. การสมมุติให้สิ่งที่ไม่มีตัวตน มีอาการกริยาเช่นสิ่งที่มีตัวตน (Personification) เท่ากับเป็นการปลุกให้มีชีวิตขึ้น ทำให้การเขียนเป็นที่น่าสนใจว่าจะเขียนอย่างไร ธรรมดาทำให้ผู้อ่านเห็นภาพได้ชัดเจน ตัวอย่าง “ข้าวว่ากันว่าหิวแล้วกินหวานๆ ยิ่งหิวมากเขาก็กินขนมเสียก่อนจึงกินข้าวก็มี ในกำลังนี้ก้อยู่นั่นเอง ข้าวกับแกงเผ็ดก็โผล่ขึ้นมาหยันตาที่หลับๆ ประเดี๋ยวไขเจียวจิ้มน้ำพริก ประเดี๋ยวทอดมันกุ้ง ปลาแห้งผัดอะไรพากันมาล่อหลอกเสียใหญ่ หลับตาไม่ได้ต้องลืม ลืมก็แลเห็น แกงเทโพหลอกได้ทั้งกำลังตื่นๆเช่นนั้น จนชั้นยาแต่งกวาก็พลอยกำเริบ ดีแต่ปลารำขนมจีนน้ำยาหรือน้ำพริกสงสารไม่ยกมาหลอกมีแต่เจ้ากะปิควัมาเมียงอยู่ใกล้ๆ เห็นจะไม่ได้การ สู้มันไม่ไหว” (จากพระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ ๕ “ไกลบ้าน”)

๗. การใช้ข้อความเกินความเป็นจริง (Hyperbole) การใช้ข้อความเกินความเป็นจริงบางทีก็เป็นที่สບอารมณ์ และทำให้เกิดความรู้สึกลึกซึ้ง ตัวอย่าง “ฉันคิดถึงเธอทุกลมหายใจเข้าออก” “เขาร้องให้ฉันน้ำตาแทบจะเป็นสายเลือด” เป็นต้น

๘. การใช้คำที่ได้จากเสียงธรรมชาติ (Onomatopocia) ภาษาไทยมีคำที่เลียนเสียงธรรมชาติเป็นสื่อให้เกิดภาพ เกิดความรู้สึก ตัวอย่าง “พอลมพัดกิ่งมะพร้าวระหลังคาค้างแกรกรากฟังกแล้วน่ากลัว” “สองหนุ่มสาวคุยกันหุ่หุ่หนึ่งน่าเอ็นดู” เป็นต้น

๙. การโยงความคิดจากสิ่งหนึ่งไปสู่อีกสิ่งหนึ่ง (Metonymy) ตัวอย่าง “เงินยอมพูดได้” “ปากกามีอำนาจมากกว่าดาบ” “เงินนี้ได้มาจากหยาดเหงื่อของแม่” เป็นต้น

๑๐. การเล่นคำ (Puns on Words) คือการใช้คำคำเดียวกันในความหมายต่างกัน ตัวอย่าง “ชีวิตของเขาไม่เหมือนใครและก็ไม่มีใครเหมือน” เป็นต้น

๑๑. การใช้คำให้เบาลง (Euphemism) ตัวอย่าง “เด็กคนนี้ปัญญาอ่อนจริงๆ (ปัญญาอ่อนแทนคำว่าโง่)” เป็นต้น

๑๒. การเขียนเรื่องสมมุติเปรียบเทียบ (Allegory) การสมมุติเรื่องขึ้นโดยอาศัยความคล้ายคลึง ตัวอย่าง นิทาน นิยายต่างๆ บทละคร (แบบอนุภาษาด) ฯลฯ

ราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๕๒: ๓๕๗-๓๕๘) กล่าวถึง ภาพพจน์ ว่า ภาพพจน์ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า **figure of speech** เป็นกลวิธีอันเป็นศิลปะของการใช้ภาษา สำนวนในการพูด หรือการแต่งหนังสือ โดยกล่าวถึงสิ่งหนึ่ง แต่ให้มีความหมายไปถึงอีกสิ่งหนึ่ง มีความมุ่งหมายเพื่อเพิ่มอรรถรสให้แก่ข้อความนั้น ๆ

นักวรรณคดีกล่าวว่า แม้รูปแบบของภาพพจน์จะแยกออกไปได้อีกหลากหลายแต่ก็มีลักษณะหนึ่งซึ่งตรงกัน คือการสัมพันธ์สิ่งหนึ่งเข้ากับอีกสิ่งหนึ่ง และมีผลสำคัญดังนี้

๑. ภาพพจน์ให้ความสำเร็จอารมณ์ อันเนื่องมาจากได้ใช้ความคิดและจินตนาการซึ่งอาจเปรียบได้กับการที่เราได้ก้าวออกจากจุดหนึ่งไปสู่อีกจุดหนึ่ง มีความเคลื่อนไหวตื่นตัว

ไม่เฉยชาซึมเซาในระหว่างติดตามอ่าน ได้สังเกตพิจารณาเห็นสิ่งที่เหมือนกัน และสิ่งที่แตกต่างกัน เราตั้งชื่อสิ่งนั้น ๆ ด้วยการเทียบความเหมือน หรือความแตกต่างกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เรียกดอกไม้ชนิดหนึ่งว่า ดอกขจร เพราะมีกลิ่นหอมฟุ้ง ตั้งชื่อสุนัขว่า สิงโต เพราะมันมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งเด่นชัดว่ามีส่วนคล้ายกันระหว่างสัตว์ทั้งสอง รู้สึกหวั่นไหวในจิตใจอย่างรุนแรงเมื่อตาคู่หนึ่งมองสบตา ก็เรียกตาคู่นั้นว่า ศรเนตร เหล่านี้เป็นตัวอย่างของความเพิลิตเพลินใจที่ได้จากการสังเกตความคิดและจินตนาการเทียบเคียง

๒. ภาพพจน์ทำสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ซึ่งเท่ากับว่าทำให้วรรณคดีเข้าสู่ประสาทสัมผัสของเราได้ง่ายขึ้น โดยได้ยิน ได้เห็น ได้สัมผัส ฯลฯ ได้ร่วมมีประสบการณ์ที่กวีและนักเขียนถ่ายทอดได้ชัดเจน และทำให้เข้าใจ และเข้าถึงวรรณกรรมนั้น ๆ ได้ยิ่งขึ้น เช่น การกระทำสิ่งใดให้ถูกต้องทันเวลา ไม่ปล่อยให้กาลล่วงไปจนเสียประโยชน์ และสายเกินแก้เป็นลักษณะนามธรรม ซึ่งนักปราชญ์ทำให้เป็นรูปธรรมด้วยการเปรียบเทียบว่า

พายุเกิดพ้ออย่ารำง	รพายุ
จวนตะวันจักสลาย	ส่องฟ้า
ของสดสิ่งควรขาย	จักขาด ค่าแฮ
ตระลาดเล็กแล้วอ้า	บ่นอ้อเอาใคร
	(โคลงโลกนิติ)

๓. ภาพพจน์ให้ความเข้มข้นทางอารมณ์มากยิ่งขึ้น ด้วยการให้ความแตกต่าง-ความขัดแย้ง, ความเหมือน-ความผสวน และทัศนคติที่มีอยู่ถึงหนึ่งสิ่งใด ฯลฯ ตัวอย่างเช่น

(ความต่าง)	ชมพუსไปบาง	นุชคลี่ ลงถา
	งามปานนี้ไม้ปล้อง	แปลกปล้องศอศรี
		(ลิลิตพระลอ)

(ความเหมือน)	ศิขรศิขเรศเง้อม	งามเงา
	แลเด่นห่ากเขียนเขา	คั่นห้อง
		(นิราศนรินทร์)

(ทัศนคติ)เสียรู้เร่งดำรง	ความสัจย์ ไร้ณา
เสียสัตว์อย่าเสียผู้	ชีพม้วยมรณา
	(โคลงโลกนิติ)

๔. ภาพพจน์ช่วยให้กล่าวแต่น้อยคำ แต่ได้ความมาก สื่อความและสื่ออารมณ์ได้คมชัด กว้าง และลึก ตัวอย่างเช่น เมื่อพระลอ พระเพื่อน และพระแพง ถูกกองทัพของเจ้ายา ล้อมยิงจนสิ้นชีพนั้นประชาชนเศร้าโศกเสียใจกันมาก มีข้อความกล่าวถึงความเศร้าโศกครั้งนั้นว่า

เสียงให้ทุกราชฎรีให้	ทุกเรือน
อกแผ่นดินดูเหมือน	จักขัว
บเห็นตะวันเดือน	ดาวมืด ม้วนา
แลแห่งใดเห็นน้ำ	ย่อมน้ำตาคน
	(ลิลิตพระลอ)

ภาพพจน์แบ่งเป็นรูปแบบต่าง ๆ มากมาย แต่จะกล่าวถึงในที่นี้เฉพาะที่มีที่ใช้มากในวรรณกรรมไทย ดังต่อไปนี้

๑. อุปมา (Simile) หมายถึง การนำเอาสิ่งหนึ่งมาเปรียบเทียบกับอีกสิ่งหนึ่ง โดยมีคำที่แสดงให้เห็นว่าเปรียบเทียบกับกันอย่างชัดเจน เช่น คำว่า เหมือน เสมือน รวากับ ดุจ ดัง ตั้ง ปาน ประหนึ่ง

๒. อุปลักษณะ (Metaphor) อุปลักษณะ หมายถึง การนำเอาสิ่งหนึ่งมาเปรียบเทียบกับอีกสิ่งหนึ่ง โดยมีคำที่แสดงให้เห็นว่าเปรียบเทียบกับกันอย่างชัดเจน เช่น คำว่า เป็น คือ หรือบางครั้งไม่มีคำแสดงการเปรียบเทียบเป็นการกล่าวถึงสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง และเน้นนำมาเปรียบนั้นทำให้ผู้อ่านเกิดภาพที่ชัดเจนมากที่สุดและพิจารณาความเหมาะสมในการใช้คำ

๓. บุคคลวัต (Personification) หมายถึง การกล่าวถึงสิ่งสมมติให้สิ่งไม่มีชีวิตหรือสัตว์พืช แสดงลักษณะอาการในด้านรูปลักษณะ ลักษณะนิสัย ความรู้สึก พฤติกรรมต่าง ๆ เช่นเดียวกับมนุษย์

๔. อติพจน์ (Hyperbole) หมายถึง การกล่าวเกินจริง เป็นการกล่าวโดยไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงหรือข้อความนั้นจะเป็นจริงได้หรือไม่ แต่มุ่งเน้นให้กระทบอารมณ์ จิตใจของผู้อ่าน

๕. นามนัย (Metonymy) หมายถึง การนำคุณสมบัติเด่นของสิ่งหนึ่งมากล่าว แทนที่จะกล่าวถึงสิ่งนั้นโดยตรง หรือหมายความถึงสิ่งนั้นโดยตรง

๖. สมพจน์ (Synecdoche) หมายถึง การกล่าวเพียงบางส่วน หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของทั้งหมด แต่มีความหมายคลุมหมดยุ่ทุกส่วน

๗. ปฏิภาคพจน์ (Paradox) หมายถึง การกล่าวสิ่งที่มีความหมายตรงกันข้ามกันหรือค้านกัน โดยไม่น่าจะเกิดขึ้นได้แต่ก็สามารถเกิดขึ้นได้จริง

๘. ปฏิพจน์ (Rhetorical Question) หมายถึง การใช้คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ เป็นการใช้ข้อความที่เป็นคำถาม แต่ทราบคำตอบอยู่แล้ว เป็นการเน้นกระตุ้นให้ผู้อ่านคิด รู้สึกถึงสิ่งที่กล่าว

๙. ประชดและเหน็บแนม (Irony and Sarcasm) หมายถึง การกล่าวคำพูดที่มีความหมายตรงกันข้าม ส่วนใหญ่มีความหมายด้านลบมากกว่าบวก เป็นการเน้นกระตุ้นให้ผู้ฟังคิด รู้สึกถึงสิ่งที่กล่าว

๑๐. สัทพจน์ (Onomatopoeia) หมายถึง การใช้คำที่บ่งบอกหรือเลียนเสียงของคน สัตว์ เสียงจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ หรือเสียงที่เกิดจากวัตถุ เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านนึกเห็นภาพได้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เสียงนั้นปรากฏอยู่

๒.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาจินตภาพ

ดลฤทัย ขาวดีเดช (๒๕๔๐) ได้ศึกษาภาษาจินตภาพในเรื่องสั้นของอัศศิริ ธรรมโชติ พบว่า ภาษาในเรื่องสั้นของอัศศิริ ธรรมโชติ มีลักษณะต่างๆที่ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพที่ชัดเจน ลึกซึ้งและทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจ อันได้แก่ การเล่นเสียงสัมผัสคล้องจองและจังหวะ การใช้คำซ้ำ การใช้คำบอกแสง - สี การใช้คำทำเนียบกวี การใช้คำที่มีความหมายตรงกันข้าม การซ้ำคำ การใช้ประโยคซ้ำความ การใช้ประโยคคำถาม การใช้ประโยคยาว การสร้างความสมดุลทางโครงสร้างประโยค การใช้ภาพพจน์และสัญลักษณ์ ลักษณะการใช้ทั้งหมดนี้ มุ่งสร้างจินตภาพที่สอดคล้องกับสาระสำคัญของเรื่อง มีสัมพันธ์ภาพและเป็นเอกภาพเพื่อเชื่อมโยงไปสู่การตีความและเข้าใจสาระสำคัญของเรื่องอย่างลึกซึ้งชัดเจน ได้แก่ จินตภาพของความโหดร้าย ความน่าสะพรึงกลัว ความทุกข์ ความเศร้า ความท้อแท้ และความสิ้นหวัง จินตภาพเหล่านี้ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดในชื่อเรื่องและฉาก นอกจากนั้นอัศศิริ ธรรมโชติ ยังเลือกใช้สภาพธรรมชาติที่โหดร้ายรุนแรง เช่น “พายุ” “มรสุม” และ “ไฟ” เป็นสื่อแสดงความโหดร้ายที่มนุษย์ได้รับ ใช้ภาพพจน์แบบบุคลาธิษฐานคือ ให้ธรรมชาติและสถานที่ทำกริยาอาการและมีความรู้สึกเศร้า เช่น “ดินหญ้าเืองหงอย” “ลมครางเศร้าๆ” “คลื่นลมหนุนไห้” “ทะเลร่ำไห้” “ซอหยงอ้างว่าง” และใช้ภาพพจน์แบบอติพจน์ คือ “ทะเลน้ำตา” เพื่อสื่อความรู้สึกเศร้าที่มีปริมาณมากมหากาศ รวมทั้งใช้ “บทเพลงเศร้า” “ฝน” เป็นสัญลักษณ์ของความเหงาเศร้า ใช้ “รถไฟ” และ “เครื่องจักร” เป็นสัญลักษณ์ของสังคมสมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยความโหดร้าย และใช้ “หมาบ้า” เป็นสัญลักษณ์ของมนุษย์ที่ไร้จริยธรรมในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง จินตภาพต่างๆเหล่านี้ส่งผลให้สาระสำคัญที่อัศศิริ ธรรมโชติ สื่อมายังผู้อ่านโดดเด่น และเข้มข้นด้วยพลังความคิด โดยสื่อผ่านความงดงามแห่งวรรณศิลป์

วรรณพร พงษ์เพ็ง (๒๕๔๗) ได้ศึกษาภาษาจินตภาพในเรื่องไกลบ้าน พระราชนิพนธ์ใน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พบว่า ในระดับคำ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้คำเพื่อสร้างจินตภาพด้วยการเรียบเรียงคำให้เกิดเสียงสัมผัสพยัญชนะและสระระหว่าง คำ การสร้างคำโดยประกอบคำขึ้นใหม่ และคิดคำเพื่อเรียกสิ่งแปลกใหม่ รวมทั้งการสรรคำโดย เลือกใช้คำแสดงสี แสง เสียง กลิ่น รส สัมผัส รูปร่างสัดส่วน และอาการ รวมทั้งนำคำมาใช้ใน บริบทใหม่ ในระดับประโยค พระองค์ทรงใช้ประโยคที่มีโครงสร้างไม่ซับซ้อน ประโยคที่มีโครงสร้าง ขยายความแบบพิเศษ และประโยคที่มีการซ้ำโครงสร้างเพื่อลำดับภาพ และขยายภาพ ในด้านการใช้ ภาพพจน์ พระองค์ทรงใช้ภาพพจน์แบบอุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน และสัทพจน์เป็นจำนวนมาก ซึ่งการใช้ภาษาจินตภาพทั้งหมดนี้ทำให้พระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้านบรรลุวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร ในฐานะเป็นสารคดีท่องเที่ยวยุคแรกของไทย ด้วยสามารถถ่ายทอดสิ่งแปลกใหม่ให้ผู้อ่านนึกเห็นภาพ อย่างแจ่มชัด และทำให้เกิดวรรณศิลป์ในพระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้าน นอกจากนี้ยังสะท้อนในด้าน ความเป็นนักปราชญ์ กวี และนักวิจารณ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอย่างเด่นชัด

บทที่ ๓

กระบวนการจินตภาพเพื่อสร้างบรรยากาศและให้เห็นภาพชัดเจน

การใช้กระบวนการจินตภาพเพื่อสร้างบรรยากาศและให้เห็นภาพชัดเจน เป็นการใช้ศิลปะทางภาษาด้านการสรรคำและการใช้ภาพพจน์มาสร้างจินตภาพเพื่อให้ผู้อ่านรับรู้ถึงบรรยากาศและให้ผู้อ่านเห็นภาพที่ปรากฏขึ้นได้อย่างชัดเจน โดยการรับรู้ทางประสาทสัมผัสทั้ง ๕ คือ ตารับรู้แสง สี หูรับรู้เสียง จมูกรับรู้กลิ่น ลิ้นรับรู้รส และกายรับรู้สัมผัสที่มากกระทบ

ผลการศึกษาพบว่าบิณฑล สันกาลาคีรี ใช้กระบวนการจินตภาพเร้าประสาทสัมผัสประกอบกับสร้างบรรยากาศ จินตภาพที่เกิดขึ้นมีความสัมพันธ์กับสถานที่ เวลา ฤดูกาล และสภาพแวดล้อมต่างๆ เรื่องสั้นของบิณฑล สันกาลาคีรี ปรากฏการใช้ จินตภาพ ๕ ด้าน คือ จินตภาพการเห็น จินตภาพการสัมผัส จินตภาพการได้กลิ่น จินตภาพการได้ยิน และจินตภาพการสัมผัส ดังจะได้วิเคราะห์รายละเอียดตามลำดับดังต่อไปนี้

๑. จินตภาพการเห็น

จินตภาพการเห็น เกิดจากการที่ผู้เขียนสร้างภาพให้ปรากฏในใจของผู้อ่านโดยอาศัยประสบการณ์ที่เกิดจากประสาทสัมผัสต่างๆ ร่วมกับการใช้จินตนาการเพื่อสร้างภาพของสิ่งที่ต้องการนำเสนอ ให้เกิดจินตภาพด้านแสงและสี ตามลักษณะทางตาหรือสภาวะการณ์ของเรื่องนั้นๆ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนเสมือนมองเห็นได้ด้วยตาของตนเอง

ในเรื่องสั้นของบิณฑล สันกาลาคีรี ทั้ง ๓ เล่ม ผู้เขียนสร้างจินตภาพการเห็นโดยอาศัยประสบการณ์ร่วมด้านความเข้าใจคำศัพท์หรือภาพพจน์ที่ใช้ในการพรรณนาความผสมผสานกับจินตนาการแสดงเป็นภาพที่เห็นด้วยใจคิด ถ่ายทอดเป็นภาพในจิตของผู้อ่าน โดยการเปรียบเทียบกับสิ่งหลากหลายในธรรมชาติให้เกิดจินตภาพแสงและสี ซึ่งผู้วิจัยจะวิเคราะห์โดยแบ่งเป็นสองประเด็นและยกตัวอย่างประกอบการวิเคราะห์แต่ละประเด็นดังนี้

๑.๑ จินตภาพแสง

บิณฑล สันกาลาคีรี สร้างจินตภาพแสงเพื่อแสดงภาพของแสงต่างๆ ตามความรู้สึกและจินตนาการของผู้เขียน ไม่ว่าจะเป็นแสงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น แสงอาทิตย์ แสงจันทร์ แสงดวงดาว ฯลฯ แสงที่อยู่ในตัวมนุษย์หรือสัตว์ เช่น แสงประกายจากดวงตา หรือแสงจากวัตถุสิ่งของ เช่น แสงจากตะเกียง เป็นต้น พบว่าผู้เขียนให้ความสำคัญกับจินตภาพด้านแสงเป็นพิเศษ จะเห็นได้

จากการปรากฏรายละเอียดลักษณะของแสงที่ในเรื่องสั้นถึง ๕ ลักษณะคือ แสงที่ค่อยๆ สว่างขึ้น แสงอ่อนโยน แสงสว่างเจิดจ้า แสงที่ค่อยๆ อ่อนลง และแสงที่เป็นประกาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑) แสงที่ค่อยๆ สว่างขึ้น

แสงที่ค่อยๆ สว่างขึ้น เป็นลักษณะการปรากฏของแสงที่ค่อยๆ สว่างขึ้นทีละน้อย จากแหล่งกำเนิดของแสง ซึ่งจะเป็นแสงจากธรรมชาติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

ตีนฟ้าค่อยๆ เก็บม่านดำที่คลุมกาย ผิวน้ำสงบเรียบราวกับไม่รู้รอยพายที่กรีดฝากไว้เมื่อครู่ได้ผิวน้ำ

(อันดีมีดวงอาทิตย์; พราว: ๕)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้ข้อความพรรณนาถึงภาพบรรยากาศตอนเช้ามีดโดยใช้สมพจน์ว่า “ตีนฟ้าค่อยๆ เก็บม่านดำที่คลุมกาย” พรรณนาใช้แสงที่ค่อยๆ ส่องสว่างจากปลายพื้นน้ำจรดกับขอบฟ้า มีความหมายครอบคลุมไปถึงบรรยากาศยามเช้าทั้งหมด สร้างจินตภาพการเห็นแสงสว่างยามรุ่ง ตีนฟ้าและม่านดำเป็นภาพพจน์ที่แสดงถึงแสงที่ค่อยๆ สว่างขึ้น

ตัวอย่างที่ ๒

รุ่งเช้า ฟ้าใส และดวงอาทิตย์กลมแดง ผมนั่งมองด้วยความรู้สึกรักระคนพิศวง มองความนุ่มนวลที่เร้าร้อนเจิดจ้าขึ้นทุกขณะเวลา

(คิดถึงทุกปี; สัตว์ ๒ นอ: ๔๘)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้ข้อความสร้างบรรยากาศในตอนเช้าที่มีท้องฟ้าแจ่มใส มีดวงอาทิตย์สีแดงกลมโต แสงของดวงอาทิตย์ที่ส่องสว่างมานั้นค่อยๆ ทวีความร้อนมากขึ้นตามระยะเวลาที่ล่วงไป ผู้เขียนเลือกคำที่แสดงลำดับของแสงจากมากไปน้อย คือ นุ่มนวล เร้าร้อน และเจิดจ้า ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพบรรยากาศของธรรมชาติที่ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงด้วยความแรงของแสงแดดจากดวงอาทิตย์ที่ค่อยๆ ทวีความร้อนเพิ่มขึ้นตามเวลาที่หมุนไป

๒) แสงอ่อนโยน

แสงอ่อนโยน เป็นลักษณะของแสงที่นุ่มนวล ละมุนตา ไม่ร้อนแรง จินตภาพแสงในลักษณะที่ปรากฏในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี เป็นแสงจันทร์หรือแสงอาทิตย์ยามเย็น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

เมฆปลายฟ้าเดือนห้านั้นเบาบางนัก จันทร์จึ่งทอดวงกระจ่างใส ชับนวล
แสงส่องสว่างมาทักทาย และระรานความสลัวในห้อง
ปลิวเจ้าหนุ่มหนั้น ตื่นกายด้วยแสงอ่อนโยนนั่นได้ดวงตา
 (ฉันทน์มดงามอาทิตย์; พราय: ๑)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้คำบอกแสงของดวงจันทร์ที่ลำแสงนุ่มนวล กระจ่าง ละมุนตา เพื่อสร้างบรรยากาศของท้องฟ้าในเดือนเมษายนในยามย่ำรุ่ง โดยใช้ภาพพจน์แบบบุคคลวัตสมมติให้พระจันทร์แสดงกิริยาอาการเหมือนคนจาก "ทักทาย" คือ ค่อยๆ ส่องสว่างจนถึงสว่างขึ้นๆ จนเห็นทั่วทั้งห้อง โดยใช้คำว่า "ระราน" ความสลัวในห้องนอนนำไปสู่สิ่งที่เกิดขึ้นต่อไป จากอำนาจของแสงอันแสงอันอ่อนโยนที่ได้ "ไล่" เพื่อแสดงได้ถึงความแผ่วเบาของแสงที่เข้ามากระทบกับดวงตาปลุกชายหนุ่มคนหนึ่งให้รู้สึกตัวที่ละน้อยด้วยแสงอันนุ่มนวลอ่อนโยนนั่นๆ นอกจากนี้เป็นการสร้างจินตภาพของแสงด้วยถ้อยคำแล้วยังทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการถึงแสงอันอ่อนโยนซึ่งมีอิทธิพลต่อตัวละครด้วย

ตัวอย่างที่ ๒

มองไปเบื้องหน้า อาทิตย์ดวงกลมโตและแดงจัด แอบอยู่ระหว่าง
อาคารสูงตระหง่านที่ขึ้นเบียดกันแออัดไม่แพ้นคน ฉันทะลึงกับภาพที่เห็น ผิว
อาคาร ผิวยนตและผิวนคน ถูกแสงที่ไม่ร้อนแรงแอบลอบไล่แผ่วเบาโดยไม่
รู้ตัว

(ฉันทน์มดงามอาทิตย์; ฉันทน์มดงามอาทิตย์: ๗๕)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้ข้อความพรรณนาลักษณะของดวงอาทิตย์ที่มีสีแดงจัด ดวงกลมใหญ่ขึ้นอยู่ระหว่างอาคารที่สูงตระหง่านจำนวนมากมาย โดยผู้เขียนใช้ภาพพจน์แบบบุคคลวัตสมมติให้ดวงอาทิตย์แสดงกิริยาอาการหลบอยู่ระหว่างอาคารสูงราวกับเป็นคนที่ไป "แอบอยู่" ไม่อยากให้ใครเห็นหรือรู้ตัวว่ามีดวงอาทิตย์อยู่ ณ ขณะนั้น และยัง "แอบลอบไล่แผ่วเบา" เป็นภาพพจน์บุคคลวัตที่แสดงถึงแสงที่ต้องกับผิวอาคาร ผิวยนต รวมทั้งผิวนคน เพียงเบาบางทำให้ผู้อ่านมองเห็น

ภาพบรรยากาศในเมืองใหญ่ที่มีความงดงามซุกซ่อนอยู่เพียงเห็นดวงอาทิตย์ที่ไม่คาดว่าได้เห็น และ
เปล่งแสงอ่อนโยนเจ้าประสาธสัมผัสทางตาให้เปิดรับภาพที่เห็นตรงหน้าและดื่มด่ำไปกับภาพนั้น

ตัวอย่างที่ ๓

คืนนั้นเป็นคืนเพ็ญ สายตาสงบของภิกษุชราจับแน่น ณ ปฏิมาปางลีลาองค์
ผู้มีพระภาคเจ้า วรกายสลักเสลาจากหินทรายเรณูที่ตระหง่านสูงกว่าห้าสิบฟุตนั้น
อาบแสงราตรี **นวลสวาทของจันทร์ทรงกลดสอดต้องเบื้องขวาเยื้องปฤษฎางค์
งามล้ำเมลิองประหนึ่งไล่พระกายด้วยอำพัน**

(คิดถึงทุกปี: สารนาถ; ๘๓)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้ข้อความพรรณนาเพื่อสร้างบรรยากาศของคืนวันเพ็ญ ซึ่งมี
พระจันทร์เต็มดวงและเป็นพระจันทร์ทรงกลดที่มีแสงสวาทล้อมรอบ อำนาจลำแสงนั้นสุกใส อร่าม
เรือง เมื่อสอดส่องมากระทบกับพระพุทธรูปปฏิมากรรมปางลีลาที่สลักจากหินทรายเรณูจึงทำให้
พระพุทธรูปนั้นงามจับตา ผู้เขียนใช้อุปมาเปรียบเทียบว่าเหมือนกับพระพุทธรูปนั้นฉายด้วยแก้วมณี
อำพัน จินตภาพแสงที่เกิดขึ้นทำให้เกิดความงามอันน่าพิศวง

๓) **แสงสว่างเจิดจ้า**

แสงสว่างเจิดจ้า เป็นลักษณะการปรากฏของแสงที่สว่างจ้า ร้อนแรง พร้อมมีระดับ
ความร้อนของอุณหภูมิประกอบด้วย ซึ่งเป็นแสงจากแหล่งกำเนิดทางธรรมชาติ ดังตัวอย่าง

เผ่าชนกายขึ้นนั่ง มองออกไปนอกหน้าต่าง **แดดบ่ายสาดเปรี้ยงกระทบผืน
ทะเลอยู่วิบวับ**

(ฉันทน์ดวงอาทิตย์; พรานทะเล: ๔๑)

จากตัวอย่าง เป็นการใช้คำบอกแสงคือคำว่า “เปรี้ยง” หมายถึง จัด, กล้า เพื่อสร้าง
จินตภาพทางการเห็นภาพของแสงแดดที่แรงจาดสดกระทบมายังพื้นน้ำในท้องทะเลเป็นแสงระยิบระยับ
ทำให้ผู้อ่านสัมผัสได้ถึงแสงที่ร้อนแรง เจิดจ้าและความร้อนของไอแดดที่สะท้อนขึ้นมาทำให้รู้สึกเสปตา

๔) **แสงที่ค่อยๆ อ่อนลง**

แสงที่ค่อยๆ อ่อนลง เป็นลักษณะการปรากฏของแสงที่เคยสว่างเจิดจ้าแล้วค่อยๆ อ่อน
แสงลงจากแหล่งกำเนิดของแสงจากธรรมชาติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

ตะวันดวงแดงรองแสงลงเต็มที่แล้ว เมื่อพ่อพาครอบครัวบินออกมา ปีกมอมบินไปหาไปเหมือนไม้ยืนดียืนร้าย มองลงไปเบื้องล่าง ป่ามดดำคุ่มขบวนขนไข่ออกจากรังเป็นทิวยาว

(ฉันทึ่มดวงอาทิตย์; นิทานรอบดวงไฟ: ๑๒ ๑๓)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้คำบอกแสงคือ คำว่า “รองแสง” บรรยายภาพพระอาทิตย์ยามเย็นที่ความร้อนของแสงตลอดทั้งวันได้อ่อนกำลังลง ผู้อ่านที่เข้าใจความหมายของคำว่า “รองแสง” จะเกิดจินตภาพทางการมองเห็น คือเห็นภาพของบรรยากาศยามเย็น ในเวลาพลบค่ำที่มีพระอาทิตย์ดวงกลมแดงเป็นฉากหลัง

ตัวอย่างที่ ๒

ดวงไฟบนประกาศการทำงานตามหน้าที่ในทันทีที่**ตะวันดวงแดงเอนตัวตะแคงขอบน้ำ** เฒ่าพยายามบรรจจรินเหล้าให้ผู้ร่วมวง แต่มีอกกลับสั้นจนกระดกไปมา

(ฉันทึ่มดวงอาทิตย์; พรานทะเล: ๔๖)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้บุคลวัตเพื่อสร้างภาพบรรยากาศยามพระอาทิตย์กำลังจะตกดินว่า “ตะวันดวงแดงเอนตัวตะแคงขอบน้ำ” ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพทางการเห็นถึงพระอาทิตย์ใกล้ดับขอบฟ้า แสงไฟจากประกาศเริ่มทำงาน ขณะที่ตะวันยังไม่ลับไปจากทะเลเสียเลยทีเดียว เพียงแต่จรดผืนน้ำท้องฟ้ารอบๆ การเริ่มมีตขณะที่ประกาศเริ่มมีไฟส่องสว่างให้แก่ชาวเรือ

ตัวอย่างที่ ๓

แดดยามเย็นยอแสงลง ประดาไม้ที่ยืนเรียงราย ททยอยทอดเงายาวรายเรียงเป็นแนวขนานชายฝั่ง ชายหนุ่มลุ่มลุ่มตัวลงนอนหนุนยาม สองมือประสานได้ทำทยอย

(ฉันทึ่มดวงอาทิตย์; ผืนสีเทา: ๕๓)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้คำบอกแสงว่า “ยอแสง” หมายถึง ปรากฏการณ์ที่พระอาทิตย์อ่อนแสงลงในเวลาจะพลบค่ำ เพื่อสร้างบรรยากาศในยามเย็น ผู้อ่านซึ่งเข้าใจความหมายของคำว่า “ยอแสง” จะเกิดจินตภาพทางการมองเห็น คือเห็นภาพของบรรยากาศในตอนเย็นที่แสงแดดอ่อนแสงลงหลังจากที่ร้อนเจ็ดจ้มาทั้งวัน สาดมายังต้นไม้ก่อให้เกิดร่มเงาขึ้นเรียงราย ทำให้บริเวณเงาไม้ร่มเย็น

๕) แสงที่เป็นประกาย

แสงที่เป็นประกาย เป็นลักษณะการปรากฏของแสงที่เปล่งประกายออกมาเป็นแสงที่แพรวพราว ระยิบระยับ จากแหล่งกำเนิดของแสง ถ้าแสงจากวัตถุจะเน้นแสงจากแหล่งกำเนิดแสง ถ้าเป็นแสงจากธรรมชาติจะเน้นแสงจากดวงดาว หรือเปรียบเทียบประกายตาของมนุษย์หรือสัตว์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

บ้านผู้ใหญ่วาวพรั่งด้วยตะเกียงดวงที่แกหวนนักษา ต้องรอถึงวันเรียกประชุมกันที่หนึ่งนั่นแหละ จึงจะเลาะกลองมาได้ใช้กัน

(ฉันทน์มฤตวาทิตย: คันทน์นัยาร้องให้หมา; ๒๒)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนสร้างคำบอกแสงด้วยการนำคำว่า “แวววาว” กับคำว่า “พรั่งพราว” มารวมกันเป็นคำว่า “วาวพรั่ง” เพื่อสร้างบรรยากาศยามค่ำคืนที่สว่างด้วยแสงตะเกียง สร้างจินตภาพทางการเห็น คือ เห็นภาพตะเกียงของผู้ใหญ่บ้านซึ่งเน้นจุดกำเนิดของแสง เห็นเป็นแสงที่แวววาว พรั่งพราวไปทั่วบริเวณบ้าน

ตัวอย่างที่ ๒

คืนก่อนเล็กๆ ชยับเบาๆ เมล็ดทรายมีวันกระแทกส่งแรงกระเทือนถึงกัน ละอองฝนโปรย สายลมพัดแผ่ว บนฟ้า ดาวน้อยๆ จำนวนมากชุมนุมเป็นพยาน เด็กชายนั่งมองด้วยความตื่นเต้นปีติ ประกายตาวิบวามดั่งดวงดาว

(เจ้าหญิง; แดฟไฟดิลแดนไกล: ๒๘)

จากตัวอย่าง เป็นการใช้อุปมาพจน์แบบอุปมาเปรียบเทียบประกายตาของแววตาของเด็กชายคนหนึ่งที่กำลังคล้ายกับประกายของดวงดาวที่ส่องแสงระยิบระยับ วิบวาม ล้อกับแสงดาวที่เป็นบรรยากาศยามค่ำคืน ทำให้เกิดจินตภาพเห็นแสงแววตาที่เป็นประกายของเด็กชายคนหนึ่งที่ได้ดูการถือกำเนิดของต้นแดฟไฟดิลด้วยใจจดจ่อด้วยความรู้สึกปีติยินดี

ตัวอย่างที่ ๓

นกน้อยยดงามน่ารัก ปลายปีกแยกแฉกด้วยการตัดเล็มอย่างประณีต สอง
ตาสดใสดั่งประกายดาว

(เจ้าหญิง; เจ้าหญิงเสียงเศร้าแห่งดาวดวงที่สี่: ๓๗)

จากตัวอย่าง เป็นการใช้ภาพจน์แบบอุปมาเปรียบเทียบความสดใสของประกายแววตาของนกตัวหนึ่งที่คล้ายกับประกายของดวงดาวที่ส่องแสงระยิบระยับ อยู่บนปากฟ้า ทำให้ผู้อ่านบังเกิดจินตภาพแสงจากประกายตาของนกน้อย

ตัวอย่างที่ ๔

เจ้าชายเงยมองฟ้ายามราตรี **หมื่นแสนดารากระพริบพราว...ณ ดวงใด** ที่
ซึ่งไม่ใช่แค่ดวงดาวอันร่วงเปล่าเยือกเย็น ใครคนหนึ่งรอคอยผู้กล้าที่นั่น
(เจ้าหญิง; เจ้าหญิงเสียงเศร้าแห่งดาวดวงที่สี่: ๓๗๗)

จากตัวอย่าง เป็นการใช้คำบอกแสงของดวงดาว คือคำว่า “กระพริบพราว” เพื่อสร้างจินตภาพทางการเห็น คือ เห็นภาพของดวงดาวที่มีจำนวนมากมาเป็นหมื่นเป็นแสนดวงส่องแสงกระพริบ ระยิบระยับ แวววาวเต็มไปทั่วทั้งท้องฟ้า

ตัวอย่างที่ ๕

ทุกคืน พระราชาได้แต่เงยมองฟ้าแล้วถอนพระทัย สรรพสิ่งที่ทรงเห็นคือ
ดวงดาว ดวงดาว และดวงดาว ผุ่งดาวระยิบพร่าง มีบ้างที่เป็นดาราิกาโดดเด่น
เดี่ยว ดาวแต่ละกลุ่มแต่ละดวงล้วนมีเส้นทางโคจรของตนเอง
(เจ้าหญิง; เจ้าหญิงเสียงเศร้าแห่งดาวดวงที่สี่: ๔๗)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้คำว่า “ระยิบพร่าง” บอกแสงของดวงดาว เป็นการสร้างจินตภาพถึงบรรยากาศของท้องฟ้ายามกลางคืนที่มีดวงดาวหลายๆ ดวงมารวมกัน เกาะกันเป็นกลุ่มช่วยกันส่องแสงกระพริบ ระยิบระยับ พร่างพรายเต็มไปทั่วทั้งท้องฟ้า ผู้เขียนยังเลือกใช้คำว่า “ผุ่งดาว” ทำให้เกิดจินตภาพของดวงดาวจำนวนมากมายที่อยู่เป็นกลุ่มๆ

๑.๒ จินตภาพสี่

บินหลา สันกาลาคีรี สร้างจินตภาพสี่โดยใช้สี่เป็นองค์ประกอบของธรรมชาติและสิ่งที่อยู่รอบตัว เพื่อสื่อความงดงามในการสร้างบรรยากาศและให้ผู้อ่านเห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ในเรื่องสั้นของบินหลาปรากฏการใช้สี่ ๓ ลักษณะ คือ สี่ในธรรมชาติ สี่ของอวัยวะในร่างกาย และสี่ของวัตถุสิ่งของ

๑) สี่ในธรรมชาติ

สี่ของธรรมชาติ เป็นสี่ที่เกิดจากการเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติ ไม่ว่าจะ เป็นดอกไม้ ต้นไม้ ก้อนเมฆ เม็ดทราย รุ้ง ฯลฯ เพื่อสร้างบรรยากาศและให้ผู้อ่านเห็นภาพได้ชัดเจน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

กองทรายพูนเนิน **สี่**กระด่ำกระด้างไปตามส่วนผสม ทรายเนื้อละเอียดคละเคล้าด้วยเมล็ดกรวดและดินดำ คุๆ ไปก็คล้ายงานสถาปัตยกรรมขึ้นที่เร็วที่สุด สักส่วนของมันออกจะน่าตลกมากกว่าประทับใจ แต่มันก็เป็นกองทรายที่เขาก่อมันขึ้นด้วยความมุ่งหมายให้มันเป็น

(ฉันทน์มดมดวงอาทิตย์: ผืนสีเทา; ๕๓)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้คำบอกสี่ คือคำว่า "สี่กระด่ำกระด้าง" สร้างจินตภาพทางการมองเห็น คือเห็นภาพสี่ของกองทรายที่ปะปนไปด้วยเนื้อทราย กรวด และดินดำ ทำให้สี่ดูไม่เหมือนกัน เมื่อมองภาพบรรยากาศโดยรวมแล้วจะเห็นภาพของกองทรายกองหนึ่งที่ชายหนุ่มพูนขึ้นจากทรายที่อยู่เบื้องหน้าเขาซึ่งปะปนไปด้วยส่วนผสมต่างๆ ทั้งเนื้อทราย กรวด และดินดำ ทำให้ภาพที่ออกมาเป็นภาพที่ไม่สวยงามเพราะเน้นสี่ที่ไม่เหมือนกัน แม้ที่ชายหนุ่มตั้งใจทำให้เป็นแต่เขาก็ไม่สามารถควบคุมสี่ในธรรมชาติได้ จึงก่อให้เกิดความขบขันมากกว่าจะเป็นงานสร้างสรรค์ที่น่าประทับใจ

ตัวอย่างที่ ๒

ผมมองไปนอกหน้าต่างเห็นตาเบบยูย่าต้นใหญ่ **แต่งใบ**รับฤดูฝนแล้ว

(คิดถึงทุกปี: คิดถึงทุกปี; ๘๑)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้คำว่า "แต่งใบ" แทนการผลิใบใหม่ของต้นไม้ ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพทางการเห็นภาพของต้นตาเบบยูย่าที่มีใบสีเขียวผลิใบใหม่เต็มต้น มองเห็นเป็นภาพที่ดูสดชื่น

สไตส์ของธรรมชาติยามต้นฤดูฝน ผู้อ่านที่เข้าใจคำว่า “แต่งใบ” จะเกิดจินตภาพของสีเขียวอ่อนของใบไม้ยามผลิใบใหม่

ตัวอย่างที่ ๓

นึกถึงวันที่ตัวเองย่ำไร่ข้าวสีทองไปบ้านปู่ พ่อเดินจูงมือผมแต่เมื่อถึงที่นั่น ปู่เป็นคนจับมือพาผมไปไหนต่อไหนเอง

(คิดถึงทุกปี: งามแสงดาว; ๑๐๙)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้คำว่า “สีทอง” สร้างจินตภาพทางการเห็น คือ ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพบรรยากาศของทุ่งข้าวที่มีรวงแก่สีทองเหลืองอร่ามไปทั่วทุ่ง ซึ่งเป็นภาพของท้องทุ่งที่ถึงฤดูต้องเก็บเกี่ยว

ตัวอย่างที่ ๔

จากเมฆาหนักอึ้งก้อนสีเทาดำ เจ้าชายปายป็นผู้เมฆขาวราวใยสำลีอันลอยลิวเหนือเมฆขึ้นไป ไร้เมฆ มีก็แต่ความเว้งว่างเปล่า

(เจ้าหญิง: เจ้าหญิงเสียงเศร้าแห่งดาวดวงที่สี่; ๓๙)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้ภาพพจน์แบบอุปมาเปรียบเทียบสีของก้อนเมฆว่า “เมฆขาวราวใยสำลี” สร้างจินตภาพทางการเห็นสีของก้อนเมฆที่ขาวเป็นปุยเหมือนสำลี ทั้งยังทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกสัมผัสได้ถึงความนุ่ม เบา เป็นปุยสะอาดตาเช่นเดียวกับลักษณะของสำลี

ตัวอย่างที่ ๕

ไม่ใช่ น้ำในแม่น้ำที่รุ่งดิมกิน แต่เป็นละอองไอบริสุทธีบนกลีบดอกไม้อิมธาร ร่างโปร่งใสในนัยค้อยปรากฏสีม่วงเจือจางขึ้นที่แถบด้านหนึ่ง รุ่งเคลื่อนตัวไปยังดงดอกพวงคราม พวกนั้นยิ้มเอียงอายทักทายเขา และแล้วครู่หนึ่ง เส้นสีครามก็ค้อยๆ ซ้อนทับบนโค้งฟ้า

(เจ้าหญิง: สีที่แปดของรุ่งกินน้ำ; ๘๓)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้ข้อความพรรณนาถึงภาพการเกิดรุ่งที่บริเวณลำธาร โดยการใชภาพพจน์แบบบุคคลวัตสมมติให้รุ่งทำกริยาอาการเหมือนคน คือ “ยิ้มเอียงอายทักทาย” เพื่อสร้างบรรยากาศของธรรมชาติที่สดใส ก่อให้เกิดจินตภาพทางการเห็น คือ เห็นรุ่งแถบสีม่วงอ่อนค้อยๆ

ปรากฏขึ้นทางฝั่งที่มีดอกไม้ริมแม่น้ำ หลังจากนั้นได้เกิดรุ่งขึ้นอีกหนึ่งแถบซ้อนทับแถบเดิมในบริเวณที่มีดอกพวงครามขึ้นอย่างหนาแน่น แสดงให้เห็นถึงปริมาณของดอกไม้ที่มีเป็นจำนวนมาก ทำให้สีของรุ่งนั้นกลายเป็นสีครามเช่นเดียวกับสีของดอกไม้ที่รุ่งตีมิทิน สีของรุ่งที่ปรากฏขึ้นทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความสดใสของสีส้มซึ่งเป็นสีจากธรรมชาติก่อให้เกิดความประทับใจเนื่องจากในบรรยากาศมีละอองไอน้ำที่บริสุทธิ์ ทำให้รู้สึกสดชื่น ขณะเดียวกันแสงอาทิตย์ที่สาดส่องมาก็ทำให้รู้สึกอบอุ่น

ตัวอย่างที่ ๖

สายของวันรุ่งขึ้น นกบินหาไผ่ผินกลับรังพร้อมดอกไม้ดอกหนึ่งซึ่งมีสีเหมือนพระจันทร์ มันสวยอ่อนหวานมาก

(เจ้าหญิง; โลกของเจ้าหญิงนกบินหลายกับเจ้าชายนก
บินหา: ๑๑๗)

จากตัวอย่าง “ดอกไม้ดอกหนึ่งซึ่งมีสีเหมือนพระจันทร์” เป็นการใช้ภาพพจน์แบบอุปมาเปรียบเทียบสีของดอกไม้ดอกหนึ่งที่มีสีเหลืองนวลตาเช่นเดียวกับสีของพระจันทร์ เพื่อสร้างบรรยากาศที่สดใสของธรรมชาติ ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพของดอกไม้ดอกหนึ่งที่สีเหลืองนวลเหมือนสีของพระจันทร์ รู้สึกได้ถึงความนุ่มนวล อ่อนหวาน สวยงามของสีเหลืองนวลส่องบนกลีบดอกไม้

๒) สีของอวัยวะในร่างกาย

สีของอวัยวะในร่างกาย เป็นการเปรียบเทียบสีของอวัยวะต่างๆ ในร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นผม คิ้ว หนวดเครา ฯลฯ กับสีของสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นดอกไม้ ใบไม้ ขนสัตว์ ฯลฯ เพื่อสร้างบรรยากาศและให้ผู้อ่านเห็นภาพได้ชัดเจน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

ผมยังจำยิ้มก่อนดวงตาจะหรี่หลับ เส้นผมพ่อขาวเช่นเดียวกับคิ้ว กับหนวดเครา เช่นเดียวกับสีแต่มีปลายกลีบดอกตาเบญจ่าที่พลิวเข้ามาทางหน้าต่าง
(คิดถึงทุกปี: คิดถึงทุกปี; ๗๓)

จากตัวอย่าง “เส้นผมพ่อขาวเช่นเดียวกับคิ้ว กับหนวดเครา เช่นเดียวกับสีแต่มีปลายกลีบดอกตาเบญจ่า” เป็นการใช้ภาพพจน์แบบอุปมาเปรียบเทียบสีของเส้นผม คิ้ว หนวดเคราที่มีลักษณะเป็นสีขาวเหมือนสีตรงปลายกลีบดอกตาเบญจ่า เพื่อสร้างภาพความซึ้งของชายคนหนึ่งทำให้ผู้อ่านเห็นภาพสีของผม คิ้ว หนวดเครา และปลายกลีบดอกตาเบญจ่าที่มีลักษณะเป็นสีขาวเช่นเดียวกัน ลักษณะของสีดังกล่าวบ่งบอกได้ถึงช่วงอายุและวัยว่าอยู่ในวัยชรา

ตัวอย่างที่ ๒

บัดนี้ชายเดี่ยวดายมิใช่ชายฉกรรจ์อีกต่อไปแล้ว เส้นผมบนศีรษะซึ่งดำ
กลับในวันเริ่มต้นเดินทางกลับกลายเป็นปุยขาวเช่นเดียวกับขนกระต่าย

(เจ้าหญิง: ชายเดี่ยวดายแห่งภูเขาภาคเหนือ; ๒๓)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้ภาพพจน์แบบอุปมาเปรียบเทียบสีของเส้นผมกับสีของขนกระต่ายว่า “เส้นผมบนศีรษะซึ่งดำกลับในวันเริ่มต้นเดินทางกลับกลายเป็นปุยขาวเช่นเดียวกับขนกระต่าย” ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพทางการเห็นภาพของชายหนุ่มคนหนึ่งจากที่เคยแข็งแรง มีเส้นผมที่เคยดำกลับกลายเป็นชายชราที่มีเส้นผมขาวและฟูไปทั้งศีรษะ และยังบ่งบอกถึงระยะเวลาการเดินทางที่ชายคนหนึ่งเดินทางจากภาคเหนือไปยังภาคใต้นั้นแสนยาวนาน

๓) สีของวัตถุสิ่งของ

สีของวัตถุสิ่งของ เป็นการเปรียบเทียบสีของวัตถุสิ่งของต่างๆ ที่มีมนุษย์คิดค้นประดิษฐ์ขึ้นกับสีของสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติที่เกิดจากการเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นดอกไม้ ใบไม้ ดวงอาทิตย์ ฯลฯ เพื่อสร้างบรรยากาศและให้ผู้อ่านเห็นภาพได้ชัดเจน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

ความคิดผมสะดุ้งนิดหนึ่ง เมื่อรถแท็กซี่เลี้ยวผ่านหน้าทำเนียบรัฐบาล ผู้คน
ในปริมาณไม่ถูกออกันแน่นบริเวณนั้น ส่วนใหญ่แต่งกายสีจาง ที่เหลือเป็นพวกเสื้อ
ขาว กางเกงกระโปรงกรมท่า ไปสเตอร์ผ้า ป้ายกระดาษอ่อนใส

(ฉันดื่มดวงอาทิตย์: แม้ว่าต้องไกลกันนิรันดร; ๖๑)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้ “สีจาง” เป็นสัญลักษณ์แทนตำรวจ และ “เสื้อขาวกางเกงกระโปรงกรมท่า” เป็นสัญลักษณ์แทนนิสิตนักศึกษา เนื่องจากระเบียบการแต่งกายของนิสิตนักศึกษา คือ สวมเสื้อขาวและนุ่งกางเกงหรือกระโปรงสีกรมท่า ส่วนคนที่แต่งกายสีจางก็คือตำรวจ เนื่องจากชุดของข้าราชการตำรวจเป็นสีจาง เพื่อสร้างบรรยากาศของการประท้วง ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพทางการเห็นภาพของนิสิตนักศึกษาจำนวนมากถือไปสเตอร์ผ้า และชูป้ายกระดาษประท้วงที่หน้าทำเนียบรัฐบาลโดยมีตำรวจคอยรักษาการณ์อยู่

ตัวอย่างที่ ๒

เดิมที่ชายชราคิดจะทาสีเก้าอี้ให้เป็นสีฟ้าเหมือนท้องฟ้า หรือไม้ก็ทาสีเขียวเหมือนใบไม้ผลิ ทาสีแดงแบบดวงอาทิตย์ รวมทั้งจะลงสีทองเหมือนแสงแดด แต่ที่สุดแล้วเขาคิดว่า สีเนื้อไม้นั้นแหละเหมาะกับเก้าอี้ที่สุดแล้ว
(เจ้าหญิง; เก้าอี้ดนตรี: ๕๗)

จากตัวอย่าง “สีฟ้าเหมือนท้องฟ้า”, “สีเขียวเหมือนใบไม้ผลิ”, “สีแดงแบบดวงอาทิตย์”, “สีทองเหมือนแสงแดด” และ “สีเนื้อไม้” เป็นการใช้อุปมาเปรียบเทียบสีที่จะนำมาทาเก้าอี้ให้เป็นสีอื่นต่างๆ คือ

“สีฟ้าเหมือนท้องฟ้า” เป็นการเปรียบเทียบลักษณะของสีฟ้าที่มีลักษณะเหมือนกับสีของท้องฟ้าซึ่งเป็นสีฟ้าอ่อนในเวลาที่มีแสงแดด ทำให้รู้สึกถึงความสดใส ความโปร่ง โล่ง สบาย

“สีเขียวเหมือนใบไม้ผลิ” เป็นการเปรียบเทียบลักษณะของสีเขียวที่มีลักษณะเหมือนกับสีใบไม้ที่เริ่มแตกยอดออกมาจากกิ่ง มีลักษณะเป็นสีเขียวอ่อน เมื่อมองดูแล้วทำให้รู้สึกสบายตา สดชื่น

“สีแดงแบบดวงอาทิตย์” เป็นการเปรียบเทียบลักษณะของสีแดงที่มีลักษณะเหมือนสีของดวงอาทิตย์ที่แดงสด ทำให้รู้สึกถึงความร้อนแรง จัดจ้าน

“สีทองเหมือนแสงแดด” เป็นการเปรียบเทียบลักษณะของสีทองที่มีลักษณะเหมือนกับแสงแดดที่ส่องเป็นประกายระยิบระยับ ทำให้รู้สึกถึงความผ่อนคลาย มีคุณค่า

“สีเนื้อไม้” เป็นการเปรียบเทียบลักษณะของสีที่เหมือนกับเนื้อไม้คือเป็นสีน้ำตาลธรรมชาติ ไม่มีการปรุงแต่งใดๆ ลงบนเนื้อไม้ ทำให้รู้สึกถึงความเป็นธรรมชาติ

จากการใช้อุปมาเปรียบเทียบดังกล่าวทำให้ผู้อ่านเห็นภาพของสีอื่นต่างๆ ที่ชายชราจะทาให้เก้าอี้ คือ เห็นสีฟ้า สีเขียว สีแดง สีทอง สีเนื้อไม้ ที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกได้ถึงความรู้สึก สดใส สบายใจ เนื่องจากเป็นสีที่มาจากธรรมชาติ และสีดังกล่าวเป็นสีโทนเย็น ให้ความรู้สึกเยือกเย็น สงบ เรียบง่าย ส่วนสีแดงและสีทอง เป็นสีโทนร้อน ให้ความรู้สึกอบอุ่น สนุกสนาน มีพลัง

๒. จินตภาพการลิ้มรส

จินตภาพการลิ้มรส เกิดจากการที่ผู้เขียนสร้างภาพให้ปรากฏในใจของผู้อ่านโดยอาศัยประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสทางลิ้นร่วมกับการสร้างจินตนาการนำเสนอต่อผู้อ่าน เมื่อต้องการกล่าวถึงรสชาติ

ในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี ปรากฏจินตภาพการลิ้มรสเพียงตัวอย่างเดียว คือ รสหวาน ดังตัวอย่าง

...อุ๊ย หวานไหวพรรณหนึ่ หรอย หรอย...กินไปมันก็พูดไป หน้าตามี
ความสุขจนตาหมาหมวกอดไม่ได้ เกาหัวแกรก
อะไรวะ ซี้ไก่อี่มันอร่อยหรือไง พอดตาหมาหมวกเอาลิ้นแตะๆ เออ **หวาน**
จริงๆ ด้วย ใครจะไปรู้ว่าซี้ไก่อี่อร่อยอย่างนี้ คูสิ ปล่อยให้ของดีเรียวดทุกวัน น่า
เสียดาย แกก็ว่า เอามาอีก ใ้อัดวังเอามาอีก
(คิดถึงทุกปี; ตาหมาหมวก: ๑๑๖)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้จินตภาพการลิ้มรส คือ "รสหวาน" โดยการให้ตัวละครแสดงอาการมีความสุขออกมาทางสีหน้า และแววตาขณะที่ลิ้มรสหวานของก้อนน้ำตาลที่เคี้ยวเหลว แล้ววางหยดบนพื้นให้มีลักษณะเหมือนกับมูลไก่ กระทั่งคนที่พบเห็นนั้นอยากลิ้มรสหวานของสิ่งๆ นั้นไปด้วย เมื่อได้ลิ้มรสหวานของก้อนน้ำตาลเคี้ยวเหลวแล้วก็มีการเน้นย้ำรสชาติว่าสิ่งที่ตนได้ลิ้มรสไปนั้นมีความหวานจริงๆ และยังรู้สึกถึงความอร่อยของรสอาหารกระทั่งอยากรับประทานอีก

๓. จินตภาพการได้กลิ่น

จินตภาพการได้กลิ่น เกิดจากการที่ผู้เขียนสร้างภาพให้ปรากฏในใจของผู้อ่านโดยอาศัยประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสทางจมูกซึ่งเกิดจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากระทบแล้วร่วมกับการสร้างจินตนาการนำเสนอต่อผู้อ่าน ให้ผู้อ่านรู้สึกราวเสมือนได้กลิ่นนั้นด้วยประสาทสัมผัสของตนเอง

ในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี ปรากฏจินตภาพการได้กลิ่น เพื่อสร้างบรรยากาศและให้เห็นภาพชัดเจน ซึ่งกลิ่นที่พบเป็นกลิ่นหอมของดอกไม้ และกลิ่นหอมของสาวแรกรุ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

ปลิวเจ้าหนุ่มหนั้น ตื่นกายด้วยแสงอ่อนโยนนั้นได้ดวงตา **กลิ่นแก้วขาวที่
พราวสะพรังด้วยว่าได้ฝนหลงฤดูมาชูช่วยปลายลมมาระรวย แต่จะกลิ่นกลบ
กระอายกายแห่งจำปีแรกแย้มที่พริ้มลับอยู่เคียงข้างได้ก็หาไม่**
(ฉันตี๋มดวงอาทิตย์; พราว: ๑)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนสร้างจินตภาพการได้กลิ่นหอมของดอกแก้วที่ชายหนุ่มคนหนึ่งได้กลิ่นหลังจากตื่นนอน เนื่องด้วยแสงของดวงจันทร์ที่เข้ามาสัมผัสดวงตาอย่างแผ่วเบาท่ามกลางบรรยากาศหนาวเย็นในยามย่ำรุ่ง ทำให้สายลมพัดโชยส่งกลิ่นหอมดอกแก้วสีขาวบานสะพรังพร้อมกันเต็มต้นมายังโพรงจมูกของชายหนุ่ม แต่กลิ่นหอมนั้นยังหอมสู้กลิ่นเนื้อหอมของหญิงสาวแรกรุ่งที่ชื่อจำปีคนที่นอนอยู่ข้างเขาไม่ได้

ตัวอย่างที่ ๒

ฉันอยากให้เขมตื่นมาตอนนี้เหลือเกิน **อยากให้หอมของดอกปีบรวยตาม
ลมหายใจเข้าไปปลุก**
(คิดถึงทุกปี; ตาหมาหมวก: ๑๑๓)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนสร้างจินตภาพการได้กลิ่นหอมของดอกไม้ ท่ามกลางบรรยากาศเช้ามีด คือ เป็นกลิ่นหอมของดอกปีบที่ระรวยโชยมาตามกระแสลมในยามเช้ามีด กระทั่งหญิงสาวคนนี้ได้กลิ่นหอมของดอกปีบนั้น เธออยากให้กลิ่นหอมของดอกปีบโชยตามลมมาแตะที่จมูกของคนที่คุณรักเพื่อปลุกเขาให้ตื่นนอน รับรู้ถึงความรักของหญิงสาวคนหนึ่งที่มีต่อคนรักนี้ถึงคนที่เขารัก

๔. จินตภาพการได้ยิน

จินตภาพการได้ยิน เกิดจากการที่ผู้เขียนนำประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสทางหูหรือการได้ยินเสียงสรรพสิ่ง มาสร้างภาพในใจให้แก่ผู้อ่าน โดยอาศัยประสบการณ์ร่วมระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านเกิดภาพที่แจ่มชัด รวากับได้ยินเสียงนั้นๆ ด้วยตนเอง ทั้งยังช่วยสื่อถึงสภาวะบรรยากาศและสื่ออารมณ์ความรู้สึกให้ผู้อ่านเห็นภาพของเหตุการณ์สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน

ในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี ปรัชญาจินตภาพการได้ยิน ๓ ลักษณะ คือ เสียงจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เสียงจากวัตถุสิ่งของ และเสียงจากการกระทำของมนุษย์และสัตว์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑) เสียงจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ

เสียงจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เป็นเสียงที่ผู้เขียนใช้ประสบการณ์จากการได้ยินหรือ เป็นเสียงที่เกิดขึ้นในจินตนาการจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่นเสียงฝนตก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

...ตัวอย่างว่าฝนโปรยหนาเม็ด ทิ้งตัวใส่หลังคาเต็นท์เป็นสำเนียงประสาน โดยมีลมซึ่งส่งต่ออยู่เมื่อสนธยาช่วยประเสือกแรง เสียงหลังคาสะบัดพื้พื้
(คิดถึงทุกปี; สัปดาห์ ๒ นอ: ๕๑)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้จินตภาพการได้ยินเสียงที่ดังของเม็ดฝนที่ตกหนักกระทบหลังคา ผ้าใบประสานกับเสียงลม และผู้เขียนยังใช้ภาพพจน์ประเภทสัมผัสพจน์ กับเสียงหลังคาผ้าใบที่ถูกลม ยามเย็นที่พัดมาทำให้หลังคาผ้าใบสะบัดดัง "พื้พื้" ซึ่งบอกได้ถึงความแรงของลมที่พัดมาแรงมาก ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพทางการได้ยินเสียงฝนที่ตกหนักกระทบกับหลังคาเต็นท์

ตัวอย่างที่ ๒

"มันเรื่องอะไรละ โธ่เอ๊ย ฝนตกปะแปะรอบตัว ฉันได้กลิ่นหอมขนน้ำฝน แต่กลับออกไปเล่นไม่ได้"
(เจ้าหญิง; ชายเดี่ยวตายแห่งภูเขากาภาคเหนือ: ๒๑)

จากตัวอย่าง เสียง "ปะแปะ" เป็นการใชภาพพจน์แบบสัมผัสพจน์เพื่อเลียนเสียงฝนตก ซึ่งเป็นเสียงที่ไม่ดังมาก เพื่อสร้างภาพบรรยากาศของฝนที่กำลังตกไม่หนักมาก ทำให้ผู้อ่านได้ยินเสียง ฝนตกลงกระทบใบไม้และพื้นจากเม็ดฝนที่ตกถี่ๆ และค่อยๆ ห่างเม็ดลงดัง "ปะแปะ"

๒) เสียงจากวัตถุสิ่งของ

เสียงจากวัตถุสิ่งของ เป็นเสียงที่ผู้เขียนใช้ประสบการณ์จากการได้ยินหรือเป็นเสียงที่เกิดขึ้น ในจินตนาการของผู้เขียนเองจากแหล่งกำเนิดของเสียงที่เป็นสิ่งประดิษฐ์จากฝีมือมนุษย์ในรูปของวัตถุ สิ่งของ เช่น เสียงเครื่องยนต์ เสียงปืน เสียงรถไฟ ฯลฯ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

เสียงผีเท้าแมวเบาตามจังหวะที่เธอเดิน กำไลมือลั่น **กรุ๊งกริ๊ง** ขานรับทุกครั้งทีบุหรื
ในมือถูกยกขึ้นทาบริมฝีปาก กากควันโปรยปล่อยสั้นยาวตามอารมณ์ ม่านขาวระพือ
ทำทนายสีทึมดำรอบกาย ก่อนที่จะถูกดูดกลืนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของมัน

(ฉันทน์มดดวงอาทิตย์; เปรียภษา: ๓๑)

จากตัวอย่าง เสียง “กรุ๊งกริ๊ง” เป็นการใช้อภาพพจน์แบบสัมผัสพจน์เพื่อเลียนเสียงกำไลมือ
ซึ่งเป็นวัตถุที่กระทบถูกกัน ทำให้ผู้อ่านนึกเห็นภาพของหญิงสาวคนหนึ่งสวมกำไลมือเข้าไปในแขน
หลายๆ วง เมื่อมือหรือแขนมีการเคลื่อนไหวขึ้นลง กำไลข้อมือเหล่านั้นก็จะกระทบกันดัง “กรุ๊งกริ๊ง”
ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพทางการได้ยินเสียงที่กำไลมือกระทบกัน

ตัวอย่างที่ ๒

พันเชือกเส้นที่เปื่อยราวจะขาดเสียให้ได้ไว้กับวงสตาร์ท กระซอกฟรีเสียดสองครั้ง
ก่อนที่เครื่องเรือจะขานรับเสียงดัง **ปัด ปัด**

(ฉันทน์มดดวงอาทิตย์; พรานทะเล: ๔๒-๔๓)

จากตัวอย่าง เสียง “ปัด ปัด” เป็นการใช้อภาพพจน์แบบสัมผัสพจน์เพื่อเลียนเสียง
เครื่องยนต์ที่ดังแรง ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพทางการได้ยินเสียงของเครื่องยนต์ที่เกิดจากการดึงเชือก
จากวงสตาร์ทดัง “ปัด-ปัด” จากเสียงที่ได้ยินทำให้ผู้อ่านนึกเห็นภาพเครื่องเรือที่เก่าแก่ผ่านการใช้งาน
มานานหลายปี เสียงเครื่องยนต์ที่ได้ยินจึงเป็นเสียงที่ลวมๆ เสียงไม่แน่นเหมือนเครื่องยนต์ใหม่ๆ

ตัวอย่างที่ ๓

ฉันทน์มดคนดีเมื่อเข้ามิดนี้เอง **รถไฟวิ่งเสียงดังตุบตบๆ เหมือนคนอ้วน
วิ่งออกกำลังลดพุงมาทั้งคืน**

(คิดถึงทุกปี: นครคนดี; ๓๘)

จากตัวอย่าง “รถไฟวิ่งเสียงดังตุบตบๆ เหมือนคนอ้วนวิ่งออกกำลังลดพุงมาทั้งคืน”
เป็นการใช้อภาพพจน์แบบสัมผัสพจน์เพื่อเลียนเสียงรถไฟพร้อมกับการใช้ภาพพจน์แบบอุปมาเปรียบเทียบ
เสียงวิ่งของรถไฟที่เสียงนั้นดังเหมือนกับเสียงวิ่งของคนที่มีน้ำหนักตัวมาก ซึ่งดัง “ตุบตบๆ”
เช่นเดียวกัน ทำให้ผู้อ่านได้ยินเสียงวิ่งของรถไฟที่ตุบตบๆ ซึ่งเป็นเสียงที่แสดงให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความ
หนักหน่วงเนื่องจากมีน้ำหนักที่มากตกกระทบลงบนพื้น และเกิดจินตภาพทางการได้ยินของ
แรงสั่นสะเทือนบนพื้นดิน

ตัวอย่างที่ ๔

“มันก็จะเจริญขึ้นทุกวันนะซี มีส วันนี่เราจะได้รับรัฐบาลใหม่จากการเลือกตั้ง
ตอนนี้เรามีตึกสูงที่สุดในโลกแล้ว บ่อนใหญ่กว่าลาสเวกัสที่กำลังจะเปิดปีหน้า อภิมหา
ช่องก็...”

...ปัง ปัง ปัง -เปรี้ยว -เปรี้ยว -ปัง ปัง...

คำพูดของเขาถูกขัดด้วยเสียงปืนรัว ราชาทำหน้าที่เปื้อน

“ไม่มีอะไรหรอก วันเลือกตั้งก็แห้งละ เจอขนานนี้ส่งสัยพวกหัวคะแนนทรยศ”

(คิดถึงทุกปี; นครคนดี: ๔๖)

จากตัวอย่างเป็นการใช้ภาพพจน์แบบสัทพจน์เพื่อเลียนเสียงปืนที่ดังมาก เพื่อสร้างภาพ
บรรยากาศเหตุการณ์ที่ไม่สงบทางการเมือง มีการยิงกัน ซ้ำกัน แสดงถึงความไม่เป็นมิตร และการ
แตกความสามัคคีในหมู่คณะในวันที่มีการเลือกตั้ง ทำให้ผู้อ่านได้ยินเสียงของปืนที่ยิงออกไปเสียงดัง
“ปัง หรือ เปรี้ยว” ซึ่งเสียง “ปัง” หมายถึง เสียงที่ยิงปืนแล้วถูกตรงที่หมาย ส่วน “เปรี้ยว” หมายถึง
เสียงที่ดังลั่นบนท้องฟ้า ไม่ถูกที่หมาย สร้างจินตภาพทางการได้ยินให้เกิดแก่ผู้อ่านว่าในการยิงปืนครั้ง
นี้เป็นกรรวัลปืนคือยิงทีละหลายๆ นัด ถูกเป้าหมายบ้างและไม่ถูกเป้าหมายบ้าง

ตัวอย่างที่ ๕

ดนตรีจากลำโพงรอบทิศทาง เป็นเพลงจังหวะกระแทกกระทั้น มีโซ่เพลงเย็นหู
อย่างก็เก๋อ๊อี่สื้อไม้ชอบ แต่เก๋อ๊อี่ก็สนุกสนานไปกับมันได้ นักเรียนและครูเริ่มเดินไป
รอบวงเก๋อ๊อี่ ครูใหญ่ครูน้อยหัวเราะฮาๆ ปรบมือเชียร์อยู่ด้านนอก เก๋อ๊อี่โยกตัวอย่างมี
ความสุข ขาทั้งสองข้างมันขยับรับจังหวะ

บ๊ีบ -บ๊ีบบ๊ีบบ๊ีบ --บ๊ีบ

อ๊ะ

บ๊ีบ -บ๊ีบบ๊ีบบ๊ีบ --บ๊ีบ

อ๊ะ

บ๊ีบ -บ๊ีบบ๊ีบบ๊ีบ --บ๊ีบ

(เจ้าหญิง; เก๋อ๊อี่ดนตรี: ๕๙)

จากตัวอย่าง “บ๊ีบ บ๊ีบ...” เป็นการใช้ภาพพจน์แบบสัทพจน์เพื่อเลียนเสียงจังหวะของ
ดนตรี เพื่อแสดงบรรยากาศของความสุข สนุกสนานท่ามกลางเสียงดนตรี ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ

ทางการได้ยิน คือ ได้ยินเสียง “ป๊ป- -ป๊ปป๊ป- -ป๊ป” ซึ่งเป็นเสียงของขาเก้าอี้ที่โยกกระทบพื้นขนานรับเสียงของคนตรีตั้งเป็นจังหวะดังกล่าว

๓) เสียงจากการกระทำของมนุษย์และสัตว์

เสียงจากการกระทำของมนุษย์และสัตว์ เป็นเสียงที่ผู้เขียนใช้ประสบการณ์จากการได้ยินหรือเป็นเสียงที่เกิดขึ้นในจินตนาการจากการกระทำของมนุษย์และสัตว์ที่ก่อให้เกิดเสียงต่างๆ ขึ้นมา เช่น เสียงร้องของสุนัข เสียงสะบัดผ้า เสียงหัวเราะ ฯลฯ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

ยายเป่าตะเกียงวูบก่อนก้าวลงบันได หม่าไทยตัวสีดำร้องอืดอืดกระดิกหางรับเข้ามาเต็มเลียเช่นเดียวกับที่เคยทำมาตลอด ๔ – ๕ ปี หม่าขาวที่นอนห่างออกไปพลิกร่างอย่างอืดอาดแต่ไม่วายกระดิกหางให้ ยายก้มมองรางน้ำที่ขอดลง ก่อนเดินออกจากบ้านช้าๆ หม่าทั้งคู่วิ่งเข้าเคียงประกบ ยายตบหัวตัวขาวเบาๆ ส่งเสียงไล่อีกตัวให้กลับเข้าบ้าน มันครางหึ่ง คอตก หางลู่อูตรงนั้น

(ฉันดีมีดวงอาทิตย์: คินนียายร้องให้หมา; ๒๑)

จากตัวอย่าง “อืดอืด” และ “ครางหึ่ง” เป็นการใช้อรรถาธิบายแบบสัทพจน์เพื่อเลียนเสียงของสุนัขที่สื่ออารมณ์ความรู้สึกเป็นการสร้างจินตภาพทางเสียง คือ เสียง “อืดอืด” เป็นเสียงของสุนัขที่ส่งเสียงร้องอืดอืดพร้อมกับกระดิกหางรับด้วยความดีใจ และอาการที่สุนัขเต็มเลียเจ้าของแสดงถึงความรัก ความผูกพันความคุ้นเคยที่ทั้งสองอยู่ด้วยกันมาหลายปี ส่วนเสียง “ครางหึ่ง” เป็นเสียงที่สุนัขแสดงความรู้สึกเหงาหงอย ผิดหวัง ทำให้เกิดอารมณ์ซาบซึ่งประทับใจในความรักของคนที่มีต่อสัตว์ และความรักความซื่อสัตย์ของสัตว์ที่มีต่อคนที่ซบเลี้ยงมา จินตภาพทางการได้ยินที่เกิดขึ้นทำให้ผู้อ่านเกิดภาพในใจถึงเสียงของสัตว์ที่จงรักภักดีต่อเจ้านาย และแสดงความรู้สึกยามดีใจและผิดหวัง

ตัวอย่างที่ ๒

...พวกนักศึกษาที่มาคราวนี้ก็เหมือนกัน เล่นกับเด็กอยู่ดีๆ เผลอไปหยอกกันจนล้มเข้าที่หนึ่ง ไช่ยกษ์ หม่าทิดปานกระโจนพรวดเดียวถึง จับเอากางเกงแหว่งไปกว่าเด็กจะเอาไม้ตีกันมันได้ก็อุ่นน้ำดู มันคำรามฮือฮ่าไม่ยอมหยุด และคงเป็นการประกาศสงครามมานับแต่นั้น

(ฉันดีมีดวงอาทิตย์: คินนียายร้องให้หมา; ๒๓)

จากตัวอย่าง “มันคำรามฮือฮ่าไม่ยอมหยุด และคงเป็นการประกาศสงคราม” เป็นการ
ใช้ภาพพจน์แบบอุปลักษณะเปรียบเทียบเสียงคำรามของสุนัขเป็นการประกาศสงคราม เพื่อสร้างบรรยากาศ
การข่มขู่คู่ต่อสู้ ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพทางการได้ยินเสียงสุนัขคำราม “ฮือ ฮ่า” ส่งเสียงขู่พวกเด็ก
นักศึกษาไม่ยอมหยุดซึ่งแสดงถึงความไม่เป็นมิตร

ตัวอย่างที่ ๓

เผ่าหันไปคว่ำกางเกงจากตะปู้ข้างฝามาสะบัด**พิบพิบ**

(ฉันทิ์มดวงอาทิตย์; พราณทะเล: ๔๒)

ตัวอย่างดังกล่าวผู้เขียนใช้ภาพพจน์แบบสัทพจน์เพื่อเลียนเสียงการกระทำของมนุษย์
นั่นก็คือ เสียงของการสะบัดผ้าที่ดัง “พิบพิบ” เพื่อสร้างจินตภาพทางการได้ยินทำให้มองเห็นภาพของ
ชายชราคนหนึ่งใช้ข้อมือทั้งสองข้างสะบัดผ้าที่ดัง “พิบพิบ” เพื่อให้สิ่งที่ติดอยู่หลุดไปหรือเพื่อให้เสื้อผ้าเข้า
ที่กลับสู่รูปเดิม

ตัวอย่างที่ ๔

นกเล็กๆ ตัวหนึ่ง เกะกิงไม้เหนือศีรษะเขาอยู่โดดเดี่ยวร้อง**จิบจิบ**บินถลาไปมา
ก่อนจะเฝือออกสู่ฟ้ากว้าง

(ฉันทิ์มดวงอาทิตย์; ผืนสีเทา: ๕๓)

จากตัวอย่าง เสียง “จิบจิบ” เป็นการใ้ภาพพจน์แบบสัทพจน์เพื่อเลียนเสียงของนก ทำ
ให้ผู้อ่านได้ยินเสียงลูกนกที่ส่งเสียงร้องดัง “จิบจิบ” ก่อนจะบินถลาออกไปยังท้องฟ้า แสดงถึงความสด
ชื่น สดใสของธรรมชาติ

ตัวอย่างที่ ๕

หมอบจับผมนอนซึ่งพืดบนเตียงผ่าตัด มัดมือมัดหัวคาติดเตียงไว้แน่น คนหนึ่ง
เอานิ้วดีดท้องผมปุๆ เหมือนคะเนความสุขของแดงโมอย่างนั้น อีกคนนวดนิ้วมือ
ไปมาเหมือนอยากจะทำแผลพุงผมเต็มทีแล้ว

(ฉันทิ์มดวงอาทิตย์; แม้ว่าต้องไกลกันนิรันดร; ๖๔)

จากตัวอย่าง “ไอน้ำเดือดท้องผมปุกๆ เหมือนคะเนความสุขของแดงโม” เป็นการใช้ภาพพจน์แบบอุปมาเปรียบเทียบทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพทางการได้ยินเสียงที่หมอลือตักต้มมีเสียงดังปุกๆ เหมือนกับเสียงที่คนขายแดงโมตีตลกแดงโม ทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความตัน ความแน่นของท้อง ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพผู้ป่วยที่มีท้องแข็งและตึง

ตัวอย่างที่ ๖

...พริบตานั่น ไอบิลลีหมาที่ลูกเขาเลี้ยงเอาไว้ กระจอนพรวดจากไหนไม่มีใครเห็น สีขาวรุ่มชามแกง ตัวมันขยายเท่าลูกวัว แยกเขี้ยวขาวฮือฮ่า เขาปล่อยช้อนหลุดมือ ก่อนจะตั้งสติได้ กระตุกผ้าขาวม้าที่เคียนเอว ฟาดหวังจะไล่มันให้พ้น แต่ผ้าในมือกลับแกร่งราวแท่งเหล็ก เปรี้ยงลงกลางกระหม่อมเสียงสนั่นเหมือนตอนทุบลูกมะพร้าวทำต้มยำ หมาเลือดสด...

(อันดิมดวงอาทิตย์: ทัศน์; ๘๐)

จากตัวอย่างปรากฏการใช้ภาพพจน์แบบสัทพจน์เพื่อเลียนเสียงคำรามของสุนัขที่ตั้ง “ฮือฮ่า” เพื่อสร้างจินตภาพทางการได้ยิน และมีการใช้ภาพพจน์แบบอุปมาเปรียบเทียบภาพในฝันของชายคนหนึ่งที่กำลังใช้ผ้าขาวม้าที่คาดเอวเหยียดออกไปเพื่อฟาดสุนัขแต่ผ้าในมือกลับแข็งกร้าวเหมือนแท่งเหล็กไปกระทบกลางศีรษะของลูกสุนัขเสียงที่เกิดขึ้นกังวานเช่นเดียวกับเสียงที่ใช้สันมีดที่หนาทุบลูกมะพร้าวให้แตก คือเสียงดัง “เปรี้ยง” เป็นเสียงที่กระทบด้วยความแรงพุ่งตรงไปที่เป้าหมายด้วยความเร็วเกิดเป็นเสียงดังสนั่น

ตัวอย่างที่ ๗

กาเหว่าขานเสียงหวานรับอุทัยรุ่งฤดูร้อน ดีทองส่งสำเนียงกึ่งกึ่งอย่างเป็น

สุข

(คิดถึงทุกปี; หัวใจนภปรอด: ๒๒)

จากตัวอย่างเสียง “กึ่ง กึ่ง” เป็นการใช้ภาพพจน์แบบสัทพจน์เพื่อเลียนเสียงของนกกาเหว่า ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพทางการได้ยินเสียงของนกกาเหว่าที่ขานเสียงส่งสำเนียงร้องดัง “กึ่ง กึ่ง” เป็นเสียงขานรับแสงแรกในตอนเช้าของฤดูร้อน แสดงถึงความสุข สดชื่นของธรรมชาติที่มีแต่ความสวยงาม

ตัวอย่างที่ ๘

ข่าวคราวเรื่องแดฟโฟดิลจากแดนไกลสะพันแพร์ ไม่เพียงเพื่อนร่วมโรงเรียน กระทั่งผู้ปกครองหลายคำก็อดไม่ได้ที่จะมามุงด้วย แต่เมื่อได้เห็นต้นไม้เล็ก ๆ ทั้งคู่ บรรดาผู้ใหญ่พากันหัวเราะลั่น คนที่แก่มากๆ ยิ่งหัวเราะเสียงดัง

“ฮ่า... ฮ่า....ข้าจริง นี่หรือที่เจ้าเรียกว่าแดฟโฟดิล”

เด็กชายหน้าแดง เขาตอบแทบไม่มีเสียง

“ใช่ครับ นี่คือแดฟโฟดิล”

“ฮ่า....ฮ่า....ยิ่งได้ยินยิ่งข้าจริงจัง”

(เจ้าหญิง; แดฟโฟดิลแดนไกล: ๒๗)

จากตัวอย่าง เสียง “ฮ่า.. ฮ่า...” เป็นการใช้ภาพพจน์แบบสัทพจน์เพื่อเลียนเสียงหัวเราะ ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพทางการได้ยินเสียงคนที่หัวเราะเสียงดัง ด้วยอารมณ์ความรู้สึกชอบอกชอบใจ ทำให้ต้องแสดงพฤติกรรมโดยการส่งเสียงหัวเราะออกมา

๕. จินตภาพการสัมผัส

จินตภาพการได้ยิน เกิดจากการที่ผู้เขียนนำประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสทางกายเกิด เป็นการรับรู้ที่ร้อน เย็น แข็ง อ่อน หยาบ เป็นการรู้ลักษณะอาการตามสภาพของสิ่งนั้นๆ โดยตรง มาสร้างภาพในใจให้เกิดแก่ผู้อ่านให้เสมือนกับว่าได้สัมผัสด้วยตนเอง

ในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี ปราภฏจินตภาพการสัมผัส ๒ ลักษณะ คือ สัมผัส อ่อนโยน และสัมผัสรุนแรง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑) สัมผัสอ่อนโยน

สัมผัสอ่อนโยน เป็นการใช้ประสาทสัมผัสทางกายสัมผัสสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว รับรู้ถึงความ อ่อนโยน ละมุน อ่อนนุ่ม แผ่วเบา เป็นการกระทำต่อสิ่งต่างๆ อย่างทะนุถนอม ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ ๑

คืนวันโบกบิน กระทั่งวันที่สายลมหนาวสิ้นเรียวแรงโบยตีแผ่นดิน มองไปยัง ภูเขาด้านตะวันออก ดอกไม้บานาพรรณนสยายกลีบรับแสงแรกของฤดูร้อน

(คิดถึงทุกปี; หัวใจนภปรอด: ๑๘)

จากตัวอย่าง “สายลมหนาวสิ้นเรียวแรงโบยตีแผ่นดิน” เป็นการใช้ภาพพจน์แบบบุคคลวัตสมมติให้สายลมหนาวทำกิริยาเหมือนคน คือ “สิ้นเรียวแรงโบยตี” ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพทางสัมผัส คือ สัมผัสได้ถึงความแผ่วเบา อ่อนแรงของสายลมหนาวที่จะโบกพัดให้แผ่นดินแตกกระแหงได้ อีก ทำให้เห็นภาพของบรรยากาศในเช้าแรกของฤดูร้อน ภูเขาทางด้านทิศตะวันออกมีดอกไม้หลากหลายพันธุ์เบ่งบานสดใส สวยงาม

ตัวอย่างที่ ๒

กระต่ายไม่คิดจะตอบคำถามของนกน้อย แต่ในเมื่อเธอเร่งเข้ามาอีกครั้ง มันจึง ใช้เท้าปุยๆ และฟูเหมือนดอกไม้บาน ซี่ไปที่อีกด้านหนึ่งของภูเขา ที่ซึ่งมีกระท่อมหลังเล็กๆ หลังหนึ่งปลูกอยู่ แล้วจึงเล่านิทานเรื่องหนึ่งให้นกน้อยฟัง

(เจ้าหญิง; ชายเดี่ยวตายแห่งภูเขาภาคเหนือ: ๑๘)

จากตัวอย่าง “เท้าปุยๆ และฟูเหมือนดอกไม้บาน” เป็นการใช้ภาพพจน์แบบอุปมาเปรียบเทียบลักษณะของเท้ากระต่ายที่มีขนพองและขยายตัวขึ้นมาเหมือนกับภาพของดอกไม้ที่บานสยายกลีบขึ้นมาพองฟูเหมือนกัน ทำให้ผู้อ่านเกิดทางการสัมผัสได้ถึงความอ่อนนุ่ม ของขนที่พองตัวให้ความรู้สึกที่โปร่งเบา

ตัวอย่างที่ ๓

เขายังจำนิ้วมือนุ่มที่เกาะกุมมือเดินเล่นรอบบ้าน จำดวงตาประกายและยิ้มใสที่ได้เห็นสิ่งแปลกๆ รอบตัว จำเสียงหัวเราะ จำกระทั่งภาพเจ้าหญิงน้อยๆ ค่อยๆ เตะตะโปไปที่ ผีเสื้อซึ่งกำลังจุมพิตกลีบดอกไม้

(เจ้าหญิง; ชายเดี่ยวตายแห่งภูเขาภาคเหนือ: ๑๙)

จากตัวอย่าง “ผีเสื้อซึ่งกำลังจุมพิตกลีบดอกไม้” เป็นการใช้ภาพพจน์แบบบุคคลวัตสมมติให้ผีเสื้อทำกิริยาเหมือนคน ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพการสัมผัสได้ถึงความอ่อนโยน ความนุ่มละมุน ที่ผีเสื้อกระทำต่อดอกไม้โดยการใช้ริมฝีปากของผีเสื้อดูดน้ำหวานจากดอกไม้ที่มีกลีบดอกอันบอบบาง ท่ามกลางบรรยากาศของธรรมชาติที่สดใส

ตัวอย่างที่ ๔

อายอุ่นจากร่างบอบบางที่ค่อยๆ ทรวดนึ่งบนตัวมัน ค่อยๆ วางแขนและแผ่นหลังลงแนบกับร่างกายทุกส่วนของมัน เป็นการนั่งอย่างที่คุณอยากนั่งเก้าอี้ มีใช้นั่งอย่างที่คุณอยากเอาชนะ

(เจ้าหญิง; เก้าอี้ดนตรี: ๖๔)

จากตัวอย่างผู้เขียนใช้ข้อความพรรณนาถึงการนั่งบนเก้าอี้ของเด็กหญิงคนหนึ่งว่า “อายอุ่นจากร่างบอบบางที่ค่อยๆ ทรวดนึ่งบนตัวมัน ค่อยๆ วางแขนและแผ่นหลังลงแนบกับร่างกายทุกส่วนของมัน” ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพทางการสัมผัสได้ถึงความอ่อนโยนและความเข้มข้นที่เด็กหญิงค่อยๆ กระทบต่อเก้าอี้ คือ เธอบรรจงนั่งลงที่เก้าอี้อย่างเบาๆ ค่อยๆ วางแขน และแผ่นหลังให้แนบกับทุกส่วนของเก้าอี้อย่างทะนุถนอม

๒) สัมผัสรุนแรง

สัมผัสรุนแรง เป็นการใช้ประสาทสัมผัสทางกายสัมผัสสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว รับรู้ถึงความรุนแรง แข็งกร้าว เป็นการกระทำต่อสิ่งต่างๆ อย่างรุนแรง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ ๑

...พริบตานั่น ใบบิลลีหมาที่ลูกเขาเลี้ยงเอาไว้ กระจใจนพรวดจากไหนไม่มีใครเห็น สีขาวร้อมชามแกง ตัวมันขยายเท่าลูกวัว แยกเขี้ยวขาวฮือฮา เขาปล่อยช้อนหลุดมือ ก่อนจะตั้งสติได้ กระจตุกผ้าขาวม้าที่เคียนเอว ฟาดหวังจะได้มันให้พ้น แต่ผ้าในมือกลับแกร่งราวแท่งเหล็ก เปรี้ยกลงกลางกระหม่อมเสียงสนั่นเหมือนตอหนุบลูกมะพร้าวทำต้มซ่า หมาเลือดสด...

(ฉันทน์ดิมดวงอาทิตย์: ทัณท์; ๘๐)

จากตัวอย่าง “ผ้าในมือกลับแกร่งราวแท่งเหล็ก” ผู้เขียนใช้ภาพพจน์แบบอุปมาเปรียบเทียบภาพในฝันของชายคนหนึ่ง ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพการสัมผัสได้ถึงคุณสมบัติของผ้าขาวม้าจากที่มีคุณสมบัติที่อ่อนนิ่มกลับแข็งแกร่งเช่นเดียวกับคุณลักษณะของแท่งเหล็ก เมื่อไปกระทบกลางศีรษะของลูกสุนัขเสียงที่เกิดขึ้นกังวานเช่นเดียวกับเสียงที่ใช้สันมีดที่หนาทุบลูกมะพร้าวให้แตก

จากการศึกษาวิเคราะห์การใช้ระบบวจินตภาพในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี พบว่า บินหลาสามารถถ่ายทอดประสบการณ์และจินตนาการ โดยอาศัยศิลปะทางภาษาด้านการสรรคำและภาษาภาพพจน์ที่บอกแสง สี รส กลิ่น เสียง และสัมผัส เพื่อสร้างบรรยากาศและให้เห็นภาพชัดเจน เพื่อเกิดการรับรู้ในมโนคติ ทำให้ผู้อ่านมองเห็นและรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ได้โดยอาศัยการรับรู้ทางประสาทสัมผัสทั้ง ๕ คือ ตารับรู้แสง สี หูรับรู้เสียง จมูกรับรู้กลิ่น ลิ้นรับรู้รส และกายรับรู้สัมผัสทางกาย โดยปรากฏการใช้จินตภาพ ๕ ด้าน คือ จินตภาพการเห็น จินตภาพการลิ้มรส จินตภาพการได้กลิ่น จินตภาพการได้ยิน และจินตภาพการสัมผัส

บทที่ ๔

จินตภาพเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึก

การสร้างจินตภาพในงานเขียนนั้นเกิดขึ้นจากอารมณ์สะท้อนใจของผู้เขียน ได้แก่ อารมณ์ความรู้สึกที่เป็นสุข เป็นทุกข์ โกรธ เกลียด ตื่นเต้น ดีใจ เสียใจ ซึ่งอารมณ์นี้จะผ่านเข้าไปสู่ความคิด และความรู้สึกทางจิตใจ แสดงออกผ่านตัวหนังสือ อารมณ์ดังกล่าวผู้เขียนได้ถ่ายทอดให้ผู้อ่านรับรู้ เข้าใจอารมณ์ของตัวละครหรือตัวผู้เขียน โดยการสร้างจินตภาพเปรียบเทียบให้กระทบอารมณ์ผู้อ่าน เกิดเป็นความพึงพอใจให้ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตามอารมณ์ที่ผู้เขียนเสนอไว้ในเรื่อง

ในเรื่องสั้นของปิ่นหลา สันกาลาคีรี ปรากฏการใช้จินตภาพเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกซึ่งเป็นอารมณ์พื้นฐานของมนุษย์ ๔ อารมณ์ความรู้สึก ได้แก่ ความสุข ความโกรธ ความทุกข์โศก ความกลัว ความน่าพิศวง ความขบขัน ความมุ่งมั่น และความสงสาร ซึ่งเป็นรสอารมณ์ที่ปิ่นหลาถ่ายทอดออกมาเพื่อแสดงความรู้สึกทำให้เกิดรสในใจผู้อ่าน กล่าวคือ ความสุขทำให้เกิดรสเปี่ยมสุข ซาบซึ้งใจ ความโกรธทำให้เกิดรสแค้นเคือง ความทุกข์โศกทำให้เกิดเศร้าใจ ความกลัวทำให้เกิดรสเกรงกลัว ความน่าพิศวงทำให้เกิดรสอัศจรรย์ใจ ความขบขันทำให้เกิดรสสนุกสนาน ความมุ่งมั่นทำให้เกิดรสชื่นชม และความสงสารทำให้เกิดรสสงสาร

๑. ความสุข

ความสุขเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคน เป็นการสื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกที่เป็นเปี่ยมสุข สมหวัง ดีใจ สนุกสนาน โดยที่ปิ่นหลา สันกาลาคีรีได้นำเอาประสบการณ์ทางอารมณ์อันเกิดจากความคิดและจินตนาการมาแสดงให้ผู้อ่านรับรู้ถึงอารมณ์สะท้อนใจนี้

ตัวอย่างที่ ๑

หัวใจของนกปรอดมีสีห้อง พร้อมกับสายลมที่ผ่านเข้าไปในช่องอกและ
ท้องไหลลิสู่โพรงกระดูก เลือดแดงสดก็ฉีดจากหัวใจเปี่ยมปรีดิ์ไปทุกเส้นเลือด
เร็วและเจียบกริบราวปีกที่โบกบิน

(คิดถึงทุกปี: หัวใจนกปรอด; ๑๗)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้ข้อความพรรณนาถึงอารมณ์ความรู้สึกที่เป็นสุขสมหวังของตัวละครกับการที่ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆรอบตัวของนกปรอด ทำให้เกิดจินตภาพของลมหายใจที่มีผลต่อการ

ไหลเวียนของโลหิตไปยังอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย เห็นจังหวะของการสูบฉีดโลหิต ก่อให้เกิดการรับรู้ถึงการมีชีวิตอยู่

ตัวอย่างที่ ๒

**ฉันอยากให้เขมตื่นมาตอนนี้เหลือเกิน อยากให้หอมของดอกปีบรวยตาม
ลมหายใจเข้าไปปลุก**

(คิดถึงทุกปี; ตาหมาหมวก: ๑๑๓)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนพรรณนาถึงความรู้สึกเป็นสุข อิ่มเอมใจของตัวละครที่เป็นหญิงสาวคนหนึ่งจ้องมองชายหนุ่มคนรักที่นอนหลับอย่างสนิท ท่ามกลางบรรยากาศเช้ามีด เธออยากให้กลิ่นหอมของดอกปีบที่เธอได้กลิ่นอยู่นั้นโชยตามลมมาแตะที่จมูกของคนที่คุณรักเพื่อปลุกให้เขาตื่นนอน เนื่องจากเธอชอบเวลาที่เห็นภาพคนที่เธอรักเพิ่งตื่นนอน รับรู้ถึงความรักของหญิงสาวคนหนึ่งที่มีต่อคนรัก ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพถึงอารมณ์ที่เปี่ยมสุขตามตัวละคร

ตัวอย่างที่ ๓

เป็นนานที่ชายเด็วดายยืนนิ่ง ใจประหวั่นไกลถึงวันคืนผ่านมา วันที่เขายังอยู่ในหมู่บ้านอบอุ่นทางภาคใต้ วันที่พร้อมพรั่งพี่น้องและหลานสาวของเขา เจ้าหญิงเล็กๆ ผู้น่ารัก งดงาม

**เขายังจำนิ้วมือน้อมที่เกาะกุมมือเดินเล่นรอบบ้าน จำดวงตาประกายและ
ยิ้มใสที่ได้เห็นสิ่งแปลกๆ รอบตัว จำเสียงหัวเราะ จำกระทั่งภาพเจ้าหญิงน้อยๆ
ค่อยๆ เตะและเตะไปที่ผีเสื้อซึ่งกำลังจุมพิตกลีบดอกไม้**

(เจ้าหญิง: ชายเด็วดายแห่งภูเขาภาคเหนือ; ๑๗)

จากตัวอย่าง เป็นการใช้อ้อยคำพรรณนาถึงความรู้สึกเป็นสุขของชายคนหนึ่งที่ได้หวนคิดถึงครอบครัว ญาติพี่น้อง โดยเฉพาะหลานสาวคนเล็กที่เป็นคนที่มีความสำคัญต่อเขามาก ซึ่งเขาได้จากมาไกล จึงอยากกลับไปเยี่ยม เนื่องจากหลานสาวของเขานั้นมีความน่ารัก ยิ้มแย้ม สดใส ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพถึงความเปี่ยมสุข และความดีใจที่ชายเด็วดายจะได้กลับไปพบครอบครัวที่แสนอบอุ่นของเขา

ตัวอย่างที่ ๔

ผักต้อยติ่งในอุ้งมือต่างพลิกตัวบิดขี้เกียจ แต่แล้วพวกมันกำลังฝันหวาน
มันฝันว่าฝนแรกกำลังมา และเสียงเพลงจากที่ไกลๆ เพลงหนึ่ง ก็ชวนให้ออกไป
เดินระบำ

(เจ้าหญิง; ชายเดี่ยวตายแห่งภูเขาภาคเหนือ: ๒๔)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้ข้อความบรรยายความสุขของผักต้อยติ่งที่ฝันดีโดยการใช้อุปมาพจน์แบบบุคคลวัตสมมติให้ผักต้อยติ่งซึ่งเป็นพืชที่มีดอกชนิดหนึ่งทำกริยาเหมือนคน ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพเห็นถึงจินตนาการของผักต้อยติ่งที่ฝันถึงความชุ่มฉ่ำของสายฝนที่โปรยมาพร้อมกับเสียงดนตรีที่ไพเราะ ทำให้เหล่าบรรดาผักต้อยติ่งต้องออกมาเต้นรำโดยการแตกฝัก กระจายกระจาย ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพถึงอารมณ์ความรู้สึกของผักต้อยติ่งที่รู้สึกสนุกสนาน และมีความสุขที่ได้ออกมาพบกับโลกที่สดใส หลังจากที่ถูกเก็บตัวไว้นาน

ตัวอย่างที่ ๕

ดินก้อนเล็กๆ ขยับเบาๆ เมล็ดทรายม่วงนกระแทกส่งแรงกระเทือนถึงกัน ละออง
ฝนโปรย สายลมพัดแผ่ว บนฟ้า ดาวน้อยๆ จำนวนมากชุมนุมเป็นพยาน

เด็กขายนั่งมองด้วยความตื่นเต้นปีติ ประกายดาววิบวามดังดวงดาว

ใจกลางของแผ่นดินโป่งนูนก่อนจะปริเป็นร่อง ร่องนั้นกว้างไม่มากกว่าความกว้าง
ของใบสน มีดมิดเร้นลับ แล้วครู่หนึ่งก็ปรากฏบางสิ่ง มิใช่ประกายสุกสว่าง แต่เป็นเงา
สะท้อนเลื่อนรางจากการที่แสงดาวส่องต้องชีวิตหนึ่งซึ่งพยายามดิ้นรนเหยียดกาย

ใบเรียวแหลมเงยขึ้นสูดรับโออากาศแรกแห่งชีวิต ปรอยฝนพรำผสม เคล้ากับ
ธาตุต่างๆ ใต้พสุธา กลายเป็นน้ำนมแห่งมารดาแผ่นดิน ป้อนปรนผู้กำเนิดใหม่ อีกไม่นาน
แสงอาทิตย์จะสาดเหนือฟ้าตะวันออก คือไม่ตรีต้อนรับการลืมตาดูโลกอย่างสมบูรณ์

(เจ้าหญิง; แดฟไฟดิลแดนไกล: ๒๘)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้ข้อความพรรณนาถึงภาพการกำเนิดของสิ่งมีชีวิตที่อยู่ใต้พื้นดิน ปรากฏรายละเอียดภาพเคลื่อนไหวของดิน, เมล็ดทราย, ละอองฝน, สายลม, ดวงดาว ทำให้ผู้อ่านรู้สึกได้ถึงแรงสั่นสะเทือนการแตกของแผ่นดินที่เป็นร่องก่อนที่ต้นไม้จะงอกโผล่ขึ้นมา เกิดจินตภาพถึงความสุข ความสดใส ความเป็นมิตรของธรรมชาติที่ร่วมแสดงความยินดีกับสิ่งมีชีวิตใหม่ที่ก่อเกิดขึ้นบนโลก

๒. ความโกรธ

ความโกรธเป็นอารมณ์ซึ่งเคียด ไม่พอใจ เมื่อต้องประสบกับสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาหรือความผิดหวังในสถานการณ์ต่างๆ ในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี ปรากฏการใช้จินตภาพเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกโกรธ ดังต่อไปนี้คือ

ตัวอย่างที่ ๑

“ปีกมอม ลูกพร้อมแล้วหรือ คราวนี้ลูกจะพลาดอีกไม่ได้แล้วนะ” ทุกคนรู้ว่าพ่อพยายามข่มน้ำเสียวให้ดูเยือกเย็นลง ทั้งๆ ที่กำลังเดือดมาก
(ฉันทน์มดวงอาทิตย์; นิทานรอบดวงไฟ: ๑๒)

จากตัวอย่างเป็นการใช้ภาพพจน์แบบปฏิภาคพจน์โดยใช้คำตรงกันข้ามกัน คือคำว่า “เยือกเย็น” กับคำว่า “กำลังเดือด” ซึ่ง “เยือกเย็น” หมายถึง มีจิตใจหนักแน่น ไม่ฉุนเฉียวโกรธง่าย ส่วน “กำลังเดือด” หมายถึง อากาโรที่โกรธพลุ่งพล่าน ทำให้ผู้อ่านรับรู้ได้ถึงอารมณ์ความรู้สึกโกรธพลุ่งพล่านของแมลงเม่าผู้เป็นพ่อที่ต้องข่ม และกดดันความรู้สึกที่ตนโมโห และกำลังโกรธอยู่ข้างใน แล้วแสดงอารมณ์ความรู้สึกที่ใจเย็นออกมาแทน ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพถึงอารมณ์ความรู้สึกฉุนเฉียวที่ต้องเก็บไว้ของแมลงเม่าผู้เป็นพ่อ

ตัวอย่างที่ ๒

“ที่เกาะนี่หินเยอะนะ” เขาเดาะก้อนหินในมือราวกับจะหาน้ำหนัก “ก้อนขนาดนี้แหละ พวกเรีสอร์ทมันว่าอยากได้ซักสิบห้าตัน”
โคตรพอมันสร้างไว้หรือไปถึงจะเอาไปนะ”
(ฉันทน์มดวงอาทิตย์; พรานทะเล: ๔๗)

จากตัวอย่าง “โคตรพอมันสร้างไว้หรือไปถึงจะเอาไปนะ” เป็นการใช้ภาพพจน์แบบปฏิภาคพจน์ โดยการใช้คำถามไว้ให้คิด ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ความรู้สึกคล้ายตาม คือ เกิดจินตภาพถึงอารมณ์ความรู้สึกของชายคนหนึ่งโกรธแค้นคนที่เข้าบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ระเบิดปลา ชุดแนวปะการัง กะละปังหา หรือหิน เป็นต้น ทำให้ต้องพุดจาด้วยอารมณ์ฉุนเฉียวกล่าวประณามคนที่อยากได้นินดังกล่าวว่ามีไซของที่บรรพบุรุษคนที่อยากได้เป็นผู้ทำให้มีขึ้นมา ล้วนเป็นสิ่งที่ธรรมชาติสร้างสมมานานนับหลายพันปี แต่คนที่อยากได้กลับเป็นผู้ทำลายให้เกิดความเสียหาย

ตัวอย่างที่ ๓

“จับพวกแม่งถ่วงทะเล ให้ตายห้าอยู่กับของที่มีนชอบชะดีมัย” นาย
 ประกาศการแตกดันอย่างหงุดหงิด
 (ฉันทน์มีดวงอาทิตย์; พราณทะเล: ๔๗)

จากตัวอย่าง “จับพวกแม่งถ่วงทะเล ให้ตายห้าอยู่กับของที่มีนชอบชะดีมัย” เป็นการใช้ภาพพจน์แบบประชดและเหน็บแนมพวกที่ชอบเข้าบุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติในท้องทะเล ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพทางด้านอารมณ์ความรู้สึกที่โกรธแค้น คือ รับรู้ถึงอารมณ์ที่โกรธแค้น ฉุนเฉียวของชายคนหนึ่งที่เป็นนายประกาศการพูดจากล่าวแตกดันประชดและเหน็บแนมคนที่ชอบทำลายทรัพยากรทางทะเล ว่าสมควรจับถ่วงทะเลให้หมดจะได้จบชีวิตลงและอยู่กับทรัพยากรได้ท้องทะเลตลอดไป

ตัวอย่างที่ ๔

จรรยาสำคัญของคนที่ท่องเที่ยวบ้านเรา (หมายถึงคนบ้านเราที่ชอบออกไปท่องเที่ยว ไม่ใช่คนที่ชอบท่องเที่ยวบ้านเรา) **คือการท่องเที่ยวเป็นเรื่องของการลงทุน จำต้องมีกำไรติดปลายนิ้วกลับมาเสมอ ประดาร์มอดต สออส ขอรอกอ ที่ให้ภาษีประชาชนชนลูกเมียไปเที่ยวเมื่อนอกยังพูดกับตัวเองด้วยจิตใจสัตย์น่าสรรเสริญว่า เขาจำเป็นต้องไป เพราะนอกจากได้ดูงานซึ่งเท่ากับประกันการขาดทุนไว้เห็นๆ แล้ว ยังฟันกำไรสร้างคุณูปการใหญ่หลวงให้ประเทศชาติด้วยการเขย่าแขนกระชับสัมพันธ์ไมตรี ส่วนที่ไปยื่นใส่แว่นดำทำหน้าโง่ๆ แถวๆ หอไอเฟล แวะโรงไวน์อิตาลี รวมทั้งแวบกาสิโนอังกฤษนั้น ก็แค่บังเอิญเข้าไปแลหากพิเศษตางค์ที่ระลึกเท่านั้นเอง**
 (คิดถึงทุกปี; นครคนดี: ๓๖)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการใช้ภาพพจน์แบบประชดและเหน็บแนมเรื่องความประพฤติเหล่านักการเมืองต่างๆ ที่ชอบไปต่างประเทศโดยการถ่ายทอดผ่านทัศนยะและการคิดคำนึงของตัวผู้เขียน ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่พอใจเหล่าบรรดานักการเมืองที่พาลูกและภรรยาไปเที่ยวต่างประเทศ โดยเงินที่ใช้จ่ายนั้นเป็นเงินที่ได้มาจากการเรียกเก็บภาษีของประชาชน มิใช่เงินส่วนตัวแล้วอ้างว่าไปดูงานเพื่อกระชับสัมพันธ์ไมตรี แต่ภาพที่เห็นคือไปยื่นถ่ายภาพตามจุดสำคัญต่างๆ ไปทานอาหาร และเล่นการพนัน การใช้ภาพพจน์ประชดและเหน็บแนมเน้นการใช้จินตภาพเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกโกรธต่อการกระทำที่เห็นแก่ตัวแต่เอาผลประโยชน์ของส่วนรวมบังหน้าคือว่ากล่าวคนที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว

ตัวอย่างที่ ๖

รุ่งขึ้นพอดาหมาหมวกไปบิณฑบาต มันก็จัดการทันที เอน้ำตาลเคี้ยวเหลว
หยอดบนพื้นกุฏิ หยอดตรงโน้นตรงนี้พร่าวไปหมด พอน้ำตาลเย็นลง มันก็แห้งแฉะๆ
เหมือนขี้ไก่ นั่นแหละ ดาหมาหมวกกลับมาเห็นเข้า แก่โกรธโกรธ วางบาตรปัง เรียก
มัน...ไอ้ด้วง ไอ้เวรตะไลด้วงไวย

(คิดถึงทุกปี; ดาหมาหมวก: ๑๑๖)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนสร้างจินตภาพเพื่อแสดงความรู้สึกโกรธของตัวละคร โดยบรรยายการ
แก้แค้นของเด็กวัดที่โกรธและเกลียดหลวงตาเนื่องจากกล่าวหาว่าตนละเลยหน้าที่ ปล่อยให้ไก่มา
อุจจาระบนกุฏิ ถ้าแกพบว่าไก่ขึ้นมาอุจจาระบนกุฏิอีกครึ่งแกจะให้เจ้าด้วงเด็กวัดกินอุจจาระไก่ให้หมด
เจ้าด้วงจึงคิดแผนการแก้แค้นหลวงตาโดยการนำน้ำตาลทรายเคี้ยวเหลวมาหยอดบนพื้นกุฏิ เมื่อหลวง
ตาแก้กลับมาจากการบิณฑบาตแล้วเห็นภาพของน้ำตาลเคี้ยวเหลวหยอดกระจายมากมายเต็มพื้นกุฏิ
ไปหมด ซึ่งแกคิดว่ามันเป็นขี้ไก่ จึงแสดงอารมณ์โกรธเจ้าด้วงเป็นอย่างมากถึงขั้นวางบาตรอย่างแรง และ
ตะโกนด่าเสียงดัง เนื่องจากเด็กวัดไม่เชื่อฟังและไม่ทำตามคำสั่ง

ตัวอย่างที่ ๗

เย็นย่ำลง ที่สุด ณ ที่แห่งนั้นก็เหลือเพียงลำพังเด็กชายกับต้นไม้สองต้น
เด็กชายบีบดมมืออย่างรุนแรงราวต้องการขยี้ของในมือให้แหลกสลาย แต่เมื่อทำ
ไม่ได้ เขาตัดสินใจจุดดินให้ลึกยิ่งกว่าตอนเขานำหัวกลมๆ ของต้นไม้ลงปลูก คลีกระดาก
แผ่นเล็กๆ ในมือวางปูกันหลุม

(เจ้าหญิง; แดฟไฟดิลแดนไกล: ๓๐ ๓๑)

จากตัวอย่างผู้เขียนใช้ข้อความพรรณนาสภาพบรรยากาศในทุ่งร้างยามเย็นที่ดูว่าเหว่ เศร้า
สร้อยและเปรียบเทียบความรู้สึกโกรธที่รุนแรงของเด็กชายคนหนึ่งที่มีโกรธแค้นผู้คนที่เข้ามาหัวเราะ
เยาะเขาเรื่องที่เขาลูกต้นไม้แดฟไฟดิล แต่คนเหล่านั้นคิดว่าเป็นต้นหญ้าที่ไม่มีคุณค่าแก่การดูแลทะนุ
ถนอม เนื่องด้วยการถูกเยาะเย้ยจากคนรอบข้างทำให้เด็กชายต้องการระบายความรู้สึกนั้นออกมาโดย
การบีบมือตนเองอย่างรุนแรงเพื่อต้องการขยี้จดหมายที่อยู่ในมือให้แหลกสลาย แต่เด็กชายไม่สามารถ
ทำได้เนื่องด้วยจดหมายนั้นมีคุณค่ามากกว่าสิ่งใดๆ เขาจึงจุดหลุมต้นไม้ที่เขาเคยปลูก แล้วเอา
กระดากจดหมายแผ่นนั้นวางปูกันหลุมเพื่อฝังความรู้สึกนั้นไว้ภายใน สร้างจินตภาพเพื่อแสดง
ความรู้สึกเห็นใจเด็กชายที่ต้องเก็บความรู้สึกโกรธแค้นไว้ในใจกับต้นไม้ที่ปลูกอยู่ในดิน

ตัวอย่างที่ ๘

เด็กๆ ทั้งหลาย เธอคงเดาออกแล้วละที่ว่า นี่คือราชธานีอันมั่งคั่ง คือมหานคร ร่ำรวย เมืองซึ่งมากมายชนสารสมบัติเช่นนี้ต้องมีคนจนเลยเป็นแน่ จริงไหม? คำตอบคือ ไม่จริง **ในนครมีทั้งคนรวยคนจน จำนวนคนจนมากกว่าหลายเท่าด้วยซ้ำ แต่นั่นแหละ ไม่ค่อยมีใครได้เห็นพวกเขาหรอก ว่ากันว่าเป็นเพราะนางฟ้าองค์หนึ่งเคยสาปพวกคนรวยไว้ ไม่ให้เห็นคนจนอยู่ในสายตา**

(เจ้าหญิง; 'ลูกหาม' กับสามสหาย: ๙๓ ๙๔)

จากตัวอย่างเป็นการใช้ภาพพจน์แบบประชดและเหน็บแนมแสดงความรู้สึกประชดและเหน็บแนมคนรวยหรือคนที่มีฐานะทางการเงินที่มักจะมองไม่เห็นคนจนหรือคนที่ด้อยค่ากว่าอยู่ในสายตา สร้างจินตภาพที่แสดงรู้สึกไม่พอใจคนรวยเนื่องจากความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่มีความเจริญรุ่งเรือง แต่คนรวยมักจะมองไม่เห็นค่าของคนจนอยู่ในสายตา

๓. ความทุกข์โศก

ความทุกข์โศกเป็นอารมณ์ความรู้สึกสะท้อนใจที่มนุษย์ทุกคนต้องประสบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อันมีสาเหตุมาจากการพลัดพรากจากรัก การประสบกับสิ่งที่ไม่รัก ความเจ็บปวดผิดหวัง และความสูญเสียอันยากจะกลับคืน ซึ่งมีได้เป็นเพียงความโศกเศร้าเท่านั้น ความทุกข์โศกนี้ยังหมายถึงความบิบบั่นหรือคับแค้นใจ ความกลัดกลุ้มใจ ความเหงาว่าเหว่ ความผิดหวัง และความน้อยใจ

ในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี ปรัชญาการสร้างจินตภาพเพื่อแสดงความทุกข์โศก ดังตัวอย่างต่อไปนี้คือ

ตัวอย่างที่ ๑

“เป็นอะไรไปบอกผัวได้ไหม”

“อย่าพูดคำว่าผัวให้เสียใจฉันเลย พี่ปลิวจากบางม่วงไป กระต่ายหัวใจก็คงลืมว่าเคยมี...”

(ฉันทน์มิ่งดวงอาทิตย์; พราว: ๓)

จากตัวอย่างผู้เขียนใช้ถ้อยคำที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกน้อยใจเนื้อหาของตัวละครที่ชื่อจำปี เนื่องจากเธอได้ด่วนตัดสินใจง่าย ยอมหลับนอนกับชายที่เพิ่งเคยพบกันครั้งแรก แล้วก็ต้องพลัดพรากกันไป ทำให้เธอเกิดความรู้สึกเสียใจกับการกระทำของเธอ

ตัวอย่างที่ ๒

ลมหนาวกรูมาเยือกหนึ่ง หญิงสาวห่อไหล่ตามสัญชาตญาณ แต่สัมผัสประหวัดถึง**ความหนาวจากภายใน**ที่วูบขึ้นมา ปฐมเหตุของมันล่อเล่นอารมณ์ให้อยู่ในภวังค์ครุ่นจนเมินเหม่อไม่รับรู้ถึงใครบางคนที่เดินสวนมา

(ฉันทน์เต็มดวงอาทิตย์; เปรียบกหา: ๓๑ ๓๒)

จากตัวอย่างผู้เขียนใช้สัญลักษณ์ “ความหนาวจากภายใน” แทนความรู้สึกเหงา ว้าเหว๋ ไม่อบอุ่น สร้างจินตภาพให้ผู้อ่านรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกเหงา ว้าเหว๋ ของตัวละครที่เธอรู้สึกหนาววูบขึ้นมา ซึ่งต้นเหตุของความเหินห่างนั้นมีใช่เป็นความรู้สึกหนาวกายภายนอก แต่กลับเป็นความหนาวที่รู้สึกขึ้นภายในจิตใจ สาเหตุเพราะเธอหวนคิดถึงใครคนหนึ่งอยู่จนกระทั่งเกิดอาการเหม่อลอยไม่รับรู้ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นภายนอก

ตัวอย่างที่ ๓

ทั้งเรื่องตลก เรื่องตื้นเต้น ตลอดจนเรื่องขมขื่นที่ผมเตรียมไว้เล่าให้เพื่อนๆ ฟัง มีอันต้องเป็นหมันไปโดยสิ้นเชิง มันมาเยี่ยมผมก็จริง แต่ก็ไม่วายคุยกันแต่เรื่องน้ำไม่ไหล ไฟดับ โทรศัพท์ขาดเมื่อคืนโดยไม่สนใจผมเลย

(ฉันทน์เต็มดวงอาทิตย์; แม้ว่าต้องไกลกันนิรันดร: ๖๕)

จากตัวอย่าง “เป็นหมัน” เป็นคำที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกที่ผิดหวัง โดยการใช้ภาพพจน์แบบนามนัยแทนความหมายของเรื่องเล่าที่เขาเตรียมมาแล้วแต่ไม่มีสามารถที่จะเล่าได้เลย เนื่องจากไม่มีจังหวะที่ได้เล่าเพราะเพื่อนๆ ของเขาเล่าแต่เรื่องราวสถานการณ์ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นกับบ้านเมือง ทั้งเรื่องน้ำไม่ไหล ไฟดับ โทรศัพท์ขาดใช้การไม่ได้ ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกน้อยใจ ผิดหวัง เนื่องจากไม่มีใครสนใจเขาเลย

ตัวอย่างที่ ๔

“บอกว่าจะเอาเราไปให้หลานสาว โอ ช่างน่ารักเหลือเกิน เข่าฝืนที่จะเห็นหลานสาวตัวน้อยๆ เติบโตงดงาม แต่กลับกีดกันเราไว้ไม่ให้เติบโต ช่างน่ารักและยุติธรรมจริงๆ ”

(เจ้าหญิง; ชายเดียวดายแห่งภูเขาคาคาเหนือ: ๒๑)

จากตัวอย่างเป็นการใช้ภาพพจน์แบบปฏิภาคพจน์โดยการใช้คำตรงกันข้ามกัน คือคำว่า “เติบโต” กับ “ไม่ให้เติบโต” ซึ่ง “เติบโต หมายถึง โตขึ้น” ส่วน “ไม่ให้เติบโต หมายถึง กั้นการเจริญไม่ให้โตขึ้น” เพื่อแสดงการกระทำของชายคนหนึ่งที่ได้เดินทางจากภาคเหนือเพื่อไปหาหลานสาวของตนที่ภาคใต้ ด้วยความฝันที่จะเห็นหลานสาวของเขาเติบโตขึ้น แต่ในทางกลับกันเขาได้เอาพลาสติกหุ้มฝักต้อยตึงเพื่อไม่ให้ถูกน้ำฝนด้วยกลัวว่าฝักต้อยตึงจะเจริญไปเป็นต้นใหม่ ทำให้เกิดความคิดและการกระทำที่ตรงข้ามกันขึ้น ทำให้ผู้อ่านรับรู้ถึงความเห็นแก่ตัวที่เรามักจะทำอะไรก็ได้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อตัวเราและคนที่เรารัก แม้สิ่งๆ นั้นจะทำร้ายใครก็ตาม ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครที่เป็นฝักต้อยตึงที่เป็นทุกข์และคับแค้นใจจนต้องต่อว่าชายคนหนึ่งที่เข้ามาปิดกั้นการเจริญเติบโตกลายเป็นต้นใหม่

ตัวอย่างที่ ๕

ฉันเคยประกอบวีรกรรมใดกับบรรดาเจ้าหญิงเสี้ยวทั้งหลาย...เจ้าชายทบทวนความหลัง...ใช่ละ กับบางองค์ ฉันนั่งลงใกล้ๆ แล้วปลอบโยน กับบางองค์ฉันเล่าเรื่องตลกให้ฟัง กับบางองค์ฉันให้ลูกกระต่าย และกับบางองค์ฉันสั่งให้เธอหัวเราะ

แต่กับเธอคนนี้ ฉันจะทำอะไรได้?

ฉันจะทำอะไรอย่างนั้นหรือ? เจ้าชายตกใจเมื่อคิดมาถึงตรงนี้...ฉันจะทำอะไรละ เธอใช่เจ้าหญิงบ้านใกล้ๆ อย่างองค์อื่นเสียที่ไหน

แต่เราจะไม่ทำอะไรเลยอย่างนั้นหรือ?...เจ้าชายได้แต่ถอนใจ

(เจ้าหญิง; เจ้าหญิงเสียงเสี้ยวแห่งดาวดวงที่สี่: ๓๘)

จากตัวอย่าง “ฉันจะทำอะไรได้”, “ฉันจะทำอะไรอย่างนั้นหรือ”, “ฉันจะทำอะไรละ” และ “แต่เราจะไม่ทำอะไรอย่างนั้นหรือ” เป็นการใช้อุปมาพจน์แบบปฏิภาคพจน์โดยการใช้คำถามไว้ให้คิด ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพถึงอารมณ์ความรู้สึกทุกขใจ สับสน และวุ่นวายใจของเจ้าชายองค์หนึ่งที่กำลังคิดหาทางช่วยเจ้าหญิงอีกองค์ให้คลายความเศร้า แต่พระองค์ไม่ทราบจะทำเช่นไรจึงก่อให้เกิดเป็นคำถามต่างๆ มากมายผุดขึ้น ทำให้ผู้อ่านรู้สึกเศร้าใจกับความรู้สึกของเจ้าชาย

๔. ความกลัว

ความกลัว เป็นอารมณ์ที่แสดงออกเมื่อไม่อยากประสบกับสิ่งที่ไม่ดี ในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี ปรากฏการใช้จินตภาพเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกกลัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้คือ

ตัวอย่างที่ ๑

“...พຽ່ງนี้ຂ້າຕ້ອງໄປ ກໍໄຮວ່າເພາະຂ້າອາດໄປເສີຍເມື່ອໄວ ຄ້າເຮັດຄວ້າໃຈໄອ້ປລີວມັນ ໄມ່ເທື່ຍກໍປຸກພ່ອມາຮັບສມາຂ້າເສີຍເດີຍນີ້ເລີຍດີໄມ່ ”

“อย่า ” จำปี้ยุดมือเอาไว้ ‘พ่อรู้เรื่องเข้า พาดฉันทหลังขาดแน่ ช่างกระไร เห็นหน้ากันแค่นี้เดียว ก็ด่วนใจชั่วถึงเพียงนี้ ”

(ฉันทิมดวงอาทิตย์; พราย: ๓๕)

จากตัวอย่าง “พ่อรู้เรื่องเข้า พาดฉันทหลังขาดแน่” แสดงให้เห็นถึงอารมณ์กลัวของตัวละคร คือ จำปี้ที่กลัวจะถูกพ่อทำโทษ กลัวความเจ็บปวด เป็นการใช้อรรถาธิบายแบบอติพจน์กล่าวเกินจริง คือ กล่าวถึงผลหากพ่อของจำปี้รู้ว่าลูกสาวของตนลักลอบได้เสียกับชายหนุ่ม แล้วลงโทษตัวเองด้วยการหวดจนหลังขาด ซึ่งเป็นการกล่าวเกินจริง หลังจะขาดออกจากกันเพราะการหวดไม่ได้ อาการที่แสดงออกก็คือเป็นรอยแผลเหวอะหวะกว้างและลึก ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพถึงความรู้สึกของหญิงสาวคนหนึ่งเกิดซึ่งเกิดอาการกลัวว่าจะถูกพ่อทำโทษโดยการพาดกลางหลัง เนื่องจากตนได้กระทำความผิดไม่รักนวลสงวนตัว ด่วนใจง่าย ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพถึงความรู้สึกเกรงกลัวกับผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นไปด้วย

ตัวอย่างที่ ๒

หากไม่เพราะเคยฝึกตัวให้หลับมาจนซาซันก็คงหลับไม่ลงอีกแล้ว และเหมือนว่าไม่หลับเสียยังดีกว่า ในฝันหนสองเห็นตัวเองย่องตะคุ่ม ๆ อยู่ดงสะแกท้ายบ้าน ห่างไปข้างหน้าแค่ ๓๕ ก้าว หมาตัวสีแดงเพลิงหมอบจ้องใจจดใจจ่อ ลิ่นสีแดงยากแลบเลียปาก ตาเขม่นลูกไก่ทั้งฝูงที่ง่วนคู้ยดินไม่เพียงสา หมายึดตัวยีนย่องเข้าไปใกล้ เขาก็ก้าวกระเถิบติด จนจิ้งหะที่มันกระโจนตัวลอยไปข้างหน้า เขาก็พรวดถึงตัว อึ้งมือแกร่งที่กรำงานขุดดินขุดหินมานาน คว่าหมับเข้าหน้งหญ่ตรงเนินหน้าผากหวังจะหยุดมันให้ทันท่วงที แต่ปลายนิ้วทั้งห้ากลับหลายคล้ายลิ่มเหล็ก ทะลวงผ่านขนเกเรียนลงไปลึกถึงกะโหลก เขากะชากมือกลับพร้อมกับที่หมาแผดเสียงโหยหวน ผืนหน้งขนสีแดงเพลิงติดคามือ ร่างสีขาขาวเว่อร่วงลงดินทรุนอยู่กับพื้น เลือดทะลักออกอาบไขมันชันและเมือกบางส่วนยังกระเซ็นเปื้อนลูกไก่ขนนิ่มพริบตานัน ลูกไก่กลับบินพรุชขึ้นท้องฟ้าสลัดขนสีเหลืองเห็นพั้งผืดปีกดำสนิท ปาก

**แหลมยาว ดวงตาสีแดง พวกมันตะกายเล็บคมกรีดใบหน้าเขาเป็นรอยเป็นพันหน
กระทั่งเขาล้มลงกลางดิน**

(ฉันทิมาดวงอาทิตย์: ทัณท์; ๘๐ ๘๑)

จากตัวอย่างผู้เขียนใช้ข้อความพรรณนาถึงภาพความฝันของชายคนหนึ่งที่น่าสะพรึงกลัว กระทั่งทำให้ชายคนที่ฝันไม่กล้าที่จะนอนหลับต่อไปได้ ทำให้ผู้อ่านเห็นรายละเอียดภาพเคลื่อนไหวของ ความฝันที่ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ โดยมีการใช้ข้อความขยายภาพเพื่อเพิ่มความรู้สึกที่โหดร้าย รุนแรง ดุดันขึ้นตามลำดับ คือ เริ่มจากที่ชายคนหนึ่งฝันเห็นสุนัขตัวสีแดงเฝ้าตะครุบหวังกินลูกไก่ เขา เข้าไปห้ามโดยใช้มือคว่ำหน้าผากสุนัขไว้เพื่อหยุดการเคลื่อนไหว แต่มือของเขากลับแข็งเหมือนแท่ง เหล็กทำให้ทะเลงลึกไปถึงกะโหลกศีรษะของสุนัข เขาตกใจกระชากมือกลับมาผืนหนังของสุนัขก็ติด ออกมาด้วย ทำให้มองเห็นเนื้อสุนัขที่ขาวมาก สุนัขดิ้นรนด้วยความทรมาน เลือดและไขมันก็ทะลัก ออกกระเด็นไปแปดเปื้อนลูกไก่ และแล้วลูกไก่อื่อก็บินพุ้งขึ้นไปกลับกลายเป็นร่างมีปีกสีดำ ปากแหลมและ ยาว ดวงตาสีแดง พวกมันตะกายเล็บข่วนหน้าเขานับเป็นพันๆ รอย กระทั่งเขาล้มลงกลางพื้นดิน ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพถึงความรู้สึกหวาดกลัวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

๕. ความพิศวง

ความพิศวงหรือความน่าอัศจรรย์ใจเป็นความรู้สึกที่ทุกคนสามารถรับรู้ได้ โดยมีเหตุจากการ ได้ประสบกับสิ่งที่ตนไม่เคยคาดคิดหรือได้ประสบกับสิ่งที่ตนไม่เคยคาดว่าจะได้รับ จะได้เห็น จะได้ยิน หรือไม่ น่าจะเป็นไปได้ ในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี ปรากฏการใช้จินตภาพเพื่อแสดงอารมณ์ ความรู้สึกพิศวง ดังตัวอย่างต่อไปนี้คือ

ตัวอย่างที่ ๑

**รุ่งเช้า ฟ้าใส และดวงอาทิตย์กลมแดง ผมนั่งมองด้วยความรู้สึกรักระคน
พิศวง มองความนุ่มนวลที่เร้าร้อนเจิดจ้าขึ้นทุกขณะเวลา**

(คิดถึงทุกปี; สัตว์ ๒ นอ: ๔๘)

จากตัวอย่างผู้เขียนใช้ข้อความพรรณนาถึงความรู้สึกของตัวละครที่รู้สึกแปลกใจกับสภาพ บรรยากาศในตอนเช้าที่เริ่มสายว่าเพราะเหตุใด ดวงอาทิตย์ที่เขาค่อยมองด้วยความรู้สึกรักและหลงใหล ในแสงที่นุ่มนวลยามเช้านั้นกลับกลายเป็นแสงที่ทวีความร้อนมากขึ้นเรื่อยๆ ตามระยะเวลาที่หมุนไป ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพถึงความรู้สึกอัศจรรย์ใจกับตัวละครไปด้วย

ตัวอย่างที่ ๒

เด็กหญิงเคยแอบฝันว่าวันหนึ่งตัวเองก็เป็นคนหนึ่งที่มีโอกาสได้นั่งเก้าอี้ นิ่งนานเท่าที่จะมีความสุขอยู่บนนั้นได้ วางสองแขนแนบกับเท้าแขน เอนแผ่นหลังนาบพิงพนัก นิ่งคงเป็นโมงยามที่มีความสุขที่สุด

นี่คือ เมื่ออยู่บนเก้าอี้เพื่อนๆ แต่ละคนจะใช้เวลานั้นทำอะไร

เขาอาจจะนั่งบริหารประเทศ?

เขาอาจจะนั่งนับเงินเหมือนนายธนาคาร?

เขาอาจจะนั่งขมวดคิ้วเหมือนเจ้าของกิจการใหญ่?

เขาจะนั่งทบทวนแบบผู้พิพากษา?

เขาจะนั่งชี้นิ้วสั่งการรบ?

เด็กหญิงคิดต่อไปไม่ได้ ฝันของเธอถึงทางตันเพียงแค่นั้น ดูเหมือนว่าการฝันเห็นตัวเองได้นิ่งในแต่ละบุคลิกที่วางท่าจะต้องเค้นพลังมหาศาลมาจึงจะสร้างภาพให้เป็นรูปชัดเจนจับต้องได้ ช่างเป็นฝันที่เกินตัวเสียกระไร อย่าว่าแต่ในความเป็นจริง เธอน่ะหรือจะมีโอกาสได้นั่งเก้าอี้?

(เจ้าหญิง; เก้าอี้ดนตรี: ๖๒-๖๓)

จากตัวอย่าง “เมื่ออยู่บนเก้าอี้เพื่อนๆ แต่ละคนจะใช้เวลานั้นทำอะไร”, “เขาอาจจะนั่งบริหารประเทศ?”, “เขาอาจจะนั่งนับเงินเหมือนนายธนาคาร?”, “เขาอาจจะนั่งขมวดคิ้วเหมือนเจ้าของกิจการใหญ่?”, “เขาจะนั่งทบทวนแบบผู้พิพากษา?”, “เขาจะนั่งชี้นิ้วสั่งการรบ?” และ “เธอน่ะหรือจะมีโอกาสได้นั่งเก้าอี้?” เป็นการใช้ภาพพจน์แบบปฏิจจนาโดยการให้คำถามไว้ให้คิด ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพถึงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครที่รู้สึกแปลกใจไม่คาดคิดว่าตนเองจะมีโอกาสได้นั่งเก้าอี้เหมือนกับคนอื่นๆ แล้วเกิดจินตนาการคิดถึงภาพของคนอื่นๆ ว่าขณะที่นั่งเก้าอี้ นั้นเขานั่งทำอะไรกัน เป็นการให้คำถามที่ให้ตัวละครใช้ถามตัวเอง แต่เธอได้หยุดความรู้สึกนั้นลงด้วยคำถามสุดท้ายเนื่องจากความฝันดังกล่าวไกลตัวเธอเกินไป

๖. ความซับซ้อน

ความซับซ้อนเป็นอารมณ์ที่ผู้เขียนสอดแทรกไว้ในเรื่องราวเพื่อสื่อความบันเทิงและทำให้ผู้อ่านเกิดรสสนุกสนาน สร้างความสุนทรีย์ให้แก่ผู้อ่าน ในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี ปรากฏการใช้จินตภาพเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกซับซ้อน ดังตัวอย่างต่อไปนี้คือ

ตัวอย่างที่ ๑

หมอบีบผมนอนซิงพิศบนเตียงผ่าตัด มัดมือนัดหัวคาดเตียงไว้แน่น คน
หนึ่งเอนนิ้วติดท้องผมปุๆ เหมือนคะเนความสุขของแดงโมอย่างนั้น อีกคนนวดนิ้ว
มือไปมาเหมือนอยากจะทำแหละผมเต็มทีแล้ว

(ฉันตีมดวงอาทิตย์: แม้ว่าต้องไกลกันนิรันดร; ๖๔)

จากตัวอย่างผู้เขียนใช้ภาพพจน์แบบอุปมาเปรียบเทียบทำให้ผู้อ่านจินตภาพการได้ยินเสียง
ขณะที่หมอบีบผมซึ่งมีเสียงดัง “ปุๆ” เหมือนกับเสียงที่คนขายแดงโมดีดลูกแดงโม ทำให้ผู้อ่านเกิด
จินตภาพถึงอารมณ์ขันของตัวละครกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบนเตียงผ่าตัด แทนที่จะเป็นความหวาดกลัว
กลับทำให้ผู้อ่านรู้สึกขบขันกับภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ตัวอย่างที่ ๒

ฉันมานครคนดีเมื่อเข้ามิดนี้เอง รถไฟวิ่งเสียงดังตุดตบๆ เหมือนคนอ้วนวิ่ง
ออกกำลังลดพุงมาทั้งคืน

(คิดถึงทุกปี: นครคนดี; ๓๘)

จากตัวอย่าง “รถไฟวิ่งเสียงดังตุดตบๆ เหมือนคนอ้วนวิ่งออกกำลังลดพุงมาทั้งคืน” เป็น
การใช้ภาพพจน์แบบอุปมาเปรียบเทียบเสียงวิ่งของรถไฟกับเสียงวิ่งของคนที่มีน้ำหนักตัวมาก ทำให้
ผู้อ่านรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกขบขันของตัวละครที่สร้างความเปรียบกระทั่งทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ
นึกถึงภาพของคนอ้วน มีพุงพลุ้ย และได้ยินวิ่งเสียงดัง “ตุดตบๆ” ด้วยท่าทางมานะมุ่งมั่นวิ่งออกกำลัง
กายไม่หยุดหย่อน มีเหงื่อไหลหยดย้อยตามใบหน้าและร่างกาย ด้วยอาการเหนื่อยหอบ

ตัวอย่างที่ ๓

ตาทมหวมกหนีพรอดพรอดเข้าไปในบ้าน อารามริบสะดุดเอาถังน้ำมัน
ชั้นยาง ล้มคลุกไปทั้งตัว ใส่น้ำมันชั้นมันเหนียวสี ก็ติดเต็มหัวหู ตาแกล้มแทบไม่
ขึ้น รีบควานมือหาขันน้ำจะราดล้าง ดับหยิบเอากะโถนที่ยายแกถ่ายไว้เต็มพัด
พอดิ พอราดลงไป ชี้เข้ก็ติดน้ำมันชั้นเลอะเต็มไปหมด แกริบหาผ้าเช็ด เเวอร์กรรม
เหลือหลาย ครว้ได้หมอนที่เขากำลังยัดหนุนคางไว้ นุ่นก็ติดโพลน แกไม่รู้จะทำ
อย่างไร เลยกปีนขึ้นไปนั่งแอบบนหลังคา

(คิดถึงทุกปี: ตาทมหวมก: ๑๒๐)

จากตัวอย่างผู้เขียนใช้ข้อความพรรณนาถึงความกลัวของภิกษุชราที่วังหนีหญิงชราคนหนึ่ง ด้วยอาการตกใจกลัวเนื่องจากหญิงชราคิดว่าท่านเป็นขโมยที่เข้าไปขโมยผักในสวน เมื่อหญิงชราร้อง ลั่น พระภิกษุก็ตกใจกลัวเนื่องจากถูกกล่าวหาว่าเป็นขโมย ท่านจึงวังหนีเข้าไปบ้านของหญิงชรา อย่างรวดเร็ว ไม่ระมัดระวัง ทำให้ต้องได้รับผลของการกระทำ คือ เนื้อตัวเลอะน้ำมันชันยาง ตามด้วย อุจจาระและนุ่น ทำให้พระภิกษุต้องอายชาวบ้าน จึงต้องปีนไปแอบบนหลังคาบ้านของหญิงชราคน ดังกล่าว ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพถึงความรู้สึกเกรงกลัวต่อผลของการกระทำ ความผิด

ตัวอย่างที่ ๔

ข่าวคราวเรื่องแดฟไฟดิลจากแดนไกลสะพัดแพร่ ไม่เพียงเพื่อนร่วมโรงเรียน กระทั่งผู้ปกครองหลายคำก็อดไม่ได้ที่จะมามุงด้วย แต่เมื่อได้เห็นต้นไม้เล็กๆ ทั้งคู่ บรรดา ผู้ใหญ่พากันหัวเราะลั่น คนที่แก่มากๆ ยิ่งหัวเราะเสียงดัง

“ฮ่า... ฮ่า... ข่าจริง นี่หรือที่เจ้าเรียกว่าแดฟไฟดิล”

เด็กชายหน้าแดง เขาตอบแทบไม่มีเสียง

“ใช่ครับ นี่คือแดฟไฟดิล”

“ฮ่า...ฮ่า...ยิ่งได้ยินยิ่งข่าจริงจัง”

(เจ้าหญิง; แดฟไฟดิลแดนไกล: ๒๙)

จากตัวอย่าง เสียง “ฮ่า..ฮ่า...” เป็นการใช้อภาพพจน์แบบสัทพจน์เพื่อเลียนเสียงหัวเราะ ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพถึงอารมณ์ความรู้สึกตลกขบขันของตัวละครที่มามุงดูต้นไม้ของเด็กชายคนหนึ่งที่เขาเรียกมันว่า “ต้นแดฟไฟดิล” แล้วพากันหัวเราะเสียงดัง เนื่องจากเห็นความไร้เดียงสาของเด็กชายคนดังกล่าว แล้วพากันหัวเราะชอบอกชอบใจที่เด็กชายถูกหลอกให้ดูแลรักษาต้นหญ้า

ตัวอย่างที่ ๕

ดนตรีจากลำโพงรอบทิศทาง เป็นเพลงจังหวะกระแทกกระทั้น มิใช่เพลงเย็นหู อย่างที่แก้อี้สี่เนื้อไม้ชอบ แต่แก้อี้ก็สนุกสนานไปกับมันได้ นักเรียนและครูเริ่มต้นไปรอบ วงแก้อี้ ครูใหญ่ครูน้อยหัวเราะฮ่าๆ ปรบมือเชียร์อยู่ด้านนอก แก้อี้โยกตัวอย่างมีความสุข ขาทั้งสองข้อมันขยับรับจังหวะ

บ๊ีบ - ชับบ๊ีบบ๊ีบ --บ๊ีบ

ฮึะ

บ๊ีบ - ชับบ๊ีบบ๊ีบ --บ๊ีบ

ฮึะ

บี้บ - บี้บ บี้บ บี้บ - บี้บ

(เจ้าหญิง; แก้อัฒนตรี: ๕๙)

จากตัวอย่าง “ฮ่าๆ” เป็นการใช้อักษรพจน์แบบสัทพจน์เพื่อเลียนเสียงหัวเราะของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกขบขันของตัวละคร คือ บรรดาครูทั้งหลายที่คือนักเรียนและครูด้วยกันเองเล่นเกมแก้อัฒนตรีแล้วแย่งชิงกันนั่งเก้าอี้เมื่อเพลงหยุด ทำให้เกิดความรู้สึกสนุกสนาน และตลกขบขันกับภาพที่ได้ชม ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ความรู้สึกตลกขบขันและสนุกสนานไปด้วย

๗. ความมุ่งมั่น

ความมุ่งมั่นเป็นความวิริยะอุตสาหะซึ่งเกิดจากความเพียร ความตั้งใจเด็ดเดี่ยวแน่วแน่ เป็นความรู้สึกที่ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคใดๆ ที่เข้ามาขวาง ในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี ปรากฏการใช้จินตภาพเพื่อแสดงความมุ่งมั่น ดังตัวอย่าง

“...ฉันต้องการยอมรับ จึงต้องเอาชนะ ฉันกระหาย**ความสำเร็จ**เพราะ **ล้มเหลว**ไม่ได้ เธอรู้ไหมว่าหลายครั้งที่ฉันใจร้าย ใจดำ ฉันร้ายกับทุกคน แม้แต่กับตัวเอง”

(เจ้าหญิง; โลก'ของเจ้าหญิงนกบินหลากับเจ้าชาย
นกบินหา: ๑๒๕)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้อักษรพจน์แบบปฏิภาคพจน์โดยการใช้คำตรงกันข้ามกัน คือคำว่า “ความสำเร็จ — ความล้มเหลว” ซึ่ง “ความสำเร็จ หมายถึง การกระทำที่ได้ผลสมประสงค์ — ความล้มเหลว หมายถึง การกระทำที่ไม่ได้ผลตามที่ประสงค์” เป็นการสร้างจินตภาพให้ผู้อ่านรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกมุ่งมั่นของตัวละครที่ต้องการการยอมรับเพื่อชัยชนะในชีวิต ทำให้เขาต้องยอมทำทุกอย่างเพื่อโดยไม่หวั่นว่าสิ่งที่เขาทำไปนั้นจะทำร้ายใครบ้าง แม้แต่ตัวเอง เนื่องจากเขาแพ้ไม่ได้ ทำให้ผู้อ่านเกิดความชื่นชมในความมุมานะของตัวละคร

๘. ความสงสาร

ความสงสารเป็นอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดจากความเห็นอกเห็นใจต่อคนที่ประสบกับภาวะที่เลวร้าย ก่อเกิดเป็นความทุกข์ทรมานไม่ว่าจะเป็นร่างกายหรือจิตใจ ในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี ปรากฏการใช้จินตภาพเพื่อแสดงความรู้สึกสงสาร ดังตัวอย่างต่อไปนี้คือ

ตัวอย่างที่ ๑

ยายเปิดประตูลงไปข้างล่าง เมาตะคุ่มที่ไหวไปมาของไอ้เมฆบอกให้รู้ว่ามันยังไม่หลับเหมือนกัน มันเห็นยายแล้วส่งเสียงครางงืดงืด ส่วนไอ้เผือกเอาปากหุ้มตะกร้ออยู่กับขอบบันไดอย่างเอาเป็นเอาตาย

ยายน้ำตาคลอ เรียกหมาทั้งสองตัวมาเกยที่ตัก มือที่ลูบตะกร้อหนึ่งส้านั้นสั้นระริก

“อดทนหน่อยนะลูก” ยายกระซิบบอกพวกมัน “ตะกร้อที่นักศึกษาเขาเอามามันคงพอดีกับจำนวนของพวกเอ็ง”

(ฉันทน์เต็มดวงอาทิตย์; คืนนี้...ยายร้องไห้หมา: ๒๘)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้ข้อความบรรยายถึงอารมณ์ความรู้สึกสงสารของตัวละคร คือหญิงชราคนหนึ่ง เห็นสุนัขทั้งสองตัวของตนสวมตะกร้อครอบปาก ทำให้สุนัขรู้สึกอึดอัด ทรมาน ส่งเสียงครางงืดงืดออกมา ทำให้หญิงชราเกิดความรู้สึกสงสารสุนัขกระทั่งน้ำตาคลอเบา บอกให้สุนัขทั้งสองตัวอดทน เป็นการสร้างจินตภาพให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกสงสารและเวทนาสุนัขไปด้วย

ตัวอย่างที่ ๒

ไอ้ น้าสงสารเสียจริง นี่เจ้าต้องลงทุนซื้อหมาหรือเปล่า อ้อ พอจะรู้ คงมีใครให้เจ้ามาฟรีๆ อย่างนั้นสิ พิโธ่ เด็กน้อยเอ๋ย รู้ไหมว่าเจ้าอุตส่าห์ทะนุถนอมดูแลต้นหญ้า อย่างนี้นะ เขาน่าจะแถมเงินให้เจ้าด้วยซ้ำ จำไว้เถิดเด็กน้อยเอ๋ย ไม่ว่าผู้หญิงคนไหนเป็นคนให้ไม้สองต้นนี้กับเจ้า..” เขาถอนใจ แล้วย่ำอย่างช้าๆ

“เธอคนนั้นเป็นคนหลอกหลวง เธอคงตีใจที่ได้เห็นเจ้าเป็นตัวตลก”

(เจ้าหญิง; แดฟไฟดิลแดนไกล: ๓๐)

จากตัวอย่างเป็นการใช้คำพูดที่แสดงความรู้สึกของตัวละครที่นึกสงสาร และเวทนาเด็กชายกับความโง่เขลาของเขาที่ถูกหญิงสาวหลอกให้เฝ้าดูแลต้นไม้ต้นหนึ่งเป็นอย่างดีด้วยความรัก

แต่ต้นไม้นั้นกลับเป็นต้นหญ้าซึ่งไม่ควรค่าแก่การดูแล ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกสงสารเด็กชาย เนื่องจากถูกคนอื่นต่อว่าและเวทนาในการกระทำของเขา

การสร้างจินตภาพเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกเป็นสิ่งสำคัญในวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี เพราะนอกจากจะทำให้ผู้อ่านเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของบินหลา สันกาลาคีรีแล้วยังสร้างความบันเทิงใจทางสุนทรียภาพ รวมทั้งให้ข้อคิดและปัญญาจากใจของบินหลา สันกาลาคีรีสู่ผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านรู้สึกชื่นชมและตระหนักในคุณค่าทางวรรณศิลป์ของวรรณกรรมเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี ได้ดียิ่งขึ้น

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ปริญญาานิพนธ์เรื่อง กระบวนจินตภาพในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี ฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาจากเอกสาร มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากระบวนจินตภาพในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี โดยศึกษาจากหนังสือรวมเรื่องสั้น ๓ เล่ม คือ **ฉันทิมดวงอาทิตย์ คิดถึงทุกปี** และ **เจ้าหญิง** ในรวมเรื่องสั้นเล่มแรก คือ **ฉันทิมดวงอาทิตย์** มีจำนวน ๙ เรื่อง ได้แก่ พราย นิทาน รอบดวงไฟ คินนี่...ยายร้องไห้หมา เพียกหา พรานทะเล ผืนสีเทา แม้ว่าต้องไกลกันวันวันฉันทิมดวงอาทิตย์และทัศน์ รวมเรื่องสั้นเล่มที่สอง คือ **คิดถึงทุกปี** มีจำนวน ๙ เรื่อง ได้แก่ หัวใจนกปรอด งางอน นครคนดี สัตว์ ๒ นอ คิดถึงทุกปี สารนาถ งามแสงดาว ตาหมาหมวกและมหกรรม ขายทอดตลาด "ถูก" ที่สุดในโลก และรวมเรื่องสั้นเล่มที่สาม คือ **เจ้าหญิง** มีจำนวน ๘ เรื่อง ได้แก่ ชายเดี่ยวตายแห่งภูเขาภาคเหนือ แดฟไฟดิลแดนไกล เจ้าหญิงเสียงเศร้าแห่งดาวดวงที่สี่ แก้อัฒนตรี สีที่แปดของรุ่งกินน้ำ นักเดินทางผู้ยิ่งใหญ่ 'ลูกหาม' กับสามสหาย และ 'โลก' ของเจ้าหญิงนกบินหลายกับเจ้าชายนกบินหา โดยเสนอผลงานวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ซึ่งสามารถสรุปผลวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๑. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า บินหลา สันกาลาคีรี เป็นนักเขียนที่มีศิลปะการใช้ภาษาสร้างจินตภาพที่โดดเด่นในงานเขียนประเภทเรื่องสั้น ก่อให้เกิดมโนภาพขึ้นในการรับรู้ของผู้อ่าน มโนภาพที่ว่านี้ได้แก่ มโนภาพทางการเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การลิ้มรส และการรู้สึกสัมผัสได้ มโนภาพในการรับรู้ของผู้อ่านมาจากการที่บินหลาเลือกใช้กระบวนจินตภาพโดยวิธีการสร้างคำและการใช้ภาพพจน์ เพื่อสร้างบรรยากาศและเห็นภาพที่ชัดเจน และเพื่อแสดงความรู้สึกของตัวละครหรือผู้เขียน

การใช้จินตภาพเพื่อสร้างบรรยากาศและเห็นภาพที่ชัดเจน พบว่าบินหลา สันกาลาคีรี ใช้จินตภาพโดยการรับรู้ทางประสาทสัมผัสทั้งห้า สร้างจินตภาพ ๕ ด้าน คือ จินตภาพการเห็น จินตภาพการลิ้มรส จินตภาพการได้กลิ่น จินตภาพการได้ยิน และจินตภาพการสัมผัส

จินตภาพการเห็น ปรากฏในรูปการให้รายละเอียดของแสงและสี จินตภาพแสงมี ๕ ลักษณะ คือ แสงที่ค่อยๆ สว่างขึ้น แสงอ่อนโยน แสงสว่างเจิดจ้า แสงที่ค่อยๆ อ่อนลง และแสงที่เป็นประกาย ส่วนจินตภาพสีมี ๓ ลักษณะ คือ สีในธรรมชาติ สีของอวัยวะในร่างกาย และสีของวัตถุ

จินตภาพการลิ้มรส ผู้วิจัยพบว่าเป็นจินตภาพที่บิณฑล สันกาลาศีรีแสดงให้ปรากฏน้อยที่สุด ซึ่งปรากฏเพียงรสเดียว นั่นก็คือ คือ รสหวาน

จินตภาพการได้กลิ่น พบทั้งกลิ่นหอมของดอกไม้และกลิ่นหอมของกลิ่นกาย

จินตภาพการได้ยิน ปรากฏเสียง ๓ ลักษณะคือ เสียงจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ เสียงจากวัตถุ และเสียงจากการกระทำของมนุษย์และสัตว์

จินตภาพสัมผัส มี ๒ ลักษณะ คือ สัมผัสอ่อนโยน และสัมผัสรุนแรง

การใช้จินตภาพเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครหรือตัวผู้เขียนนั้น พบอารมณ์พื้นฐานของมนุษย์ ๘ อารมณ์ความรู้สึก ได้แก่ ความสุข ความโกรธ ความทุกข์โศก ความกลัว ความน่าพิศวง ความขบขัน ความมุ่งมั่น และความสงสาร

๒. อภิปรายผล

ในเรื่องสั้นของบิณฑล สันกาลาศีรี ไม่ได้ปรากฏกระบวนการจินตภาพทุกตอน จะปรากฏก็ต่อเมื่อบิณฑล สันกาลาศีรี ต้องการเน้นภาพในตอนใดตอนหนึ่ง หรือขยายรายละเอียดของภาพใดภาพหนึ่งให้มากขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านนึกเห็นภาพรวมทั้งหมดของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างละเอียด ทั้งยังช่วยให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพสามารถรับรู้ได้ถึงรูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัสได้ดียิ่งขึ้น ก่อให้เกิดความประทับใจในด้านเนื้อหา ช่วยให้อ่านมองเห็นรายละเอียดของภาพนั้นๆ ได้ชัดเจน

การสร้างจินตภาพลักษณะหนึ่งที่นับว่าโดดเด่นในเรื่องสั้นของบิณฑล สันกาลาศีรี คือ บิณฑล สันกาลาศีรี สามารถสร้างจินตภาพให้อ่านเกิดอารมณ์และความรู้สึกเกาะติดกับสิ่งที่ผู้เขียนกล่าวถึง โดยการต่อยอดความรู้สึกให้เกิดอารมณ์คล้ายคลึงตามเหมือนกับว่าผู้อ่านได้เข้าไปอยู่ในเหตุการณ์นั้นๆ เช่นตอนที่บิณฑล สันกาลาศีรี ใช้ข้อความพรรณนาถึงภาพความฝันของชายคนหนึ่งในเรื่องทัศน์ ชุด **ฉันตีแมวอาทิตย์** ทำให้อ่านเห็นรายละเอียดภาพเคลื่อนไหวของความฝันที่ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ โดยมีการใช้ข้อความขยายภาพเพื่อเพิ่มความรู้สึกที่โหดร้าย รุนแรง ดุเดือดขึ้นตามลำดับ คือ เริ่มจากที่ชายคนหนึ่งฝันเห็นสุนัขตัวสีแดงเผ่าตะครุพหวังกินลูกไก่ เขาเข้าไปห้ามโดยใช้มือคว่ำหน้าผากสุนัขไว้เพื่อหยุดการเคลื่อนไหว แต่มือของเขากลับแข็งเหมือนแท่งเหล็กทำให้ทะเลงลึกไปถึงกะโหลกศีรษะของสุนัข เขาตกใจกระซอกมือกลับมาผืนหนังของสุนัขก็ติดออกมาด้วย ทำให้มองเห็นเนื้อสุนัขที่ขาวมาก สุนัขดิ้นรนด้วยความทรมาน เลือดและไขมันก็ทะลักออกกระเด็นไปเปดเปื้อนลูกไก่ และแล้วลูกไก่ก็บินพุ่งขึ้นไปกลับกลายเป็นปีกสีดำ ปากแหลมและยาว ดวงตาสีแดง พากันตะกายเลียบขวนหน้าเขานับเป็นพันๆ รอย กระทั่งเขาล้มลงกลางพื้นดิน ทำให้อ่านสัมผัสรู้สึกหวาดกลัวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

จากผลการวิจัยจะสังเกตได้ว่า กระบวนจินตภาพในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี จะปรากฏภาพ ๒ ลักษณะ คือ ภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว ถ้าบินหลาต้องการนำเสนอภาพนิ่ง บินหลา สันกาลาคีรี จะเลือกใช้กระบวนจินตภาพจากการสรรคำ แต่หากเป็นภาพเคลื่อนไหวบินหลา สันกาลาคีรี จะเลือกใช้การพรรณนาและใช้ภาพพจน์ต่างๆ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดมโนภาพในการรับรู้ เกิดอารมณ์ความรู้สึกเกาะติดกับสิ่งที่ผู้เขียนกล่าวถึง โดยการตอกย้ำอารมณ์ความรู้สึกให้ผู้อ่านคล้อยตาม เหมือนว่าผู้อ่านได้เข้าไปอยู่ในเหตุการณ์นั้นๆ จากการอ่านเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี

การสร้างจินตภาพในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี ทั้ง ๓ เล่ม ผู้วิจัยพบว่าบินหลา สันกาลาคีรี เป็นนักเขียนผู้มากด้วยอารมณ์ขัน เนื่องจากในกระบวนจินตภาพที่บินหลา สันกาลาคีรี ใช้เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกนั้นพบอารมณ์ขันของตัวผู้เขียนที่นำเสนอให้ผู้อ่านรับรู้หลายแห่งด้วยกัน ยกตัวอย่างเช่นตอนที่บินหลา สันกาลาคีรี ให้ตัวละครเล่าเรื่องการผ่าตัดไส้ติ่งแทนที่จะเล่าให้ผู้อ่านรู้สึกกลัว กลับเล่าให้ผู้อ่านรู้สึกขบขันกับการเปรียบเทียบลักษณะอาการและเสียงที่หมอเอานิ้วดีดท้องชายหนุ่มคนหนึ่งที่นอนบนเตียงผ่าตัดเหมือนกับเสียงการดีดเพื่อคะเนความสุขของลูกแตงโม หรือในเรื่องราวหมาหมวกที่ผู้เขียนเล่าเรื่องความขาดสติของตัวละครที่เป็นพระภิกษุสงฆ์ชื่อหมาหมวกแสดงอาการตกใจกลัวเนื่องจากถูกกล่าวหาว่าเป็นขโมยทำให้เนื้อตัวเลอะเทอะไปด้วยน้ำมันชั้นยาง อูจจาระ และปุยขน ทำให้ภาพออกมาดูขบขัน

นอกจากนี้การใช้ความเปรียบของบินหลา สันกาลาคีรี ว่า ได้เลือกใช้ความเปรียบที่แปลกใหม่ โดยอาศัยสิ่งเปรียบที่อยู่ใกล้ตัวมนุษย์ ทำให้ผู้อ่านนึกเห็นภาพที่ชัดเจน เช่น ผมพ่อขาว เช่นเดียวกับคิ้ว กับหวดเครา เช่นเดียวกับสีแต่้มปลายกลีบดอกตาเบบยูย่า, เส้นผมบนศีรษะซึ่งดำขลับกลับกลายเป็นปุยขาวเช่นเดียวกับขนกระต่าย, เสียงรถไฟวิ่งดังตบตบๆ เหมือนคนอ้วนวิ่งออกกำลังลดพุงมาทั้งคืน หรือ เอานิ้วดีดท้องผมดังปู้ๆ เหมือนคะเนความสุขของแตงโม เป็นต้น

แม้งานประพันธ์ของบินหลา สันกาลาคีรี จะมีหลากหลายแต่ผลงานเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี นับได้ว่าโดดเด่นในเชิงสร้างสรรค์ได้กว้างงานเขียนอื่นๆ คือนับตั้งแต่หนังสือรวมเรื่องสั้นเล่มแรกของบินหลา สันกาลาคีรี คือ **ฉันทิมดวงอาทิตย์**ที่ได้รับคัดเลือกเป็นหนังสือเข้ารอบ ๗ เล่มสุดท้าย ในปีที่เข้าประกวดผลงานเรื่องสั้นเมื่อปี ๒๕๓๖ หลังจากนั้นไม่นานรวมเรื่องสั้น**คิดถึงทุกปี**ก็ได้รับรางวัลชมเชยประจำปี ๒๕๔๒ จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ กรมวิชาการ และรวมเรื่องสั้นเรื่องล่าสุดของบินหลา สันกาลาคีรี ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ประจำปี ๒๕๔๘ จากรวมเรื่องสั้น**เจ้าหญิง**ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์กระบวนจินตภาพในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี พบว่าบินหลา สันกาลาคีรี มีพัฒนาการการใช้จินตภาพที่มากขึ้นตามลำดับ จากเรื่องสั้นชุดแรก คือ **ฉันทิมดวงอาทิตย์**เป็นเรื่องสั้นชุดที่สอง คือ **คิดถึงทุกปี** และ

เรื่องสั้นชุดที่สาม คือ **เจ้าหญิง** เป็นรวมเรื่องสั้นที่ปรากฏการใช้กระบวนการจินตภาพมากที่สุด โดดเด่นในด้านการใช้โวหารที่เร้าจินตนาการโดยการสร้างเรื่องเล่าที่กระทบอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่าน

กระบวนการจินตภาพที่ปรากฏในเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรีนั้น บินหลา สันกาลาคีรี แสดงถึงอุปนิสัยการช่างสังเกต ใฝ่ใจรายละเอียด สังคมประสบการณ์เพื่อนำเสนอออกมาโดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์แห่งการประพันธ์มาผสมผสานระหว่างองค์ประกอบของเรื่องสั้น และชั้นเชิงทางวรรณศิลป์เฉพาะตัว มาประกอบเป็นรูปแบบวิธีเขียนของบินหลา สันกาลาคีรี ได้อย่างสอดคล้องลงตัว สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นภาพหรือการรับรู้ในมโนคติ ทำให้ผู้อ่านมองเห็นและรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส อุณหภูมิ ปริมาณ ความรู้สึก และการเคลื่อนไหวล้วนก่อให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจและประทับใจต่อผู้อ่านทั้งสิ้น จึงนับได้ว่าบินหลา สันกาลาคีรี เป็นนักเขียนคนหนึ่งที่ควรค่าแก่การยกย่องในฐานะนักสร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรมที่ยอดเยี่ยมแห่งวงการวรรณกรรมไทย

๓. ข้อเสนอแนะ

๓.๑ ควรศึกษากระบวนการจินตภาพในเรื่องสั้นของนักเขียนคนอื่นๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของนักเขียนแต่ละคน

๓.๒ ควรศึกษากลวิธีการใช้คำและการใช้ภาพพจน์ในงานเขียนเรื่องสั้นของบินหลา สันกาลาคีรี เพื่อให้ทราบว่าบินหลา สันกาลาคีรี ใช้คำและภาพพจน์ในรูปแบบใดเพื่อให้อ่านเกิดจินตภาพที่ชัดเจน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (๒๕๒๘). *วรรณคดีวิจารณ์*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- (๒๕๓๘). *วรรณคดีวิจารณ์*. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กระแสร มาลาพยากรณ์. (๒๕๑๒). *วรรณกรรมไทยปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: มหามงกุฎวิทยาลัย.
- (๒๕๒๒). *วรรณคดีวิเคราะห์ : หลักบางประการ*. สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สงขลา.
- ดลฤทัย ขาวดีเดช. (๒๕๔๐). *ภาษาจีนตภาพในเรื่องสั้นของอัศศิริ ธรรมโชติ*. กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัช ปุณโณทก. (๒๕๒๗). *แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธเนศ เวศร์ภาดา. (๒๕๔๘, ๒๙ สิงหาคม). 'เจ้าหญิง' คว้าซีไรต์ 'มติชน' เฮ ชาเขียวร์ ซ็อก!!
เนชั่นสุดสัปดาห์. ๑๔ (๖๙๑): ๘๗.
- (๒๕๔๙). *หอมโลกวรรณศิลป์*. กรุงเทพฯ: ปาเจรา.
- บินหลา สันกาลาคีรี. (๒๕๔๑). *คิดถึงทุกปี*. กรุงเทพฯ: แพรวล้านกพิมพ์.
- (๒๕๔๘). *ฉันดื่มดวงอาทิตย์*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- (๒๕๔๘). *เจ้าหญิง*. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพฯ: มติชน.
- เปลื้อง ณ นคร. (๒๕๔๐). *ศิลปะแห่งการประพันธ์*. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: เยลโล่การพิมพ์.
- ผกาศรี เย็นบุตร. (๒๕๒๖). *ทักษะและความรู้ทางภาษา*. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน.
- ผะอบ โปษภุชณะ. (๒๕๓๘). *ลักษณะเฉพาะของภาษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ:
อักษรพิทยา.
- พุกษา เนียมรักษา. (๒๕๓๒). *การใช้ภาษาในวรรณกรรมของดอกไม้สด*. กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาวิณี อินเทพ. (๒๕๔๘, ๒๕ สิงหาคม). 'เจ้าหญิง' คว้า ซีไรต์ 'มติชน' เฮ ชาเขียวร์ ซ็อก!!
เนชั่นสุดสัปดาห์. ๑๓ (๗๖๒).
- ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา. (๒๕๔๒). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๓๙). *พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม: ภาพพจน์ ไวยากรณ์ และกลการ
ประพันธ์*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- (๒๕๔๖). *พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

ลินจง จันทรวราทิพย์. (๒๕๔๘). *วรรณกรรมวิจารณ์. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.*

วรรณพร พงษ์เพ็ง. (๒๕๔๗). *ภาษาจินตภาพในเรื่องไกลบ้าน พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

วิทยา นาควัชระ. (๒๕๔๘, ๑๕ ตุลาคม). *วรรณกรรมซีไรต์กับการพัฒนาจิตได้สำนึก. ดิฉัน. ๒๘ (๖๘๗): ๗๑-๗๑.*

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (๒๕๓๑). *การเขียน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.*

อนุমানราชธน, พระยา. *การศึกษาวรรณคดีแห่งวรรณศิลป์. พิมพ์ครั้งที่ ๔. (๒๕๓๓). ราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.*

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-ชื่อสกุล นางสาวภัทราภรณ์ คำลือสาย
 วัน เดือน ปีเกิด ๒๔ สิงหาคม ๒๕๒๖
 สถานที่เกิด อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
 ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๓๐ หมู่ ๑ ตำบลบ้านเป้า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
 ๕๒๑๐๐
 เบอร์โทรศัพท์ (บ้าน) ๐๕๔-๓๖๐๒๐๑ , (มือถือ) ๐๘๗-๑๙๐๔๐๙๗
 ประวัติการศึกษา
 พ.ศ.๒๕๕๔ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 พ.ศ.๒๕๔๘ ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) สาขาวิชาภาษาไทย
 มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จังหวัดลำปาง
 พ.ศ.๒๕๔๔ มัธยมศึกษาปีที่ตอนปลาย สายวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์
 จากโรงเรียนลำปางกัลยาณี จังหวัดลำปาง